

Vlaams
Parlement

ingediend op **1520** (2017-2018) – Nr. 1
14 maart 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzittingen

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Paul Cordy

over de impact
van de federale hervorming van het erfrecht
op het Vlaams beleid

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Paul Van Miert.

Vaste leden:

Paul Cordy, Matthias Diependaele, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Jan Peumans, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

INHOUD

I.	Dinsdag 6 februari 2018: delegatie Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat.....	10
1.	Inleiding door Jean Flemings, voorzitter van de Nederlandstalige Raad van het Notariaat.....	10
2.	Katrijn Boone over het algemeen kader van het toekomstige federale erfrecht (de wet van 31 juli 2017) met het oog op het nagaan van de implicaties hiervan op Vlaams niveau.....	10
2.1.	De inbreng van giften	12
2.2.	De erfrechtelijke reserve en de inkorting	17
2.3.	De mogelijkheid om bepaalde overeenkomsten over een toekomstige nalatenschap te sluiten	21
3.	Hilde Pelgroms over aandachtspunten en aanbevelingen voor het Vlaams beleid	24
3.1.	Vermelding van eerdere niet-geregistreerde schenkingen in een (globale) erfovereenkomst.....	25
3.2.	Voortgezet vruchtgebruik	26
3.3.	Inbreng ten behoeve van een derde	26
II.	Debat.....	27
III.	Dinsdag 6 februari 2018: toelichting door Nicolas Geelhand de Merxem, professor aan de UA en partner in HCGB Advocaten te Antwerpen	27
1.	Tarief rechte lijn voor stief- en zorgkleinkinderen	27
2.	Afschaffing van de reserve van de ascendenten	27
3.	Voortgezet vruchtgebruik.....	27
4.	De inbreng door het kind van de schenkingen aan het kleinkind....	28
5.	Erfovereenkomsten.....	28
6.	Globale erfovereenkomst	29
7.	Overslaan van een generatie.....	29
8.	Verzaking tot invordering of tot inkorting en inbreng	29
8.1.	Automatische omzetting van het vruchtgebruik	30

IV.	Debat.....	30
1.	Tussenkost van Jos Lantmeeters en debat	30
2.	Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz.....	32
3.	Tussenkost van Katrien Schryvers en debat	32
4.	Tweede tussenkost van Jos Lantmeeters en debat	33
V.	Dinsdag 6 februari 2018: Rik Deblauwe, scientific advisor bij fiscaal advocatenkantoor Tiberghien	34
1.	Wijziging van het erfrecht: artikel 1 van de nota-Deblauwe	34
1.1.	De inbreng ten behoeve van een derde	34
1.2.	Ontslag van inbreng of inkorting van een schenking door de mede-erfgenamen van een begiftigde toegestaan vóór overlijden van de schenker, met toepassing van artikel 918, §4, van het BW, of na het overlijden – Vrijwillige inbreng van een schenking buiten deel na overlijden	35
1.3.	Afstand of beschikking in het kader van een globale erfover- eenkomst.....	35
2.	Wijziging van het erfrecht: artikel 2 van de nota-Deblauwe	35
2.1.	Voortgezet vruchtgebruik	35
3.	Wijziging van het erfrecht: artikel 3 van de nota-Deblauwe	36
3.1.	Vrijwillige inbreng in natura bij toepassing van arti- kel 858/920 van het BW.....	36
4.	Wijziging van het erfrecht: artikel 4 van de nota-Deblauwe	36
4.1.	De echtgenoot die deelgenoot wordt in de blote eigendom van de nalatenschap na omzetting van vruchtgebruik.....	36
5.	Titel van eigendom	37
6.	Nieuwe samenlevingsvormen	38
7.	Commentaar bij de tarieven in de rechte lijn en de zijlijn	39
8.	Commentaar bij de vraag of er iets moet veranderen in het erfrecht in het algemeen en wat geeft problemen in de praktijk?	39
8.1.	Fictieartikelen	39
8.2.	Onbeperkte termijn bij aankoop in vruchtgebruik en in blote eigendom.....	39
9.	De mogelijke impact van de aangekondigde hervorming van het vennootschapsrecht	40

VI.	Debat.....	40
1.	Tussenkost van Jos Lantmeeters en debat	40
VII.	Dankwoord	41
VIII.	Dinsdag 20 februari 2018: toelichting door Jos Ruysseveldt.....	42
1.	Inleiding.....	42
2.	De erfrechtelijke reserve van de ascendenten.....	42
3.	De inkorting.....	42
4.	De inbreng	43
5.	Generatiesprong of inbreng ten behoeve van een derde	43
6.	Voortzetting van het vruchtgebruik	44
7.	Erfovereenkomsten.....	44
7.1.	De punctuele erfovereenkomsten	44
7.2.	De globale erfovereenkomsten of familiepact	45
8.	Andere aandachtspunten	45
8.1.	Gelijkschakeling partners (echtgenoten versus samenwonen).....	45
8.2.	Successierechten is de belasting te veel	46
8.3.	Fictiebepalingen	47
9.	Eindconclusie	48
IX.	Debat.....	48
1.	Tussenkost van Jos Lantmeeters	48
2.	Tussenkost van Björn Rzoska.....	48
3.	Repliek van Jos Ruysseveldt.....	48
4.	Tweede tussenkomst van Jos Lantmeeters	49
5.	Tussenkost van Joris Vandenbroucke	49
6.	Derde tussenkomst van Jos Lantmeeters	49
X.	Dinsdag 20 februari 2018: toelichting door prof. em. Hélène Casman...	50
1.	Inleiding.....	50
2.	Waardering van vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot..	50
3.	Schenking met een generatiesprong.....	51
4.	Voortgezet vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot.....	51
5.	Globale erfovereenkomst.....	51

6.	Voordelen voor de langstlevende	52
7.	Beding van aanwas	53
XI.	Debat	54
1.	Tussenkomst van Jan Bertels	54
2.	Tussenkomst van Jos Lantmeeters	54
3.	Repliek van prof. em. Hélène Casman	54
4.	Tweede tussenkomst van Jan Bertels	55
5.	Tweede repliek van prof. em. Hélène Casman	55
XII.	Dankwoord commissievoorzitter	55
XIII.	Dinsdag 27 februari 2018: toelichting door professor Dirk Van de gaer, vakgroep Sociale Economie (UGent)	55
1.	Inleiding	55
2.	Economische analyse – basis	56
2.1.	Efficiëntie	56
2.2.	Verdeling	56
3.	De huidige/toekomstige wetgeving	56
4.	De toekomstige belasting	57
4.1.	Bedenking 1	57
4.2.	Bedenking 2	57
4.3.	Bedenking 3	58
4.4.	Bijkomende bedenkingen	58
4.5.	De schenkbelasting en erfbelasting samen bekeken	58
5.	Voorstellen tot verandering	58
5.1.	Binnen de huidige structuur	58
5.2.	Naar een nieuwe structuur	59
XIV.	Debat	59
1.	Tussenkomst van Matthias Diependaele	59
1.1.	Belang van de hoorzittingen	59
1.2.	Verlaging van de schenkbelasting door de vorige Vlaamse Regering	60
1.3.	Erfenisrechten voor de vererving van ondernemingen werd op nul gezet	60
1.4.	Erfenissprong	60

1.5.	Het perspectief van de verkrijgende.....	60
1.6.	Vermogensongelijkheid	60
1.7.	Vermogenskadaster.....	60
2.	Tussenkomst van Johan Danen.....	60
2.1.	Vermogensverdeling	61
2.2.	Schenkbelasting.....	61
2.3.	Efficiëntiekost van de voorgestelde belasting.....	61
2.4.	Perspectief van de ontvanger en de plek waar die ontvanger woont.....	61
3.	Tussenkomst van Joris Vandenbroucke	61
3.1.	Voorstel van sp.a	61
3.2.	Ongelijkheid van de vermogensverdeling.....	62
3.3.	Onderscheid tussen erven en schenken opheffen	62
3.4.	Vennootschappen.....	62
4.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz.....	62
4.1.	Het voorstel van sp.a inzake de hervorming van de erfbelasting.....	62
4.2.	De aangekondigde hervorming van de erfbelasting legt de nadruk op de zijlijn.....	62
4.3.	Tarieven op accidentele erfenissen.....	62
4.4.	Erfenissen in de zijlijn zijn niet altijd bijkomende erfenissen	63
4.5.	Efficiëntie van de erfbelasting in de rechte lijn.....	63
4.6.	Aangekondigde hervorming legt nadruk op de zijlijn omwille van sociologische evoluties.....	63
4.7.	Bouwgronden	63
4.8.	Erfenissprong	63
4.9.	Progressiviteit van de belastingen.....	63
5.	Tussenkomst van Katrien Schryvers	64
5.1.	Inleiding	64
5.2.	Flexibele erfenissprong	64
5.3.	Stiefkleinkinderen	64

6.	Eerste reплик van professor Dirk Van de gaer.....	64
6.1.	Perspectief van de schenker of de ontvanger.....	64
6.2.	Efficiëntieaspect van de erfbelastingen	64
6.3.	Vermogenskadaster.....	65
6.4.	Te lage tarieven bevorderen ongelijkheid.....	65
7.	Tweede tussenkomst van Matthias Diependaele	65
8.	Tweede reплик van professor Dirk Van de gaer	65
8.1.	Erfbelastingen op vennootschappen	65
8.2.	Regionale verschillen	65
8.3.	Gelijkheid van erf- en schenkbelastingen.....	65
9.	Tweede tussenkomst van Joris Vandenbroucke	65
10.	Derde reплик van professor Dirk Van de gaer	66
10.1.	Onderscheid in tarieven tussen erf- en schenkbelastingen...	66
10.2.	Erfenissprong	66
11.	Derde tussenkomst van Joris Vandenbroucke	66
11.1.	Sp.a-voorstel over de erfrechten	66
12.	Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz	67
13.	Tussenkomst van Johan Danen.....	67
13.1.	Schenkingsrechten: efficiëntie- versus herverdelings- perspectief.....	67
13.2.	Grote vermogens: heeft het beleid het opgegeven om te pogen daar geld te halen?	67
14.	Laatste reплик van professor Dirk Van de gaer	67
XV.	Dinsdag 27 februari 2018: toelichting door professor Charlotte Declerck, hoofddocent Familie- en Erfrecht (UHasselt)	67
1.	Inleiding.....	67
2.	Een antwoord bieden op de diversiteit en de complexiteit in de fa- milievormen	68
2.1.	Suggestie.....	68
3.	Goede afspraken maken goede families	68
3.1.	Toelichting	68
3.2.	Suggestie.....	69

4.	Bij de tijd brengen van het evenwicht tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen	70
4.1.	Toelichting	70
4.2.	Suggesties	71
5.	Bewerkstelling van meer mogelijkheden inzake generatiesprong.	71
5.1.	Toelichting	71
5.2.	Suggestie.....	72
6.	Van een erfrecht in natura naar een erfrecht in waarde.....	72
6.1.	Toelichting	72
6.2.	Suggestie.....	72
XVI.	Debat.....	72
1.	Tussenkoms van Paul Van Miert, commissievoorzitter	72
2.	Tussenkoms van Johan Danen	72
3.	Repliek van prof. dr. Charlotte Declerck	72
4.	Tweede tussenkomst van Johan Danen	73
5.	Tweede repliek van prof. dr. Charlotte Declerck.....	73
	Gebruikte afkortingen	74
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be		

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting organiseerde op 6, 20 en 27 februari 2018 hoorzittingen over de impact van de federale hervorming van het erfrecht op het Vlaams beleid. De federale hervorming betreft de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake. De federale hervorming treedt in werking op 1 september 2018. De Vlaamse Regering kondigde bij monde van Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, aan tegen hetzelfde tijdstip de Vlaamse successierechtstarieven te willen hervormen.

Daartoe nodigde de commissie een aantal sprekers uit.

Op 6 februari 2018 werden de volgende sprekers gehoord:

- Delegatie Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat:
 - Katrijn Boone (juridisch expert Familierecht en teamleader van het consultatiecentrum);
 - Hilde Pelgroms (juridisch adviseur en belastingconsulent);
 - Jean Flemings (voorzitter Nederlandstalige Raad van het Notariaat);
- Nicolas Geelhand de Merxem (professor UAntwerpen en partner HCGB Advocaten Antwerpen);
- Rik Deblauwe (scientific advisor fiscaal advocatenkantoor Tiberghien).

Op 20 februari 2018 werden volgende sprekers gehoord:

- Jos Ruysseveldt, professor aan de Fiscale Hogeschool Brussel en AMS, University Antwerp, en advocaat;
- Hélène Casman, professor emeritus aan VUB en ULB, erenotariss en verbonden aan Greenille by Laga als wetenschappelijk adviseur.

Op 27 februari 2018 werden volgende sprekers gehoord:

- professor Dirk Van de gaer, vakgroep Sociale Economie (UGent);
- professor Charlotte Declerck, hoofddocent Familie- en Erfrecht (UHasselt) en advocaat bij kantoor Tiberghien.

De presentaties die de sprekers gebruikten, zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Dinsdag 6 februari 2018: delegatie Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat

1. Inleiding door Jean Flemings, voorzitter van de Nederlandstalige Raad van het Notariaat

De Federatie van het Notariaat dankt de commissie voor de uitnodiging. De federatie was ook betrokken bij de voorbereiding van de federale erfrechthervorming. Eén van de experts binnen de federatie is mevrouw Katrijn Boone.

Mevrouw Hilde Pelgroms, juridisch adviseur Fednot en belastingconsulente, zal na de inleidende toelichting over de hervorming van het erfrecht door mevrouw Katrijn Boone enkele suggesties doen. De federatie zal niet alle suggesties vermelden omdat ze niet het gras voor de voeten van de andere sprekers wil wegmaaien.

2. Katrijn Boone over het algemeen kader van het toekomstige federale erfrecht (de wet van 31 juli 2017) met het oog op het nagaan van de implicaties hiervan op Vlaams niveau

Katrijn Boone dankt de commissie voor de uitnodiging om gedurende een uurtje een algemeen kader te schetsen van het toekomstige nieuwe federale erfrecht met de wet van 31 juli 2017, met het oog op het nagaan van de implicaties hiervan op

Vlaams niveau. De spreekster maakt hierbij gebruik van een presentatie die als bijlage 1 bij dit verslag is opgenomen.

Deze hervorming treedt nog niet onmiddellijk in werking. Er werd een termijn van een jaar voorzien tussen de bekendmaking van de nieuwe wet in het Belgisch Staatsblad en zijn inwerkingtreding op 1 september 2018. Een nalatenschap die vanaf dan openvalt, of anders gezegd de nalatenschap van een persoon die vanaf dat ogenblik overlijdt, wordt dus beheerst door de nieuwe regels. Op deze principiële inwerkingtreding op 1 september 2018 zijn uiteraard een aantal in het huidig kader minder belangrijke uitzonderingen voorzien, en ook de nodige overgangsbepalingen voor wie momenteel reeds regelingen trof, zijn in de wet ingeschreven. Er is dus een 'overgangsperiode' van een jaar tot en met 31 augustus 2018, waarbij ook de mogelijkheid wordt geboden om bij de notaris een verklaring af te leggen om de toepassing van bepaalde 'oude' regels te behouden.

De drie grote luiken binnen de hervorming zullen achtereenvolgens worden behandeld, namelijk:

- de inbreng van giften;
- de erfrechtelijke reserve en de inkorting;
- en ten slotte, de mogelijkheid om bepaalde overeenkomsten over een toekomstige nalatenschap te sluiten.

Daarnaast werden tevens de regels betreffende de eigenlijke verdeling van de nalatenschap gereorganiseerd en licht gewijzigd, doch het leek de federatie in dit kader niet nodig hierop in te gaan.

Aan het 'gewone' wettelijk erfrecht – met een dure term het intestaatserfrecht genoemd – wordt door deze hervorming niet ingrijpend gesleuteld. Zo bijvoorbeeld: als u overlijdt, u laat drie kinderen en een langstlevende echtgenoot na en u heeft geen beschikkingen gemaakt, dan krijgt de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik op de gehele nalatenschap en de kinderen krijgen elk 1/3 in blote eigendom. Dit is niet gewijzigd.

Er zijn weliswaar een aantal punctuele wijzigingen inzake de omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot en de langstlevende wettelijk samenwonende partner, doch die zullen hier niet behandeld worden. Wel wordt de aandacht gevestigd op het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake dat op 13 december 2017 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd ingediend, waarin onder meer het erfrecht van de langstlevende echtgenoot en het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende partner in bepaalde gevallen wordt uitgebreid. Dit wetsvoorstel moet echter nog de federale parlementaire weg afleggen en maakt niet het voorwerp uit van de hoorzitting van vandaag.

De wijzigingen die de wet van 31 juli 2017 met zich meebrengt, situeren zich vooral op het vlak van een erfenis van een persoon die wel beschikkingen heeft genomen, ofwel onder de levenden (bijvoorbeeld door schenkingen) ofwel uiterste wilsbeschikkingen (bijvoorbeeld bij testament).

Voor een goed begrip van het vervolg van de uiteenzetting, wordt toch even kort aangehaald wie puur op grond van de wet erft, als de erflater geen andersluidende beschikkingen heeft genomen.

In de eerste plaats zijn dit:

- de afstammelingen, dus de kinderen, of als deze of één van hen er niet meer zijn, de kleinkinderen enzovoort tot in het oneindige van de overledene. Zij zijn de eerste orde;

- zijn er geen afstammelingen, dan wordt de nalatenschap verdeeld tussen de ouders en de broers en zussen van de overledene of hun afstammelingen. Dit is de tweede orde;
- zijn er geen broers en zussen, of afstammelingen daarvan, dan is de nalatenschap voor de ouders (of in geval van vooroverlijden, eventueel voor een (over)-grootouder). Dit is de derde orde van de bloedverwanten in opgaande lijn, de ascendenten;
- in laatste instantie kan ook de vierde orde van de verdere zijverwanten aanspraken maken, bijvoorbeeld tante/oom. Ook een combinatie van de derde en de vierde orde is mogelijk;
- er is ook steeds een rol voor de langstlevende echtgenoot, waarbij de omvang van diens rechten verschilt naargelang de orde met wie deze samen de nalatenschap moet ontvangen;
- ten slotte heeft ook nog de langstlevende wettelijk samenwonende partner een bijzonder erfrecht op het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad, ongeacht met wie deze samen tot de nalatenschap komt.

2.1. De inbreng van giften

Voor de echte bespreking van de hervorming wordt begonnen bij de inbreng.

De inbreng is een techniek die bij de afhandeling van de nalatenschap de gelijkheid tussen erfgenamen wenst te behouden of te herstellen, en dit in functie van de giften van de overledene waarvan sommigen hebben kunnen genieten, dit voor zover die giften als 'voorschot op hun erfdeel' zijn gedaan. Er zijn namelijk twee soorten giften.

Giften kunnen als voorschot op erfdeel gebeuren. Kort gezegd houdt dit in dat bij de eigenlijke erfenis rekening moet worden gehouden met wat de erfgenaam al verkregen heeft, zodat de begiftigde dit 'minder moet krijgen', dat heet de 'inbreng'.

Giften kunnen echter ook bij vooruitmaking en buiten deel gebeuren, of anders gezegd: met vrijstelling van inbreng, wanneer de overledene wil dat de begiftigde extra krijgt, bovenop zijn eventueel aandeel in de erfenis. Voor personen die geen erfgenaam zijn, zijn de giften sowieso buiten deel.

Momenteel, dus voordat de wijziging in werking treedt, is het zo dat alles wat men schenkt tijdens het leven of bij testament nalaat aan een erfgenaam van om het even welke van de vier ordes door de wet in principe vermoed wordt een voorschot te zijn en dus moet worden ingebracht. Er zijn hierop wel een aantal wettelijke uitzonderingsgevallen en de schenker of de testator kan het tegenovergestelde bedingen.

Dit geldt weliswaar enkel voor giften aan wettelijke erfgenamen die tot de nalatenschap komen en die dus effectief op grond van de wet aanspraak maken op de erfenis. Wanneer men bijvoorbeeld iets geschonken heeft aan zijn broer, zal er enkel sprake zijn van een 'voorschot' en van inbreng als de broer erft, met andere woorden als er geen kinderen zijn en de nalatenschap toekomt aan de tweede orde (en de broer aanvaardt).

Met de wetswijziging zal er vanaf 1 september 2018 enkel nog een vermoeden zijn dat de gift een voorschot is, als de goederen werden geschonken of vermaakt bij testament aan de afstammelingen, uiteraard voor zover zij tot de nalatenschap komen.

Als de gift werd gedaan aan andere erfgenamen (bijvoorbeeld de broer als er geen kinderen zijn), zal met de nieuwe wet deze gift voortaan vermoed worden buiten deel te zijn, en dit in tegenstelling tot wat momenteel het geval is.

Het is wel mogelijk om in de twee gevallen het vermoeden om te keren, door een zekere wilsuiting van de erflater. Bijvoorbeeld door in de schenkingsakte aan een kind expliciet te vermelden dat de schenking bij vooruitmaking en buiten erfdeel is gedaan, of omgekeerd, door in een schenking aan een broer te bedingen dat deze schenking wel moet worden ingebracht.

Als de gift aan een derde, niet-erfgenaar, is gedaan, kan de gift zoals gezegd alleen maar buiten erfdeel zijn (er is dan immers geen sprake van een erfdeel, dat is dan zelfs geen vermoeden).

Nog een verandering betreft de begunstiging verkregen uit een levensverzekering afgesloten door de overledene en die als een schenking zou worden beschouwd. Momenteel, dus voor de wetswijziging in werking treedt, wordt dit geacht steeds een 'extraatje' buiten deel te zijn, om het even aan wie het is gedaan. Dus als een overledene een levensverzekering op zijn hoofd had afgesloten, met als begunstigde één van zijn drie kinderen, en deze wordt als schenking beschouwd, dan is er een vermoeden dat dit een schenking buiten deel is. Daarentegen: een 'gewone' schenking aan dat kind wordt net niet vermoed buiten deel te zijn, maar een voorschot.

Met de wetswijziging zal worden teruggevallen op de nieuwe 'normale' regels die voor elke gift zullen gelden: als de begunstigde van de levensverzekering een kind is, dan is er een vermoeden van voorschot, als de begunstiging aan een andere erfgenaar of aan een niet-erfgenaar is gedaan, dan wordt dit vermoed buiten deel te zijn. Vermoedens die weliswaar omgekeerd kunnen worden.

Wat ook nieuw is, is dat de wet voortaan – of beter gezegd vanaf 1 september 2018 – bepaalt dat de langstlevende echtgenoot en de langstlevende wettelijk samenwonende partner nooit de inbreng kunnen vragen van giften, gedaan aan hun mede-erfgenamen, en nooit inbreng moeten doen van giften die zijzelf ontvangen hebben. Giften aan hen kunnen dus nooit een voorschot op erfenis zijn.

Aan de langstlevende echtgenoot en de langstlevende wettelijk samenwonende partner wordt weliswaar wel een nieuw recht toegekend, namelijk het zogenaamde 'voortgezet' vruchtgebruik op de goederen die door de mede-echtgenoot-erflater geschonken zijn met voorbehoud van vruchtgebruik. De wet bepaalt dat bij overlijden van de schenker, diens langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik ontvangt van de goederen die zijn mede-echtgenoot tijdens hun huwelijk aan een andere persoon heeft geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik.

In de parlementaire voorbereiding wordt in dit opzicht verduidelijkt dat het niet de bedoeling is om het oorspronkelijke vruchtgebruik te verlengen, maar wel om er inzake de geschonken goederen een nieuw toe te kennen. Dat vruchtgebruik zal dus bij wet erfrechtelijk worden ingesteld indien de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik werd toegekend door de erflater tijdens zijn huwelijk met de toekomstige langstlevende echtgenoot.

De plaats van deze nieuwe regel, namelijk bij de artikelen inzake de inbreng, zou kunnen laten denken dat het een bijzondere vorm van inbreng ten aanzien van de langstlevende echtgenoot betreft. De sprekerster meent echter dat men dit niet als een bijzondere vorm van inbreng kan beschouwen, aangezien het voortgezet vruchtgebruik meer bepaald van toepassing is ongeacht wie de begunstigde is van de schenking, en dus zelfs indien deze geen erfgenaar is die tot inbreng is gehouden.

De spreekster meent bijgevolg dat het gaat om een nieuwe bijzondere wettelijke roeping, toegekend aan de langstlevende echtgenoot, die – uitzonderlijk – betrekking heeft op goederen die geen deel meer uitmaken van de nalatenschap op het ogenblik van overlijden. In de parlementaire voorbereiding lijkt dit te worden bevestigd. Hierin stelt men dat dit voortgezet vruchtgebruik als een erfrechtelijk vruchtgebruik wordt opgevat, dat op dat vruchtgebruik de regels in verband met de voorwaarden om te kunnen erven moeten worden toegepast, bijvoorbeeld niet onwaardig zijn om te erven, en dat ook de op elk erfrechtelijk vruchtgebruik toepasselijke regels bijvoorbeeld inzake de omzetting erop van toepassing zijn.

Als uitzonderlijk door de wet toegelaten erfovereenkomst wordt ten slotte bepaald dat de langstlevende echtgenoot vóór het openvallen van de nalatenschap aan het voortgezet vruchtgebruik kan verzaken, waarbij de verzaking is onderworpen aan de (nieuwe) regels die van toepassing zijn op elke erfovereenkomst, wat betreft het formalisme, de gevolgen, de sancties en de publiciteit. Regels waarop later nog wordt teruggekomen.

Een analoge regeling is voorzien voor de wettelijk samenwonende partner maar dan enkel voor schenkingen waarvan het voorwerp de gezinswoning en het huisraad betreft.

Een grote wijziging aan de inbreng betreft hoe de schenking die op voorschot is gedaan, moet worden ingebracht.

Momenteel, dus voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet, geldt als regel dat voor geschonken roerende goederen, de tegenwaarde die het goed had ten tijde van schenking moet worden verrekend met hetgeen door de begiftigde te ontvangen is uit de nalatenschap.

Voor onroerende goederen moet daarentegen het goed zelf in natura in de nalatenschap worden teruggebracht, dus met de waarde die het goed op het ogenblik van de verdeling van de nalatenschap heeft, om dan te worden verdeeld. De kans bestaat bovendien dat het niet opnieuw terechtkomt bij degene die het gekregen had.

Dit kan tot vreemde situaties leiden, die vaak ongewilde gevolgen hebben. Laten we het voorbeeld nemen van een vader die op dezelfde dag aan zijn dochter als voorschot op erfenis een som van 250.000 euro heeft geschonken, en aan zijn zoon, ook als voorschot, een huis met dezelfde waarde. Bij het overlijden van de vader vóór 1 september 2018 moet de dochter 250.000 euro in de nalatenschap inbrengen, ongeacht wat ze met dit geld heeft gedaan. Zo kan ze bijvoorbeeld daar een week later zelf ook een woning mee gekocht hebben. De zoon moet evenwel het huis zelf inbrengen dat intussen 300.000 euro waard is. Dit terwijl de erflater gemeend heeft zijn kinderen gelijk te behandelen bij de schenking.

Met de wetswijziging zal alles in waarde worden verrekend, dus enkel via een verrekening met het aandeel van de begiftigde, zowel voor geschonken roerende als onroerende goederen. De begiftigde erfgenaam kan wel zelf nog aanbieden om de inbreng in natura te voldoen.

Welke waarde wordt nu voor deze inbreng in waarde in acht genomen?

- Bij de inbreng van een schenking is dit in principe de intrinsieke waarde van het goed ten tijde van de schenking, maar geïndexeerd tot op ogenblik van overlijden en dit op basis van het indexcijfer van de consumptieprijzen. Daarna, en dit tot aan de effectieve voldoening, lopen interesten op dit bedrag aan de wettelijke interestvoet. Dit geldt zowel voor roerende als onroerende goederen, zodat hier uniformiteit is gekomen.

- Op deze principiële waardering zijn weliswaar een aantal uitzonderingen die nogal technisch zijn en waarop hier niet grondig zal worden ingegaan. Bijvoorbeeld in het geval van een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik waarbij de begiftigde enkel blote eigendom heeft gekregen. Dan is het in regel de waarde op het ogenblik van overlijden die in acht zal worden genomen, op voorwaarde dat de begiftigde dan wel de volle eigendom verkrijgt, maar ook hier zijn dan weer uitzonderingen op of kan een andersluidende overeenkomst tussen de betrokken partijen worden gesloten.
- Bij goederen nagelaten aan een bepaalde persoon bij testament, dus bij een legaat, telt voor de inbreng de waarde op dag van overlijden aangezien een testament pas op dat ogenblik uitwerking krijgt.

Om dit theoretisch overzicht hopelijk iets duidelijker te maken, werd een vereenvoudigd voorbeeld uitgewerkt, dat de voormelde principes concretiseert.

Een vader overlijdt, laat drie kinderen na en een vermogen van 450.000 euro. Tijdens zijn leven heeft vader aan zijn dochter een schenking gedaan van een appartement met een waarde van 150.000 euro. Deze waarde nemen we als 'abstracte waarde' voor de doeleinden van het voorbeeld, en gebruiken deze alsof dit, naargelang het geval, de geïndexeerde waarde op het ogenblik van de schenking is, dan wel de waarde ten tijde van de verdeling. Dus gewoon 150.000 euro.

Deze schenking is, in principe, 'een voorschot', aan te rekenen op het aandeel van de dochter in de nalatenschap van haar vader. Zoals reeds gezegd, moet er immers worden afgerekend op het ogenblik van afhandelen van de nalatenschap, in functie van de schenkingen die bepaalde kinderen (in dit geval, de dochter) als voorschot hebben gekregen tijdens het leven van de erflater. Deze verrekening, die al bestond en die door de hervorming wordt behouden, is de inbreng.

Vóór 1 september 2018 is het, zoals gezegd, zo dat wanneer het goed dat 'als voorschot op de erfenis' is geschonken een onroerend goed is, dit materieel in de massa moet worden teruggebracht, om te worden verdeeld samen met de rest van de goederen, dit is de inbreng 'in natura'. Dit wil concreet zeggen dat men een massa vormt die moet worden verdeeld van 450.000 euro (de goederen die de erflater nalaat) + 150.000 euro (het appartement dat in natura wordt ingebracht), dus een massa van 600.000 euro. Die moet verdeeld worden onder de drie kinderen, dus er worden in principe en indien mogelijk drie verschillende kavels samengesteld van 200.000 euro (waarbij in één ervan materieel het appartement zit). Wanneer de erfgenamen onderling geen overeenkomst bereiken over wie welke kavel krijgt, worden deze verdeeld via lottrekking. Het is dus verre van zeker dat de dochter het aan haar geschonken onroerend goed terug verkrijgt.

Vanaf 1 september 2018, dus wanneer de nieuwe wet in werking treedt, kan het kind dat een schenking 'als voorschot op zijn deel' heeft gekregen, het geschonken onroerend goed materieel bewaren, maar er wordt rekening gehouden met de waarde van hetgeen het gekregen heeft om de rekeningen op te maken. Het zal bijvoorbeeld enkel nog een aanvulling op zijn deel krijgen. Dat is de inbreng 'in waarde'. Toegepast op het voorbeeld betekent dit het volgende.

Elk kind moet uiteindelijk 200.000 euro verkrijgen. De dochter kreeg reeds 150.000 euro, dus zij krijgt nog 50.000 euro bij de verdeling van de nalatenschap. De twee andere kinderen kregen nog niets, dus zij krijgen elk nog 200.000 euro. In totaal werden nog 450.000 euro verdeeld in het kader van de nalatenschap, wat overeenkomt met het vermogen dat de overledene nalaat.

Wat nog nieuw is bij de inbreng: dat is onder meer de mogelijkheid om van de mede-toekomstige erfgenamen een akkoord te verkrijgen met wat nu eigenlijk die intrinsieke waarde van het goed op de dag van de schenking is, zodat daarover

later niet kan gediscussieerd worden. Dit akkoord kan in de schenkingsakte zelf of in een latere overeenkomst voor het overlijden worden opgenomen, maar er zijn dan wel strenge vormvereisten hiervoor, waarop later wordt teruggekomen bij de bespreking van de erfovereenkomsten.

Voorts worden er nog een aantal overeenkomsten mogelijk, zoals de mogelijkheid om een schenking die oorspronkelijk als voorschot is gebeurd om te vormen in een schenking buiten deel en omgekeerd, of de erfovereenkomst die bestaat uit 'de inbreng ten behoeve van een derde' of zoals deze techniek anders kan worden genoemd: de schenking met generatiesprong.

De hypothese die hier wordt beoogd is deze van een schenking toegekend door een grootouder aan zijn kleinkind, waarbij het kind van de schenker – die dus de ouder is van de begiftigde – zich ertoe verbindt deze schenking in te brengen in de nalatenschap van de beschikker en deze dus aan te rekenen op zijn eigen aandeel in de nalatenschap van de schenker, hoewel hij zelf persoonlijk niets ontvangt. Deze verbintenis kan ofwel gebeuren in de schenkingsakte zelf, dan wel in een latere overeenkomst gesloten tussen de schenker, de begiftigde, en de inbrenger. Het gaat noodzakelijkerwijze om een driepartijenovereenkomst: de schenker kan dit bijvoorbeeld niet opleggen aan zijn eigen kind: deze moet hiermee akkoord gaan. Ook de begiftigde moet dit overigens aanvaarden. Het begiftigde kleinkind dient aldus zelf niets te verrekenen in de nalatenschap van de schenker (noch via een eigen inbreng, noch via een eventuele inkorting). Als specifiek gevolg van deze schenking met generatiesprong wordt weliswaar bepaald dat de goederen, ontvangen door dit kleinkind in het kader van de latere nalatenschap van zijn eigen ouder die de inbreng op zich heeft genomen, zullen worden behandeld alsof het kleinkind deze goederen van zijn ouder – en niet zijn grootouder – heeft verkregen, met andere woorden, alsof dit een onrechtstreekse schenking vanwege de ouder zelf was.

Een voorbeeldje om dit – hopelijk – iets minder abstract te maken.

Grootvader heeft twee kinderen: A en B. B heeft zelf drie kinderen (kleinkinderen dus van grootvader): C, D en E.

Grootvader schenkt 50.000 euro aan kleinkind C, kind B komt tussen om de inbreng op zich te nemen.

Wanneer grootvader overlijdt, laat hij een vermogen van nog 80.000 euro na. Rekening houdende met de inbrengverplichting die kind B op zich heeft genomen, is wat er eigenlijk moet worden verdeeld bij zijn overlijden: 130.000 euro (80.000 euro, het vermogen dat grootvader nog had + 50.000 euro, de waarde die kind B moet inbrengen). Elk van de twee kinderen heeft recht op de helft hiervan, zijnde 65.000 euro. Kind B moet 50.000 euro inbrengen, dit wil zeggen 50.000 euro minder krijgen met aanrekening op zijn aandeel. Kind B krijgt dus bijkomend nog 15.000 euro van de aanwezige goederen, A krijgt 65.000 euro.

Wanneer later kind B overlijdt, laat hij drie kinderen en een vermogen van 130.000 euro na. Rekening houdende met het feit dat kleinkind C in de nalatenschap van zijn vader een inbrengverplichting heeft alsof hij de goederen die hij van zijn grootvader heeft verkregen, eigenlijk van zijn vader heeft gekregen, is wat er eigenlijk moet worden verdeeld bij zijn overlijden: 180.000 euro (namelijk 130.000 euro die nog in het vermogen van B zat + 50.000 euro, die C moet inbrengen). Elk van de drie kinderen van B heeft recht op een gelijk derde deel hiervan, zijnde 60.000 euro. C moet 50.000 euro inbrengen, dit wil zeggen dat hij 50.000 euro minder moet krijgen met aanrekening op zijn aandeel. C krijgt dus nog 10.000 euro van de aanwezige goederen, D en E krijgen elk 60.000 euro.

2.2. De erfrechtelijke reserve en de inkorting

Tweede grote hap van de hervorming is de reserve.

Bepaalde erfgenamen hebben recht op een minimumdeel van de nalatenschap, de zogenaamde 'reserve'. Deze reserve is onaantastbaar. Gevolg is dat de erflater slechts over een beperkt deel van zijn vermogen vrij kan beschikken, het zogenaamde 'beschikbaar deel', aangezien het andere deel verplicht aan zijn reservataire erfgenamen moet toekomen. In de toekomst zal dit beschikbaar deel groter zijn. De erflater zal dus vrijer over zijn vermogen kunnen beschikken.

De wijzigingen inzake de reserve situeren zich zowel op het vlak van wie, wat en hoe.

- Wie zijn na de hervorming nog reservataire? Dat zijn de afstammelingen (of anders gezegd in de eerste plaats de kinderen) en de langstlevende echtgenoot.
- Wie zullen dit niet meer zijn? De bloedverwanten in opgaande lijn (in de eerste plaats de ouders). Indien u vandaag overlijdt zonder nakomelingen na te laten, beschikken uw ascendenten over een reserve van 1/4 langs moederszijde en 1/4 langs vaderszijde. Wanneer u dus overlijdt, zonder afstammelingen en uw beide ouders nalaat, dan zullen zij elk in principe onaantastbaar recht hebben op 1/4.

Deze ouderlijke reserve kan voor de inwerkingtreding van de wetswijziging toch al worden aangetast indien u uw echtgeno(o)t(e) of wettelijk samenwonende partner (dus niet uw feitelijk samenwonende partner) begiftigt via een schenking of een testament.

De hervorming schaft deze reserve af. Opgelet, het past wel om hierbij twee opmerkingen te maken:

- ten eerste wil de afschaffing van de reserve niet zeggen dat uw ouders niet meer zullen erven. Het gaat hier enkel over de reserve, er moet dus al sprake zijn van schenkingen of uiterste wilsbeschikkingen die hun erfdeel in het gedrang zouden brengen. Als dit niet het geval is, speelt gewoon het wettelijk erfrecht. Bij gebreke aan kinderen blijven ouders dan ook gewoon erven, in tweede of naar gelang het geval derde orde;
 - ten tweede wordt er in een tegemoetkoming voor de afschaffing van de reserve voorzien. Als er geen afstammelingen zijn, en de ascendenten zijn onterfd, dan rust op de nalatenschap (dus wie dan wel iets verkrijgt) een beperkte onderhoudsplicht voor zover de ascendenten behoeftig zijn ten tijde van het overlijden of door het overlijden. De termijn waarbinnen deze uitkering tot onderhoud gevorderd moet worden, is één jaar, te rekenen van het overlijden. Deze wetswijziging waarbij de reserve van de ascendenten wordt afgeschaft, lijkt in het bijzonder interessant voor feitelijk samenwonenden die geen afstammelingen hebben en van wie de ouders nog steeds in leven zijn. Vanaf 1 september zullen ze immers, indien zij dit wensen, hun volledig vermogen aan hun partner kunnen nalaten of schenken, daar waar ze momenteel nog in die situatie slechts over de helft van hun nalatenschap kunnen beschikken; de andere helft is immers voorbehouden aan hun ouders die nog steeds in leven zijn.
- Wat is de omvang van deze reserve?
 - Vandaag is het zo dat hoe meer kinderen er zijn, hoe groter hun globale reserve is en hoe kleiner het beschikbaar deel:
 - één kind: de reserve bedraagt de helft en het beschikbaar gedeelte de andere helft;

- twee kinderen: de reserve van de kinderen samen bedraagt twee derden (dus elk $\frac{1}{3}$) en het beschikbaar gedeelte één derde;
- drie kinderen of meer: de reserve van de kinderen samen bedraagt drie vierden (dus bij drie kinderen, elk $\frac{1}{4}$) en het beschikbaar gedeelte één vierde.
- Met de nieuwe wet is er een vast beschikbaar deel en een vaste globale reserve van de helft. Dus als er één kind is, dan blijft dit hetzelfde als voorheen. Maar als er twee kinderen zijn, dan zal het beschikbaar deel de helft blijven, en niet langer $\frac{1}{3}$ bedragen. De globale reserve is dan ook de helft, dus voor elk individueel kind $\frac{1}{4}$ in plaats van $\frac{1}{3}$. Bij drie kinderen, alweer een beschikbaar deel en een globale reserve van de helft, dus voor elk individueel kind $\frac{1}{6}$ in plaats van $\frac{1}{4}$.

Bijgevolg zal het beschikbaar gedeelte, met de hervorming, vanaf twee kinderen vergroten. Dit betekent concreet dat de erflater over meer 'bewegingsmarge' zal beschikken om aan de personen van zijn keuze (al dan niet familie, of bijvoorbeeld zijn stiefkinderen) te schenken of te legateren, zonder dat de reserve van zijn kinderen hierdoor wordt aangetast.

- Ook de langstlevende echtgenoot behoudt zijn of haar reserve, min of meer in de vorm zoals deze nu bestaat. Deze reserve is tweeledig: ofwel, de zogenaamde concrete reserve van het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad, ofwel de zogenaamde abstracte reserve van de helft in vruchtgebruik. Deze reserves worden gecombineerd: de langstlevende heeft altijd minstens recht op de concrete reserve, ook als deze cijfermatig meer zou bedragen dan de helft in vruchtgebruik. Als het minder is, dan mag de langstlevende nog aanvullen tot aan de helft. Er worden hierbij wel een aantal punctuele maar daarom niet onbelangrijke wijzigingen doorgevoerd, waarvan er twee ter info worden meegegeven:
 - de reserve zal niet meer gelden ten opzichte van schenkingen gedaan toen de echtgenoot nog geen echtgenoot was;
 - de mogelijkheden om de langstlevende echtgenoot volledig te onterven, worden aangepast en versoepeld.

Tevens wordt de verhouding tussen de reserve van de langstlevende echtgenoot en deze van de afstammelingen (namelijk hoe moeten deze gecombineerd worden en wat primeert op wat) aangepast en verduidelijkt, maar ook dit gaat een algemeen overzicht van het nieuwe erfrecht in deze hoorzitting te buiten.

- Voor de volledigheid dient verteld te worden dat de langstlevende wettelijk samenwonende partner geen reservataire erfgenaam is (noch momenteel, noch onder het nieuwe erfrecht), met andere woorden, deze kan volledig onterfd worden.
- De reserve van de kinderen zal de helft bedragen, maar de vraag rijst waarvan juist, de helft van wat? Het breukdeel wordt niet zomaar toegepast op het vermogen aanwezig op het ogenblik van overlijden maar op de zogenaamde fictieve massa, die een puur rekenkundige massa is. Die wordt samengesteld uit wat aanwezig is op het ogenblik van overlijden, verminderd met de schulden, maar vermeerderd met alles wat tijdens leven is weggeschonken, zowel de schenkingen die op voorschot zijn gebeurd, als de schenkingen die buiten deel gedaan zijn. Ook hierbij is er een vernieuwing: voor 1 september 2018 worden de schenkingen toegevoegd aan de fictieve massa aan de waarde op het ogenblik van overlijden (zowel voor roerende goederen als voor onroerende goederen); vanaf 1 september zal dezelfde waarde gelden als voor de

inbreng, namelijk in principe de geïndexeerde waarde op het ogenblik van de schenking.

Als dat wordt toegepast op het hoger geciteerd voorbeeld, betekent dit dat de fictieve massa 600.000 euro bedraagt, namelijk:

450.000 euro	(aanwezige goederen in vermogen vader)
– 0 euro	(verondersteld wordt dat de vader geen schulden had)
+ 150.000 euro	(schenking aan dochter)

600.000 euro = fictieve massa

Later wordt hierop teruggekomen.

- Hoe verkrijgt men nu de reserve? Als blijkt, na opstellen van de fictieve massa en het berekenen van de breukdelen van reserve en beschikbaar deel, dat de erflater giften buiten erfdeel heeft gedaan die de reserve aantasten en het beschikbaar deel overschrijden, dan kunnen de reservataire hun reserve opeisen door een vordering tot inkorting in te stellen. Dat is op zich niet nieuw.
- Voor 1 september gebeurt de inkorting in principe in natura. Het geschonken goed zelf keert met terugwerkende kracht terug naar de reservataire erfgenamen. Men moet dus het goed zelf terug afgeven. Als men dat niet meer heeft, omdat het intussen bijvoorbeeld verkocht is, kan de begiftigde weliswaar de tegenwaarde uitbetalen. Maar wat als hij dat niet kan, omdat hij niet genoeg geld heeft? Dan bestaat nu het risico dat de koper van het geschonken goed zal worden aangesproken voor de inkorting, indien de begiftigde insolvent is. De koper die nochtans netjes zijn aankoop prijs van de woning heeft betaald.
- Met de nieuwe wet zal ook de inkorting, net als de inbreng, in waarde gebeuren. Tenzij de begiftigde zelf aanbiedt om het goed in natura in te korten. Er is een uitzondering gemaakt voor legaten bij testament vermaakt aan een niet-erfgenaam, waarbij de inkorting nog steeds in natura zal gebeuren. Ook de inkorting voor de concrete reserve van de langstlevende echtgenoot die betrekking heeft op het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad, blijft in natura.

Concreet betekent de inkorting in waarde, dat de reservataire erfgenamen een schuldvordering hebben ten opzichte van de begiftigde, ten belope van hetgeen ze te kort hebben om aan hun reserve te geraken. Als dat van een gift aan een mede-erfgenaam is, dan gebeurt dit via verrekening op zijn aandeel dat wordt verminderd. Eventueel moet er dan nog worden bijbetaald. Als dat van een derde, niet-erfgenaam is, dan moet er sowieso betaald worden.

- Stel, de schuldenaar van de inkorting is insolvent en kan niet betalen en het goed dat is geschonken werd doorverkocht. De nieuwe wet bepaalt uitdrukkelijk dat degene die het goed gekocht heeft, hiervoor niet meer kan worden aangesproken door de reservataire erfgenamen. Een dergelijke doorverkoop van een geschonken goed wordt dus veel veiliger. Daarentegen, als het goed dat is geschonken, op zijn beurt werd doorgeschonken, dan kan de derde wel worden aangesproken. Deze onzekerheid kan weliswaar worden voorkomen door de mede-toekomstige erfgenamen, nog voor het overlijden van de oorspronkelijke schenker, te laten toestemmen in de doorschenking, waardoor ze zich akkoord verklaren om de derde later niet aan te spreken. Dat kan ofwel in de schenkingsakte zelf, ofwel in een latere verklaring. Ook aan dit akkoord zijn weer strenge vereisten verbonden, waarover later meer.

- De termijn om de inkorting te vorderen werd eveneens aangepast, van nu nog dertig jaar naar een in bepaalde gevallen kortere termijn, die dan nog eens varieert in functie van de categorie van personen aan wie de inkorting wordt gevraagd, maar daarop wordt in dit kader niet verder ingegaan.

Ook bij dit alles wordt nog een vereenvoudigd voorbeeld gegeven om de verschillende principes inzake de reserve en de inkorting te illustreren.

In het hoger vermeld voorbeeld waarbij de vader drie kinderen en een vermogen nalaat van 450.000 euro, en een schenking heeft gedaan aan zijn dochter van een appartement met een abstracte waarde van 150.000 euro, bedraagt de fictieve massa zoals gezegd 600.000 euro (namelijk 450.000 euro in de nalatenschap aanwezige goederen – 0 euro schulden + 150.000 euro schenking). Voor het vervolg wordt er nu vanuit gegaan dat de schenking in tegenstelling tot in het vorige voorbeeld geen voorschot is, maar buiten deel werd gedaan, dus als extraatje.

Vóór 1 september 2018 is bij drie kinderen de reserve van elk kind $\frac{1}{4}$ van deze massa van 600.000 euro, namelijk 150.000 euro. Vanaf 1 september is dit $\frac{1}{6}$ van deze massa, namelijk 100.000 euro.

In de twee gevallen kan elk kind vanuit wat nog in het vermogen overblijft (minstens) 150.000 euro dan wel 100.000 euro verkrijgen naar gelang de huidige dan wel de nieuwe wet van toepassing is. De overledene kon dus het appartement van 150.000 euro aan zijn dochter zonder problemen schenken 'als extraatje' (buiten deel).

Maar wat als nu de cijfers wijzigen? Stel dat het vermogen van de overledene bij zijn overlijden geen 450.000 euro maar slechts nog 30.000 euro was. De schenking buiten deel aan de dochter blijft nog steeds het appartement van 150.000 euro. De berekeningsmassa van de reserve is nu 30.000 euro (goederen van overledene bij overlijden) – 0 euro (schulden) + 150.000 euro (schenking aan dochter) dus 180.000 euro. De reserve van elk kind vóór 1 september 2018 is $\frac{1}{4}$ hiervan, dus 45.000 euro, de reserve van elk kind vanaf 1 september is $\frac{1}{6}$, dus 30.000 euro.

Als enkel wordt verdeeld wat nog in het vermogen overblijft (30.000 euro), dan krijgen de kinderen elk maar 10.000 euro, terwijl de reserve van elk van hen 45.000 euro/30.000 euro is, naar gelang het geval. Ze moeten dus nog 35.000 euro/20.000 euro meer 'vinden' om hun reserve te verkrijgen. Waar kunnen ze deze vinden? Bij de schenking die de dochter heeft gekregen, die moet worden 'ingekort'. Hoe gebeurt dit nu concreet?

Vóór 1 september moet de reserve nog in natura aan de kinderen toekomen. Dit wil zeggen dat de kinderen kunnen eisen om hun reserve te verkrijgen in de geschonken goederen zelf. De dochter zou in principe aan haar broers een deel van het door haar ontvangen goed zelf moeten teruggeven. Hierop zijn weliswaar een aantal uitzonderingen, die in casu desgevallend zouden kunnen spelen, doch daarvan wordt nu abstractie gemaakt.

Vanaf 1 september is de reserve in waarde. De dochter kan dus wat ze ontvangen heeft volledig houden, maar ze moet 20.000 euro 'betalen' aan elke broer.

Wat als de broers nu eigenlijk voor het overlijden van de vader hun zus al zouden willen geruststellen dat ze hun reserve niet gaan opeisen na het overlijden? Deze vraag leidt tot de volgende grote nieuwigheid, namelijk dat vanaf de inwerking-treding van de nieuwe wet vóór het overlijden de vermoedelijke toekomstige reservataire erfgenamen inderdaad zullen kunnen verklaren dat ze de inkorting van een bepaalde schenking niet gaan vragen.

Ongeacht wat het voorwerp is van die schenking, of dit nu een roerend of een onroerend goed is, in volle eigendom of in blote eigendom, of anders en ongeacht aan wie deze gift is gebeurd, al dan niet aan een erfgenaam. Deze vervroegde verzaking aan de vordering tot inkorting kan ofwel in de schenkingsakte zelf gebeuren, ofwel via een latere eenzijdige verklaring. Ook hier is dit weer aan strenge vormvereisten verbonden.

Deze vervroegde verzaking aan de vordering tot inkorting zal dus tot gevolg hebben dat de begiftigde buiten deel op twee oren kan slapen, dat hij later, als de schenker overlijdt, niets meer zal moeten verrekenen of betalen aan de reservataire erfgenamen. Dit is voor 1 september in de meeste gevallen onmogelijk.

Ten slotte bepaalt de wet nog uitdrukkelijk dat de verzaking op zich niet als schenking kan worden beschouwd ten aanzien van de persoon die ervan geniet. Dit werd expliciet als een onweerlegbaar vermoeden in de wet ingeschreven.

Zonder dit onweerlegbaar vermoeden zou inderdaad anders later het risico kunnen bestaan dat bijvoorbeeld de reservataire erfgenamen van de verzaker op hun beurt zouden inroepen dat de verzaking een onrechtstreekse schenking uitmaakte en dus eventueel in de nalatenschap van de verzaker moet worden ingebracht of ingekort.

De wetgever is er echter van uitgegaan dat in de meeste gevallen de verzaking aan de inkorting niet is ingegeven vanuit de wil om de begiftigde nog eens extra te bevoordelen, maar wel omwille van de bekommernis in hoofde van de reservataire erfgenamen om de wil van de schenker, zijnde de toekomstige erflater, zoveel mogelijk te respecteren.

2.3. De mogelijkheid om bepaalde overeenkomsten over een toekomstige nalatenschap te sluiten

Het laatste grote luik van de hervorming wordt gevormd door de versoepeling van het verbod op erfovereenkomsten. Erfovereenkomsten zijn overeenkomsten die worden gesloten over een toekomstige nalatenschap van een persoon die nog niet is overleden, al dan niet samen met deze persoon.

Momenteel, vóór de inwerkingtreding, is hierop een streng verbod, tenzij in een zeer beperkt aantal uitzonderingsgevallen, die in de wet zijn opgenomen.

Met de nieuwe wet blijft dit verbod, maar er wordt nader omschreven wat nu juist wel en niet kan en het aantal uitzonderingen op de regel wordt aanzienlijk verhoogd, weliswaar mits naleving van een aantal strikte voorwaarden, zoals al een paar keer werd aangehaald.

Wat op grond van het nieuwe artikel 1100/1 van het Burgerlijk Wetboek in principe als een verboden erfovereenkomst beschouwd wordt, tenzij de wet een uitzondering voorziet, is bijvoorbeeld en zonder alle gevallen te willen opsommen: de uitoefening van de erfkeuze omtrent een nalatenschap die nog niet is opengevallen, bijvoorbeeld men kan niet voor het overlijden al een nalatenschap verwerpen of nog, een overeenkomst betreffende de toekomstige nalatenschap van een derde (die geen partij is bij het beding of de overeenkomst): bijvoorbeeld "als ons pa sterft, dan neem jij de auto en neem ik de tv en de zetel".

Wat is voortaan daarentegen wel toegelaten, tenzij in de gevallen waar de wet het uitdrukkelijk verbiedt? Dat zijn de overeenkomsten of bedingen onder bezwarende titel betreffende de eigen toekomstige nalatenschap van een partij, voor zover zij onder bijzondere titel zijn en opgemaakt zijn in de vorm van een authentieke akte.

Wat de eerste categorie betreft, van de verboden erfovereenkomsten, voorziet de wet in een aantal uitzonderingen door nieuwe 'punctuele' erfovereenkomsten toe te laten, waarvan er bepaalde reeds vermeld werden.

Naast deze punctuele erfovereenkomsten zal het ook mogelijk zijn een zogenaamde globale erfovereenkomst te sluiten, wat een heel nieuw concept is en waarop we zo dadelijk terugkomen.

Er worden strenge vormvereisten voorgeschreven voor de uitzonderlijk toegelaten erfovereenkomsten, dit om zeker te zijn dat iedereen beseft wat hij doet en dat dit zonder druk en uit vrije wil gebeurt:

- in de eerste plaats zullen de erfovereenkomsten bij notariële akte moeten worden opgemaakt;
- van deze akte moet vooraf een ontwerp aan elke partij worden meegedeeld;
- bij deze mededeling moet de notaris elke partij informeren over de mogelijkheid om een aparte notaris of raadsman te consulteren en om een individueel onderhoud met de instrumenterende notaris te hebben. Ook moet hierbij een vergadering worden vastgelegd, waarop elke partij moet worden uitgenodigd;
- deze vergadering mag ten vroegste vijftien dagen na de mededeling van het ontwerp van akte worden geagendeerd. Van deze termijn mag niet worden afgeweken. Een erfovereenkomst sluiten op het sterfbed in extremis, is dus niet mogelijk;
- ten vroegste een maand na deze vergadering volgt de ondertekening van de akte. Ook van deze minimumtermijn mag niet worden afgeweken;
- ten slotte moeten de datum van verzending van het ontwerp van akte en de datum waarop de vergadering heeft plaatsgevonden, in de overeenkomst worden vermeld.

Er wordt ook voorzien in een systeem van publiciteit van de erfovereenkomsten. Deze overeenkomsten hebben immers per definitie pas uitwerking bij overlijden, en er kan dus een lange periode zitten tussen de ondertekening ervan en het moment waarop ze uitwerking moeten krijgen. Om de opspoorbaarheid en de publiciteit te verzekeren, zodat de overeenkomsten zeker worden teruggevonden om te kunnen worden toegepast bij de vereffening-verdeling na overlijden, wordt de verplichting opgelegd aan de notaris om de erfovereenkomsten in te schrijven in het Centraal Register van Testamenten beheerd door FedNot, dat hiertoe zal worden aangepast.

De verboden erfovereenkomsten die toch zouden worden gesloten ondanks het verbod, zijn absoluut nietig. Nietigheid die dus door eenieder kan worden gevorderd. Deze absolute nietigheid van de erfovereenkomst gesloten vóór het overlijden blijft bovendien bestaan na het overlijden van de erflater over wiens nalatenschap de erfovereenkomst gaat.

Hetzelfde geldt voor de door de wet toegelaten erfovereenkomsten, die zouden zijn opgesteld met miskennis van het formalisme opgelegd door artikel 1100/5 van het Burgerlijk Wetboek of, in geval van een 'globale' erfovereenkomst, met miskennis van de bijzondere regels opgelegd door artikel 1100/7 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij nu verder wordt stilgestaan.

Momenteel, dus vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet, is het niet mogelijk om binnen de familie een overeenkomst op te maken met afspraken over een toekomstige nalatenschap. Vaak wensen families nochtans wel bepaalde erfeniszaken onderling graag op voorhand te regelen. De wetgever is in een bepaalde mate aan dit verzoek tegemoetgekomen. Zo zullen ouders en hun kinderen in de toekomst, tijdens het leven van hun ouders, bij het opstellen van een globale erfovereenkomst, met elkaar kunnen overleggen om bij de notaris bepaalde afspraken te maken in het kader van de vereffening-verdeling van de toekomstige nalatenschap van de ouders.

Om alle misverstanden te vermijden: het gaat hier niet om een overeenkomst waarbij men voor het overlijden al de zaken begint te verdelen: "als mama overlijdt, krijg jij de zetel en ik de tv". Dat is het niet. Welke aspecten zal een familiale globale erfovereenkomst dan wel kunnen regelen? Ouders zullen samen met hun kinderen de schenkingen en voordelen die zij aan hun kinderen in het verleden of naar aanleiding van de overeenkomst zelf hebben toegekend, kunnen vergelijken. Vereist is dat alle kinderen hieraan meewerken.

Op die manier zullen zij, in overleg met hun kinderen, kunnen oordelen of ieder kind tot nog toe op evenwichtige wijze behandeld werd. Indien iedereen meent dat dit inderdaad het geval is, zal de ondertekening van de erfovereenkomst ervoor zorgen dat er met een 'schone lei' begonnen kan worden.

Deze verschillende elementen worden nu even van naderbij bekeken.

De overeenkomst kan alleen maar geldig worden afgesloten tussen ofwel de beide ouders langs de ene kant, en al hun respectieve afstammelingen langs de andere kant ofwel één ouder met al zijn of haar afstammelingen. Hiermee wordt bedoeld de afstammelingen die tot de nalatenschap zouden zijn geroepen op grond van de regels van de wettelijke devolutie, in de hypothese dat de ouders of één van hen op de dag van de overeenkomst zouden komen te overlijden. Als een kind niet wenst mee te werken, kan er geen geldige globale erfovereenkomst worden gesloten, en zullen enkel de punctuele erfovereenkomsten mogelijk zijn.

Naast de partijen waarvan de aanwezigheid bij de overeenkomst vereist is voor de geldigheid ervan, bepaalt de wet dat de globale overeenkomst eveneens de stiefkinderen van de beschikker, meer bepaald de kinderen van zijn echtgenoot of wettelijk samenwonende partner met uitsluiting van de feitelijk samenwonende partner mag toebedelen zonder afbreuk te mogen doen aan het evenwicht dat moet bestaan tussen de eigen afstammelingen onderling.

Ook de echtgenoot kan tussenkomen in de overeenkomst om hierin toe te stemmen.

Om geldig te zijn, moet de globale erfovereenkomst het bestaan vaststellen van een evenwicht tussen de afstammelingen. Het betreft louter een evenwicht en geen volledige mathematische gelijkheid. Voor dit evenwicht kan met verschillende elementen rekening worden gehouden.

In de eerste plaats kan rekening worden gehouden met schenkingen – zowel buiten deel als op voorschot – toegekend door de beschikker aan zijn kinderen vóór de overeenkomst of die worden toegekend in de overeenkomst zelf. Hierbij kan vermeld worden dat wanneer de erfovereenkomst met beide ouders wordt ondertekend, rekening wordt gehouden met het geheel van de schenkingen door de beschikkers toegekend.

Zo kan bijvoorbeeld, in het geval de ouders twee kinderen hebben, het evenwicht tussen hen worden bereikt door rekening te houden met de schenking toegekend door de vader (alleen) aan één van de twee kinderen en met een andere schenking toegekend door de moeder (alleen) aan het andere kind.

Ook met voordelen, die technisch gezien geen schenkingen zijn, waarvan de kinderen vóór de overeenkomst of krachtens de overeenkomst zelf hebben kunnen genieten kan rekening worden gehouden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de kosten voor een studie in het buitenland of het feit dat men bij zijn ouders na zijn opleiding is blijven wonen.

Daarnaast is het ook mogelijk om een of meerdere kinderen toe te bedelen, door middel van een schuldvordering ten laste van de in de overeenkomst uitdruk-

kelijk aangeduide andere kinderen. Hierdoor is het dus bijvoorbeeld mogelijk om een definitieve toebedeling via schenking van bepaalde goederen te doen aan één of enkele kinderen, met de verplichting voor dit kind om zijn mede-erfgenamen te vergoeden. Een moeder kan bijvoorbeeld een globale erfovereenkomst sluiten met haar twee kinderen, waarbij aan het eerste kind daarvoor een woning werd geschonken met een waarde van 280.000 euro, waarbij in de erfovereenkomst wordt bedongen dat het tweede kind een schuldvordering van 140.000 euro op het eerste kind verkrijgt.

Ten slotte, en hieruit blijkt dat het een zeer subjectief evenwicht betreft, wordt eveneens rekening gehouden met de respectieve persoonlijke situatie van elk van de kinderen. Zo kan een kind bijvoorbeeld menen dat het al gefortuneerd genoeg is (het heeft bijvoorbeeld de 'win for life' gewonnen) en dat het dus evenwichtig is dat het niets heeft ontvangen en zijn broers en zussen wel. Het is vooral belangrijk dat partijen zelf, in hun opvatting, menen dat iedereen billijk is behandeld.

Daarnaast is het ook mogelijk dat een kind weliswaar meent dat het zelf niets dient te ontvangen maar dat het wenst dat zijn eigen kinderen – zijnde de kleinkinderen van de beschikker – in zijn plaats worden toebedeeld. De wet voorziet expliciet deze mogelijkheid van een generatiesprong in het kader van een globale erfovereenkomst. De bepaling legt wel op dat in dit geval de overeenkomst alle kinderen van het kind dat zijn beurt overslaat moet betreffen. Ook hier geldt – net als bij de inbreng ten behoeve van een derde – de regel dat de goederen ontvangen bij de erfovereenkomst door de volgende generatie, in het kader van de nalatenschap van de erfgenaam die 'zijn beurt heeft overgeslagen', worden behandeld alsof ze deze rechtstreeks van deze laatste hebben verkregen.

Er wordt in de wet uitdrukkelijk opgelegd dat de globale erfovereenkomst het geheel van vroegere en huidige schenkingen en de voordelen moet vermelden waarmee rekening wordt gehouden om het bestaan van een evenwicht vast te stellen, en dat deze ook expliciet moeten worden gewaardeerd. Deze waardering bindt overigens de partijen definitief en de verdeling die is gebeurd in het kader van een globale erfovereenkomst kan niet worden betwist voor benadeling.

Tot slot moet de globale erfovereenkomst het subjectief evenwicht, zoals de partijen het hebben opgevat en aanvaard, beschrijven.

Door de ondertekening van de globale erfovereenkomst, verzaken de partijen zowel aan de vordering tot inkorting als aan de vordering tot inbreng met betrekking tot de in de overeenkomst vermelde schenkingen waarmee rekening werd gehouden voor het evenwicht. Dit gevolg moet ook vermeld worden in de akte.

Dit overzicht van de grote lijnen van de hervorming van het erfrecht door de wet van 31 juli 2017 geeft aanleiding tot de aandachtspunten die deze federale hervorming teweegbrengt voor wat betreft de Vlaamse registratie- en erfbelasting, waarvoor Hilde Pelgroms het woord zal nemen.

3. Hilde Pelgroms over aandachtspunten en aanbevelingen voor het Vlaams beleid

Vooraleer ze ingaat op de aandachtspunten en aanbevelingen van het Notariaat gaat *Hilde Pelgroms* even in op een suggestie vermeld in de nota van de heer Rik Deblauwe die later in de hoorzittingen aan bod komt. Ze prijst deze spreker voor het terecht vermelden van de suggestie inzake de omzetting van vruchtgebruik.

Ze bespreekt de aandachtspunten die de federale hervorming teweegbrengt voor wat betreft de Vlaamse registratie en erfbelasting. Er zijn drie punten opgelijst.

Het derde regelt waarschijnlijk zichzelf enigszins. Het belangrijkste punt is de vermelding van vroegere schenkingen in de globale erfovereenkomst.

3.1. Vermelding van eerdere niet-geregistreerde schenkingen in een (globale) erfovereenkomst

Die globale erfovereenkomst ligt het notariaat na aan het hart. Men heeft er zwaar voor gepleit om de familievrede te bewaren en niet de ruzies te moeten oplossen op het moment dat vader of moeder overlijdt.

Waar zit het probleem? De wetgeving voorziet erin dat in de globale erfovereenkomst verplicht het geheel van de schenkingen en voordelen met waardering vermeld worden dat in een authentieke akte, getekend door schenker en begiftigde. En de federale administratie blijft tot nog toe stellen dat, indien de vermelding van een schenking bovenkomt, waarin zowel schenker als begiftigde tekenden, dat voor hen een titel uitmaakt voor de heffing van de schenkingsrechten op de schenkbelasting. In 1989 is dat al bekritiseerd door professor Geelhand de Merxem. Hij heeft er de rechtspraak en de doctrine over uitgevlooid. Op basis daarvan meent hij te kunnen stellen dat, als men kan aantonen dat de reden van de bewuste vermelding niet is om een titel te verschaffen, maar wel echt nauw verband houdt met de rechtshandeling zelf en een ander juridisch doel voor ogen heeft dan een titel te verschaffen, er dan eigenlijk geen aanleiding is tot taxatie.

Ook in de parlementaire werken rond de nieuwe wet is duidelijk opgenomen dat in principe de bedoelde vermelding als enige reden heeft dat ze wettelijk verplicht is op straffe van nietigheid om burgerrechtelijke redenen. Het lijkt aangewezen dat de decreetgever dat nog eens bevestigt. Eventueel kan hij volgens de spreekster ook expliciteren dat het niet om een titel gaat, of, mocht er toch sprake zijn van een titel, die vrijstelt. Als de globale erfovereenkomst niet volledig fiscaal neutraal kan gebeuren, dan vreest men dat ze dode letter blijft.

Erger nog zou volgens haar zijn dat men louter en alleen om fiscale redenen die vermelding van schenkingen en waarderingen toch weer omfloerst gaat opstellen in plaats van transparant. Als men in plaats van te noteren dat iemand 150.000 euro kreeg voor aankoop van materialen voor de bouw van een woning, vermeldt dat er "geholpen is in de bouw van een woning ter waarde van 150.000 euro", dan ontstaat er burgerrechtelijk toch weer een discussie in het kader van de latere vereffening/verdeling. Die overeenkomst kan dan later vatbaar worden voor nietigheid.

Daarom pleit men ervoor dat volledig belastingneutraal te laten verlopen. Bij schenkingen van twintig jaar oud denken mensen terecht dat die verjaard is, omdat een termijn van drie jaar verlopen is en dat dan nooit meer opgerakeld wordt.

Als er in een globale erfovereenkomst zelf een schenking gebeurt om het evenwicht te realiseren, dan is die zonder meer belastbaar, stipt Hilde Pelgroms aan. Ook daar moet de neutraliteit spelen. Een dergelijke bijkomende schenking in de erfovereenkomst moet belastbaar zijn. Mocht men opteren om aan de niet-geregistreerde schenkingen die gebeurd zijn binnen de drie jaar vóór de erfovereenkomst, die dus op dat ogenblik nog aan het risico van drie jaar onderworpen zijn, alsnog aan de schenkbelasting te onderwerpen door uitdrukkelijk te voorzien dat het wel degelijk de bedoeling is om een titel te verschaffen om aldus schenkbelasting te betalen, dan moet dat mogelijk zijn. Mogelijkerwijze zullen in bepaalde gevallen ouders, om het evenwicht te bewaren, voorstellen om alsnog de schenkingsrechten te betalen, waardoor die termijn van drie jaar afgesloten wordt. Als partijen daar een titel willen aan geven, moeten ze dat kunnen beslissen. Als ze enkel om de burgerrechtelijke wet te respecteren de vermelding doen met alle vereisten van waar-

dering, dan zou dat volledig moeten worden vrijgesteld en geen fiscale gevolgen mogen hebben.

3.2. Voortgezet vruchtgebruik

Het tweede punt behandelt het voortgezet vruchtgebruik dat is toegelicht als een nieuw erfrechtelijk vruchtgebruik maar dan op goederen die eigenlijk niet in de nalatenschap aanwezig zijn. Dat is iets nieuws.

Het opvolgend vruchtgebruik is vandaag al mogelijk en wordt dan conventioneel bedongen. Heel vaak schenkt één van de echtgenoten een eigen goed aan de kinderen in blote eigendom met voorbehoud van vruchtgebruik, en legt een last op aan de kinderen dat het vruchtgebruik bij zijn of haar overlijden wordt afgestaan aan de langstlevende.

Een andere techniek met dezelfde fiscale gevolgen, is dat de volle eigenaar, één van de echtgenoten, het opvolgend vruchtgebruik schenkt aan de partner (onder opschortende voorwaarde van zijn of haar vooroverlijden) en tegelijkertijd de blote eigendom, bezwaart met een actueel en opvolgend vruchtgebruik, schenkt aan de kinderen. Dat is conventioneel te regelen en wordt belast.

Als het gaat om een onroerend goed, gebeurt dat in de schenkbelasting. Het is een onrechtstreekse of rechtstreekse schenking aan de langstlevende partner.

Als het over roerende goederen gaat, wordt er belast in de erfbelasting omwille van de fictiebepaling, het oude artikel 4, ten derde. Het staat ook in de Vlaamse Codex Fiscaliteit. Een schenking van roerende goederen onder opschortende voorwaarde van voor overlijden van de schenker wordt op basis van deze fictiebepaling in de erfbelasting belast.

Men dient zich volgens spreekster af te vragen of men het vanuit politiek oogpunt aangewezen acht om dit erfrechtelijk voortgezet vruchtgebruik te belasten dan wel vrij te stellen. Er is op het ogenblik van overlijden geen vruchtgebruik meer aanwezig in de nalatenschap. Op basis van de bestaande wetgeving moet dit vruchtgebruik dan ook niet als actief worden aangegeven waardoor het voortgezet vruchtgebruik op basis van de huidige regelgeving onbelast is.

Dat het geregeld moet worden, lijkt haar duidelijk. Het gaat om nieuw erfrechtelijk vruchtgebruik maar op goederen die geen deel uitmaken van de nalatenschap. De Vlaamse wetgever zal dus moeten bepalen of gewenst is dat dit vruchtgebruik onderworpen is aan erfbelasting.

3.3. Inbreng ten behoeve van een derde

Rond de inbreng ten behoeve van een derde leeft er vooral een bezorgdheid om wat in de memorie van toelichting gezegd wordt. Hilde Pelgroms verwijst naar het door Katrijn Boone aangehaalde voorbeeld van schenking door grootouders aan het kleinkind waarbij het kind laat aanrekenen op zijn deel. De memorie van toelichting stelt dat die moet behandeld worden alsof het kind heeft gekregen en doorgeschonken, als een onrechtstreekse schenking. Zelf meent de spreekster dat het alleen om het niveau van inbreng gaat en niet echt nog een tweede keer aan schenkbelasting moet worden onderworpen. Het lijkt evenwel beter dat duidelijker te stellen, zij het niet wetgevend, maar via een standpunt. Er begint al doctrine te ontstaan die oppert dat er misschien toch een tweede schenkbelasting verschuldigd is. Het blijft een rechtstreekse schenking van grootouder aan kleinkind, en dan is het goed dat wordt bevestigd dat daarop geen tweede keer schenkbelasting verschuldigd is, besluit de spreekster. Zo niet, zal ook de inbreng ten behoeve van een derde dode letter blijven.

II. Debat

Er worden na de toelichtingen door de delegatie van het Notariaat door de commissie geen bijkomende vragen gesteld.

III. Dinsdag 6 februari 2018: toelichting door Nicolas Geelhand de Merxem, professor aan de UA en partner in HCGB Advocaten te Antwerpen

Deze spreker licht zijn presentatie toe met als titel 'Een nieuw erfrecht en de schenk- en erfbelasting' (bijlage 2). Hij heeft de nieuwe Erfwet van naderbij onderzocht en heeft bekeken wat er aan ongerijmdheden zou kunnen zijn: de discrepanties tussen burgerlijk en fiscaal recht. Hij overloopt de meest prangende en belangrijke vragen, en dus niet de integrale presentatie.

1. Tarief rechte lijn voor stief- en zorgkleinkinderen

Bij slide 5 herinnert de spreker eraan dat de reserve beperkt is tot de helft van de fictieve massa. Daardoor wordt ook het beschikbaar deel uitgebreid tot de helft van de beschikbare massa in alle gevallen. Dat wilde men onder meer doen om voor hersamengestelde gezinnen meer ruimte te creëren voor schenkingen en legaten aan kinderen die niet de kinderen zijn van de erflater, dus aan de stiefkinderen.

Dat is geen probleem: in een hersamengesteld gezin zijn er drie kinderen van elke partner. In het voorbeeld zijn er geen gemeenschappelijke kinderen. De man kan perfect zijn nalatenschap verdelen over de drie kinderen, die de helft krijgen, en de drie stiefkinderen, die de andere helft krijgen. Tot daar geen probleem. Ook fiscaal is er voorsnog geen enkel probleem omdat de stiefkinderen belast worden aan hetzelfde tarief als de eigen kinderen.

Er tekent zich wel een probleem af als een van de stiefkinderen overleden is. Als de man, de vader, dat deel wil laten toekomen aan de kinderen van dat stiefkind, dan worden die belast aan het tarief 'vreemde'. Ze krijgen dus te maken met een belasting tussen 45 en 65 percent. Stiefkinderen zelf worden evenwel maar belast aan een tarief tussen 0 en 27 percent. Er is al herhaaldelijk gewezen op de nood om ook stiefkleinkinderen onder het tarief 'rechte lijn' te brengen (waaronder door Vlaams volksvertegenwoordiger Katrien Schryvers). Er zijn hierover ook twee arresten van het Grondwettelijk Hof die betwisten dat dit discriminatie is. De spreker durft aan de gegrondheid van deze arresten te twijfelen. Nu er opzettelijk marge gecreëerd wordt voor de stiefkinderen, voor zorgkinderen, is het volgens de spreker belangrijk dat de stiefkleinkinderen, zeker bij plaatsvervulling, hetzelfde tarief krijgen als de stiefkinderen.

2. Afschaffing van de reserve van de ascendenten

Bij de afschaffing van de reserve van de ascendenten (slide 6), geeft de spreker nog mee dat er voor hen geen sprake meer is van een reserve, maar wel van een alimentatievordering als deze behoeftig zijn. In de bestaande wetgeving, rechtspraak en rechtsleer is dat niet alleen onbelast maar ook aftrekbaar als passief van de nalatenschap. De professor stelt voor dat te laten bevestigen door de decreetgever of de fiscale administratie.

3. Voortgezet vruchtgebruik

Vervolgens gaat de spreker in op de inbreng van giften en onder punt c daarbij de schrapping van de inbreng door en ten aanzien van de langstlevende echtgenoot (slide 15).

Het is niet meer mogelijk dat de langstlevende echtgenoot de inbreng kan vragen van het vruchtgebruik van de goederen, geschonken aan de kinderen. Dat was vroeger de manier om de langstlevende aan inkomsten te helpen als er geschonken was aan de kinderen.

Het is vervangen door een zogenaamd voortgezet vruchtgebruik, wat betekent dat de wetgever bepaalt dat de langstlevende een vruchtgebruik zal krijgen. Vraag is of dat belastbaar is. De vroegere inbreng van vruchtgebruik was in principe niet belastbaar.

Zelf meent de professor dat zo'n voortgezet vruchtgebruik sowieso niet belastbaar is, omdat men wel erfgenaam moet zijn om het te krijgen, maar omdat het niet in de nalatenschap zit. Dat komt omdat het vruchtgebruik uitgedoofd is op het moment zelf van het overlijden van de erflater. Het kan dus gewoon niet in de nalatenschap zitten. Als het niet uit de nalatenschap verkregen wordt, ook niet op grond van een fictiebepaling of op grond van fiscaal misbruik, kan het niet belastbaar zijn. Het lijkt Nicolas Geelhand de Merxem dan ook aangewezen dat nogmaals te bevestigen om elke ambiguïteit te vermijden.

Recent lag een ontwerp van decreet van de Vlaamse Regering voor dat ertoe zou strekken het beding van terugval van vruchtgebruik – de conventionele weg om het vruchtgebruik aan de langstlevende echtgenoot te geven – niet langer belastbaar te stellen. Het houdt in dat iemand schenkt aan zijn kinderen, het vruchtgebruik bijhoudt en bepaalt dat bij overlijden dat vruchtgebruik terugvalt op de andere echtgenoot. De terugval is belastbaar op grond van een fictiebepaling. Het voorstel om dat niet meer belastbaar te stellen, gaat volgens de spreker terug op een vergissing van vroeger. Als het belastbaar blijft, wordt het des te belangrijker dat het voortgezet vruchtgebruik niet belastbaar wordt. Men heeft dan immers geen conventionele uitweg.

4. De inbreng door het kind van de schenkingen aan het kleinkind

Wat met de inbreng door het kind van de schenkingen aan het kleinkind (slide 16)? Er zou slechts eenmaal schenkbelasting mogen worden geheven, hoewel er juridisch gezien twee overdrachten zijn of dat er minstens gewag wordt gemaakt van twee schenkingen.

5. Erfovereenkomsten

Voor de erfovereenkomsten is er een belangrijke bepaling, met name artikel 918, §4, van het BW. Nicolas Geelhand de Merxem illustreert met een voorbeeld (slide 18).

Men wil een schenking doen aan zijn oudste zoon maar verwacht dat die schenking voor de rest tussen de kinderen niet meer verrekend moet worden. Wat te doen? Men betreft de andere twee kinderen en laat ze verzaken aan hun vordering tot inkorting. Zo stellen ze bij voorbaat, nog voor het overlijden van de ouder, dat ze nadien geen vordering tot inkorting zullen instellen. De wet bepaalt uitdrukkelijk dat die verzaking vóór het overlijden geen schenking is.

Er wordt evenwel niets bepaald over de verzaking na het overlijden. Maar de ratio legis is dezelfde, stelt de spreker. Als men verzaakt, dan is dat vaak omdat men dat als rechtvaardig aanvoelt. Misschien heeft men vroeger zelf iets gekregen, oppert de spreker. Andere reden kan zijn omdat de verzaking vóór het overlijden een probleem kan geven wat de waardering betreft van de schenking, mocht het dat zijn. De logica gebiedt om ook de verzaking na het overlijden niet als een schenking te beschouwen, of een onweerlegbaar vermoeden te hanteren dat het geen schenking is.

6. Globale erfovereenkomst

Er speelt ook een probleem op het vlak van de globale erfovereenkomst (slide 18).

Een man van 80 jaar oud met drie kinderen en een heleboel kleinkinderen gaat met de kinderen naar de notaris en stelt een streep te willen trekken onder alles wat intussen aan schenkingen is gebeurd. Essentieel is dan een lijst te maken van alle schenkingen die men onder of boven die streep wil plaatsen. Er zijn ook een aantal handgiften, bankgiften en eventueel ook schenkingen bij een buitenlandse notaris.

De wetgever zegt dat de globale erfovereenkomst moet worden opgemaakt bij notariële akte. Als het om een Belgische notariële akte gaat en er wordt een schenking in vermeld waarvan de partijen ook partij zijn bij de globale erfovereenkomst, zoals per hypothese het geval is – de schenker heeft geschonken en is partij, net als de kinderen – dan zeggen wetgever en rechtsleer dat de fiscale administratie het recht en zelfs de plicht heeft om schenkbelasting te heffen. In de parlementaire voorbereiding zijn de twee hypothesen die ter zake bestaan, enigszins vermengd geraakt, verklaart de spreker. Het kan niet zijn dat, als de wet de verplichting oplegt om schenkingen te vermelden, dat dan wordt beschouwd als zich een titel willen creëren. De bedoeling is louter dat het verplicht vermeld wordt. En als dat zo is, wat de professor zelf ook heeft verdedigd, dan volstaat het in een verklaring te stellen dat de wet daartoe verplicht. Die schenkingen zijn dan niet belastbaar.

Als de Vlaamse decreetgever dat niet corrigeert, dan wordt een nieuwe kaasroute geopend, waarbij men systematisch naar het buitenland trekt om de schenkbelasting te vermijden en de globale erfovereenkomst daar op te maken. Dat is niet opportuun omdat er een hele procedure bij hoort om betrokkenen te beschermen. Dat kan best door een Belgische notaris omdat hij de procedure kent. Het zou niet logisch zijn dat een Nederlandse notaris een globale erfovereenkomst verlijdt.

7. Overslaan van een generatie

Bij de globale erfovereenkomst bestaat de mogelijkheid om de eigen kinderen of één van die kinderen over te slaan en meteen een bijkomende schenking te doen aan de kleinkinderen (slide 21). Ook daarbij rijst de vraag of er dan twee keer wordt belast? Er is slechts één verarming en dus is het de bedoeling dat er één keer belast wordt. Die hypothese is sterk gelijklopend met die van inbreng in de nalatenschap van het kind terwijl uiteindelijk het kleinkind de schenking kreeg.

8. Verzaking tot invordering of tot inkorting en inbreng

De wet vertoont een zeer belangrijke lacune, met name dat er voor de erfovereenkomsten een onderscheid is tussen de punctuele erfovereenkomsten en de globale erfovereenkomsten. In al die erfovereenkomsten is het de bedoeling dat men verzaakt aan een vordering tot inkorting of tot inkorting en inbreng. Bij artikel 918 van het BW werd eerder voor een punctuele overeenkomst gezegd dat er geen sprake is van een schenking met betrekking tot de verzaking, dat om allerlei redenen. Bij de hoofdartikelen inzake erfovereenkomst staat dat niet.

Bij de globale erfovereenkomst wordt niets gezegd over de al dan niet kwalificatie als een schenking. Het is dan maar de vraag of er naar analogie een toepassing moet zijn van het artikel 918 van het BW, al is dat een *lex specialis*. Dat moet volgens de spreker alvast gerepareerd worden op civielrechtelijk vlak of men kan bij wijze van interpretatie in het wetboek (Vlaamse Codex Fiscaliteit?) zelfs opnemen dat men dat niet als een schenking zal beschouwen en derhalve niet zal belasten op grond van de schenkbelasting en op grond van de erfbelasting bij fictiebepaling. Civielrechtelijk wordt het allicht door de federale wetgever gerepareerd,

stelt de professor nog. Mocht dat niet gebeuren, dan kan alsnog een optreden op het niveau van het Vlaams Parlement of de fiscale administratie nodig zijn.

8.1. Automatische omzetting van het vruchtgebruik

Nog een fundamenteel punt is voor professor Geelhand de Merxem de automatische omzetting van het vruchtgebruik. In de nieuwe Erfwet is bepaald dat de omzetting van het vruchtgebruik niet geweigerd kan worden en zelfs automatisch toegekend moet worden als ze gevraagd wordt door bijvoorbeeld kinderen die niet gemeenschappelijk zijn.

Dat kan onder meer gebeuren als er kinderen zijn uit een eerste huwelijk. Bij overlijden van betrokken ouder die hertrouwd is en wanneer de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik heeft, kunnen die kinderen de omzetting vragen van het vruchtgebruik. Vermits men verwacht dat het aantal samengestelde gezinnen alsmäär zal toenemen, zal ook de automatische omzetting meer en meer voorkomen. Dat doet een probleem ontstaan inzake de discrepantie tussen de waardering van het vruchtgebruik in de fiscale zaken en in de civielrechtelijke zaken.

Als het vruchtgebruik gewaardeerd wordt in civielrechtelijke zaken, in het kader van de vereffening/verdeling van de nalatenschap, dan gebruikt men enerzijds de wettelijke tabellen die eenmaal per jaar worden gepubliceerd rond begin juli. Het vruchtgebruik zit daarin wat aan de lage kant omdat de intrestvoet vrij laag staat, aldus de professor.

Ander belangrijk punt is dat bij de vereffening/verdeling de langstlevende echtgenoot in het geval van stiefkinderen altijd geacht wordt 20 jaar ouder te zijn dan het oudste kind van de andere echtgenoot. Dat impliceert dan voor het civielrechtelijke een lage waardering vanwege het lage percentage van de rentevoet en dan moet daar nog eens 20 jaar bijgeteld worden. Er is dan een lagere waarde voor het vruchtgebruik maar fiscaalrechtelijk wordt met die 20 jaar extra geen rekening gehouden. De waardering van het vruchtgebruik ligt dan ook volgens de tabellen iets hoger. De spreker haalt een recent dossier aan waarbij het vruchtgebruik fiscaal een waarde had van 44 percent en civielrechtelijk van 9,75 percent. Dat betekent dat iemand 9 percent krijgt en 27 percent moet betalen op 44 percent. Dat klopt niet en leidt tot wrijvingen. Professor Geelhand de Merxem acht het dan ook nodig dat er afstemming komt.

IV. Debat

1. Tussenkomsr van Jos Lantmeeters en debat

Jos Lantmeeters komt terug op de verzaking aan de inkorting in verband met de punctuele erfovereenkomst. Er wordt gesteld dat die verzaking na overlijden geen schenking zou zijn. Is dat geen federale materie? Zou het Vlaams Parlement kunnen beslissen dat het niet als een schenking wordt beschouwd om er dan geen belasting over te heffen?

Dezelfde vraag geldt bij de globale erfovereenkomsten, stelt het lid, met betrekking tot het feit dat het niet om een titel zou gaan en er dus geen belasting over geheven mag worden. Kan het Vlaams Parlement dat oplossen?

Nicolas Geelhand de Merxem stelt daarover in eerste instantie sceptisch te zijn geweest. Iemand maakte hem er attent op dat fictieve legaten door de fiscale wetgever als legaten worden bestempeld terwijl het civielrechtelijk geen echte legaten zijn. Het lijkt hem niet onmogelijk om op Vlaams niveau het tegenovergestelde te doen en dus iets niet als een schenking te beschouwen wat civiel-

rechtelijk eventueel wel als een schenking zou kunnen worden benoemd. Het gaat om een fictieve vrijstelling.

Jos Lantmeeters repliceert dat in het Burgerlijk Wetboek is aangegeven dat het geen schenking is, wanneer het vóór overlijden gebeurt. Na overlijden zou dat dan enkel in Vlaanderen gelden, terwijl het vóór overlijden vanuit de federale wetgever globaal voor het hele land geldt. Kan dat? Het lid zou het in de rechtbank niet als dusdanig durven verdedigen.

Nicolas Geelhand de Merxem vraagt zich af of zijn redenering dan zo krom is. Kan hij zeggen dat men legaten of verkrijgingen die totaal niets te maken hebben met een testamentair legaat als Vlaamse wetgever kan bestempelen als belastbare legaten? Het is pure fictie, zo stelt de professor, maar het mag.

Waarom zou men dan niet de omgekeerde beweging mogen maken en iets dat civielrechtelijk een schenking is beschouwen als zijnde geen schenking? Het behelst dan een eigen interpretatie aan het begrip 'verzaking': een fiscale interpretatie die afwijkt van de civielrechtelijke. Dat lijkt de professor perfect mogelijk.

Rik Deblauwe, scientific advisor bij het fiscaal advocatenkantoor Tiberghien, beaamt dat ook. De fiscale wetgever kan op fiscaal gebied vrijstellen wat naar burgerlijke maatstaven een schenking is. Er zijn verschillende voorbeelden. Iemand die geschonken heeft met voorbehoud van vruchtgebruik en daarna het vruchtgebruik schenkt aan de blote eigenaar, wordt daarop niet belast, oppert de spreker. Het is evident een schenking maar de Vlaamse wetgever kan dat vrijstellen als hij dat wil. Bovendien stelt de Bijzondere Financieringswet wel uitdrukkelijk dat het Vlaams Parlement bevoegd is voor alle vrijstellingen van de erfbelasting of de registratiebelasting.

Nicolas Geelhand de Merxem voegt daaraan toe dat het in fiscalibus de regel is dat de interpretaties moeten worden toegepast die in het burgerlijk recht algemeen aanvaard worden. Wat een schenking is, wordt inderdaad in eerste instantie bepaald door de definities in het Burgerlijk Wetboek. Dat is evenwel in de klassieke rechtsleer op voorwaarde dat daarvan niet expliciet wordt afgeweken in de VCF. In de VCF, in de fiscale wet, kan men derhalve afwijken van een definitie in het burgerlijk recht.

Hilde Pelgroms treedt die mening bij. Of iets al dan niet een titel uitmaakt, kan discussie opleveren over het feit of dat federale dan wel Vlaamse materie is. Als men al zou oordelen dat het federale materie is, dan nog is het Vlaamse niveau absoluut bevoegd om ter zake een vrijstelling in te voeren.

Jos Lantmeeters wil nog weten of met de bestaande, dus door het Vlaams Parlement onangepaste teksten met betrekking tot de verzaking na overlijden, de spreker dan van oordeel is dat die verzaking wel belastbaar is?

Nicolas Geelhand de Merxem stipt aan dat hij dat nooit heeft beweerd. Hij denkt dat de weigering om zich te verrijken en de verzaking aan de inkorting kan worden beschouwd als een zuivere eenvoudige verzaking zonder animus donandi, zonder de wil tot schenking. Zelfs dan zou het volgens de spreker nog geen schenking zijn. Men kan zo discussie vermijden en dat is de ratio legis van de verzaking voor het overlijden. Men ziet hetzelfde bij de huwelijksvoordelen. Om de kwalificatieproblematiek te vermijden – is het een schenking of is het een rechtshandeling ten bezwarende titel? – heeft de wetgever beslist de discussies volledig overbodig te maken door te bepalen dat het geen schenking is.

De spreker acht het belangrijk dat er inzake de globale erfovereenkomst een bijkomende paragraaf nodig is in de artikelen 1100/1 en volgende van het BW. Alle

verzakingen in het kader van erfovereenkomsten zouden moeten worden beschouwd als 'geen schenking'. Dan is er sprake van een algemene regel. Vooralsnog is er een speciale regel in één artikel.

2. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz stelt dat het logisch is dat bij een poging van de Vlaamse Regering om een hervorming te realiseren van de erfenis- en schenkingsrechten ingevolge grondige erfrechtelijke wijzigingen, heel wat problemen boven komen drijven.

Het lid pleit ervoor vooral de krachtlijnen van het nieuwe erfrecht niet uit het oog te verliezen. Het was de algemene bedoeling om meer vrijheid voor de erflater te installeren en ervoor te zorgen dat wie overlijdt met testament meer keuze heeft om zijn vermogen na te laten. Welke taxatietarieven, verwantschappen en verkrijgingen hebben nood aan een tariefverlaging of een andere vorm van belastingverlaging?

Als men vanuit Vlaanderen zoveel als mogelijk de federale wijzigingen wil faciliteren, in de wetenschap dat het budget niet eindeloos is en dat de wijzigingen een al dan niet kleine of grotere impact zullen hebben op het budget, waarop dient men dan prioritair in te zetten?

Moet men zich eerst richten op de verkrijging tussen partners of op de tarifiering voor vererving in de zijlijn? Hoe beoordeelt de spreker de fiscale druk die aan de verschillende vormen van verkrijging wordt opgelegd? Is er voldoende evenwicht tussen die vormen van verkrijging en verwantschap?

Met betrekking tot de stiefkleinkinderen en de zorgkleinkinderen valt het het lid op dat er nogal wat verschillende definities gehanteerd worden om te duiden wat die inhouden. Gaat het dan ook over de kinderen van de stiefkleinkinderen, de stiefkinderen van de stiefkinderen en de zorgkinderen van een stiefkind of omgekeerd? Er is een waaier aan combinaties mogelijk, oppert Willem-Frederik Schiltz.

Een denkspoor van professor Michel Maus heeft het erover dat elke erflater één of een aantal BFF's – best friends forever – kan aanduiden, voor wie dan een gelijkshakeling in het tarief geldt. Op basis van de vrijheid die aan de erflater wordt gegeven, trekt het lid graag de lijn door. Als stiefkinderen kunnen, moet men verder kunnen gaan, bijvoorbeeld voor iemand die goed is geweest voor de betrokken erflater, of een wereldweldoener. Waarom zou men hen geen deel van een eigen vermogen kunnen schenken onder dezelfde gunstvoorwaarden? De nieuwe mogelijkheden van het erfrecht stellen de vragen scherp.

Hoe evalueren de experts de verschillende berekeningstechnieken? Ze bestaan tussen de diverse linies van de tarieven. Vooral bij de globalisatie in de tweede zijlijn zouden er zich praktische problemen aandienen.

3. Tussenkost van Katrien Schryvers en debat

Katrien Schryvers had begrepen dat er een hoorzitting werd georganiseerd met betrekking tot de impact van het nieuwe erfrecht waarbij dan professoren, deskundigen en notariaat zouden toelichten waarmee Vlaanderen rekening dient te houden bij de hervorming van de erfbelasting. Ook wat er eventueel in de schenkbelasting aandacht verdient, zou aan bod kunnen komen, evenwel zonder dat er een beleidsdiscussie zou volgen. Daarmee komt de conceptnota van CD&V ook in het vizier.

Het lid wijst Willem-Frederik Schiltz erop dat de gelijkstelling van stief- en zorgkinderen bestaat. Dat is er in het kader van de erfbelasting al langer. In de voorgaande

legislatuur is dat doorgetrokken naar de schenkbelasting. Er klinkt al langer een pleidooi om ook de stiefkleinkinderen gelijk te stellen met natuurlijke kinderen. Ze kunnen vanzelfsprekend altijd wel testamentair mee begunstigd worden. Het verheugt het lid dat er maatschappelijke vraag naar is.

De omschrijving van wat een stiefkleinkind is, ligt minder gemakkelijk dan voor wat een stief- en zorgkind is. Dat is intussen expliciet bepaald in de regelgevingen. In het geval van stiefkleinkinderen zijn er inderdaad mogelijkheden, erkent Katrien Schryvers: een kind van een stiefkind of een stiefkind van een kind. In het ene geval wordt het een stiefkind van de twee grootouders en in het andere geval wordt het maar een stiefkind van één van de beide grootouders. Hoe kan daarvoor een juridische omschrijving het best gebeuren? Wat is een stiefkleinkind? Dat moet concreet omschreven worden, want het staat niet in het Burgerlijk Wetboek, oppert het lid nog.

Nicolas Geelhand de Merxem beaamt dat de VCF enkel een definitie omvat van het stiefkind en niet van een stiefkleinkind. Er is een definitie nodig. Bij het ontwerpen daarvan is de politieke vraag hoever men wil gaan. Voor de spreker ligt het voor de hand dat in zijn voorbeeld de definitie vrij simpel is. Hij wilde vooral wijzen op de onrechtvaardigheid. Als men verder wil gaan, dan kan dat. Een stiefkind van een kind kan door de grootouders ook met veel affectie beladen worden en even belangrijk zijn voor de grootouders als een bloedeigen kleinkind. Dat is een politieke vraag en geen juridische, ketst de professor de vraag terug. Als de politiek wil bepalen dat alle constellaties tot in de tweede graad waarin er een verwantschap is, beschouwd moeten worden als stiefkleinkind, dan giet men dat zo in een tekst. In Duitsland is er bijvoorbeeld een verschil van tarief tussen kleinkinderen die door plaatsvervulling opkomen en kleinkinderen die niet daardoor opkomen. Alles kan, maar de discussie is politiek en niet juridisch, herhaalt de professor.

De spreker heeft zich enkel voorbereid op de weerslag van de nieuwe Erfwet op de erfbelasting en de schenkbelasting. Hij gaat daarom niet in op algemene vragen, hoe boeiend ook.

Wat betreft transfers tussen partners kan de professor alvast stellen dat er een acuut probleem is, vanwege de enorme paradox die is ontstaan omdat de fiscale administratie tot en met de voorgaande week alle achterpoorten sloot voor transfers tussen echtgenoten, tot en met het beding van aanwas. Dat wordt zeer streng bekeken en is eigenlijk het laatste transfertmiddel dat rest voor echtgenoten/partners.

Men zoekt achterpoorten omdat de regelingen als onrechtvaardig worden ervaren en dat zal niet veranderen, stelt de spreker. Het is een gegeven dat het in andere Europese landen als niet-belastbaar wordt beschouwd. Er moet iets mee gebeuren, besluit hij. Hij gaat ter zake volkomen akkoord met wat de volgende spreker Rik Deblauwe over dit punt heeft aangekondigd.

4. Tweede tussenkomst van Jos Lantmeeters en debat

Jos Lantmeeters wil weten of er ook hete hangijzers zijn in verband met beslissingen van de Vlaamse Belastingdienst, die de verdere uitwerking van het erfrecht en mogelijk de doelen van de wetswijzigingen kunnen tegenwerken? Kan er decretaal ingegrepen worden om de gevolgen van de beslissingen van de Vlaamse Belastingdienst weg te werken om zoveel als mogelijk de bedoeling van de wijzigingen van het erfrecht te laten spelen?

Nicolas Geelhand de Merxem stelt dat in eerste instantie de beslissingen van de fiscale administratie enorm belangrijk zijn in de praktijk. Mogelijk nieuwe standpunten worden dagelijks op VLABEL gecheckt, stelt de professor.

Voorts moeten de standpunten van VLABEL vooral conform de algemene principes zijn inzake schenk- en erfbelasting. De spreker moet soms tot zijn spijt vaststellen dat dat niet altijd het geval is.

Een voorbeeld dat het Vlaams Parlement zelfs heeft overgenomen, is dat van de verzekeringsgift. Men stelde dat, als men 3 percent zou betalen bij de schenking, er dan maar een beetje wordt belast bij het overlijden, met name op de meerwaarde tussen de dag van de schenking en die van overlijden. Het principe bij betalen van schenkbelasting op een schenking, is dat er nooit rekening wordt gehouden met de meerwaarde. Een geschonken Picasso kan binnen de twee jaar tot overlijden ook twee keer zo duur worden. De 3 percent is betaald en dan gaat men niet nog eens een erfbelasting heffen op het verschil tussen de waarde datum schenking – datum overlijden. Die algemene principes worden soms niet gevolgd, herhaalt de spreker.

De fiscale administratie interpreteert vaak ruim en er is ook een vrij soepele toepassing van het fiscaal misbruik. Dat heeft evenwel niks te maken met het erfrecht, maar wel met de werking van de erfbelasting en de schenkbelasting. In principe ziet de professor alvast geen hete hangijzers op dat vlak.

V. Dinsdag 6 februari 2018: Rik Deblauwe, scientific advisor bij fiscaal advocatenkantoor Tiberghien

De spreker stelt geen advocaat meer te zijn en in eigen naam te spreken.

De problemen zijn al zeer goed geschetst. Zelf heeft de spreker een nota (bijlage 3) voorbereid, een soort voorstel van decreet met een kleine toelichting die uitgebreider moet worden. Het moet een idee geven van hoe een decreet ter zake zou kunnen luiden. De spreker heeft het heel bewust over een decreet en geen standpunt van de Vlaamse belastingdienst. Die laatste levert zeer verdienstelijk werk, maar een decreet biedt meer vastheid, is meer onwrikbaar. De standpunten wijzigen geregeld, een decreet minder. Het gaat bovendien over de belastbare grondslag en dan kunnen enkel de verkozenen van het volk erover beslissen, oppert de spreker nog.

1. Wijziging van het erfrecht: artikel 1 van de nota-Deblauwe

1.1. De inbreng ten behoeve van een derde

Wat met de tekst zelf? In artikel 1 staat wat niet geldt als kosteloze beschikking, in de zin van artikel 2.7 – dus voor het erfrecht, noch als schenking onder artikel 2.8, 1 – dus voor de schenkbelasting.

Ten eerste, de verbintenis van het kind van de schenker, de schenking aan een eigen kind in te brengen in de nalatenschap van de schenker indien hij deze aanvaardt bij toepassing van artikel 845 van het BW. Dat behelst de inbreng ten behoeve van een derde. De nieuwe techniek is uitgelegd: een grootvader wil iets schenken aan zijn kleinkind en dat wordt ingebracht door het kind. Het is niet aangewezen dat als een dubbele schenking te beschouwen, maar wel als een eenvoudige schenking.

Ook Rik Deblauwe meent dat dat nu al zo is, maar wil te allen prijze dubbelzinnigheden vermijden. Zo wordt in de praktijk ook een gerust gemoed verzekerd voor notariaten en anderen die met successieplanning bezig zijn. Het zou goed zijn die vrijstelling officieel vast te stellen.

1.2. Ontslag van inbreng of inkorting van een schenking door de mede-erfgenamen van een begiftigde toegestaan vóór overlijden van de schenker, met toepassing van artikel 918, §4, van het BW, of na het overlijden – Vrijwillige inbreng van een schenking buiten deel na overlijden

Een tweede punt van vrijstelling gaat over het ontslag van inbreng of inkorting van een schenking door de mede-erfgenamen van een begiftigde toegestaan vóór overlijden van de schenker, met toepassing van artikel 918, §4, van het BW, of na het overlijden. Dat gaat verder dan wat in de federale wet staat. Inbreng is voor schenking op voorschot en inkorting is voor schenkingen buiten deel. Dat statuut kan soms veranderen. Daarvan geeft de spreker een voorbeeld.

Iemand geeft aan zijn zoon, die zijn boerderij voortzet, die boerderij, buiten deel. De zoon deelt dus nadien nog op gelijke wijze als de andere kinderen in de nalatenschap. Het kan vervelend aanvoelen om iets buiten deel te verkrijgen. En het kan zijn dat de bewuste zoon dat eigenlijk niet wil en gewoon wil delen in de nalatenschap zoals zijn broers en zussen, als gelijkwaardige partner. Mogelijk wil hij de schenking liever als voorschot en niet als buiten deel. Het is op dat moment niet duidelijk of dat dan een schenking zou zijn vanwege dat kind aan de andere kinderen of niet.

Spreker denkt van niet, maar het lijkt hem zinvol om dat uitdrukkelijk op te nemen in de wetgeving als niet-schenking. Het enige doel is dan de vrede in de familie te bewaren. Rik Deblauwe haalt zijn inspiratie ter zake deels in het Engelse recht, waar er zoiets bestaat als de 'variation of wills'. Het betreft een verandering van het testament na overlijden, in alle openheid en met toestemming van de fiscus. Als men het testament van de ouders verandert, wordt dat niet beschouwd als onderlinge schenking. De erfgenamen zijn de rechtsopvolgers van de erflater. Waarom zouden ze niet in gemeenschappelijk akkoord veranderingen kunnen aanbrengen aan de wilsbeschikking van die erflater? Als het om roerende goederen gaat, is er geen probleem, maar met onroerende goederen ligt het iets moeilijker, omdat er bij een overlijden binnen drie jaar nog problemen kunnen opduiken. De spreker suggereert daarom een beperkte vorm van de 'variation of wills' op te nemen in de wet, waarbij het ontslag van inbreng of inkorting van een schenking na overlijden wordt toegestaan, zonder dat dit als een schenking of vrijgevigheid gezien wordt.

1.3. Afstand of beschikking in het kader van een globale erfovereenkomst

En dan is er nog de afstand of beschikking in het kader van een globale erfovereenkomst die beantwoordt aan de voorwaarden van artikel 1100/7 van het Burgerlijk Wetboek. Dat mag ook volgens de spreker niet beschouwd worden als een schenking, noch als een kosteloze beschikking in de zin van het erfrecht. Artikel 845 van dat erfrecht stelt niet dat het schenkingen zijn, maar dat men doet alsof ze gekregen zijn. Het cassatiearrest van 2010 over de toebedeling aan de langstlevende, de zogenaamde 'sterfhuisclausule', geeft ook aan dat de wet ervan uitgaat dat het niet om een schenking gaat en dat wat geen schenking is, ook niet als dusdanig mag worden belast. De impact op de begroting is nihil en dat kan derhalve zonder verdere gevolgen, oppert Rik Deblauwe.

2. Wijziging van het erfrecht: artikel 2 van de nota-Deblauwe

2.1. Voortgezet vruchtgebruik

Vervolgens is ook het voortgezet vruchtgebruik in een mogelijke decreettekst gegoten. Er staat dat dit niet aan erfbelasting onderworpen is: de verkrijging van het vruchtgebruik door de langstlevende echtgenoot van goederen die de schenker heeft geschonken en waarvan hij zich het vruchtgebruik heeft voorbehouden. Met toepassing van artikel 858 van het BW komt dat toe aan de langstlevende. De

spreker heeft wel een voorbehoud gemaakt met de toevoeging “behalve indien het een niet-geregistreerde schenking betreft in de laatste drie jaar voor het overlijden”. Hij meent daarvoor voldoende steun te kunnen vinden bij de andere sprekers. Het lijkt hem logisch in dat geval de schenking alsnog te belasten, omdat – als het zo’n schenking zou betreffen – de schenking ook nog zou belast worden en het vruchtgebruik afgetrokken zou worden van wat de blote eigenaar krijgt. Het is dan logisch dat de vruchtgebruiker belast wordt.

Is het niet zo en betreft het een schenking die geregistreerd werd of die meer dan drie jaar voor het overlijden is gebeurd, dan acht Rik Deblauwe het normaal dat ze vrijgesteld wordt. Niet omdat het een inbreng is, maar omdat het heel gelijkwaardig is aan een inbreng en om dezelfde reden moet worden vrijgesteld. Ook bij een inbreng waarbij een onroerend goed dat is verkregen en opnieuw in de massa wordt gebracht om te verdelen met anderen, krijgen die andere personen hun deel op grond van het erfrecht. Ze krijgen een deel in hun hoedanigheid van erfgenaam maar worden toch niet belast. Dat komt omdat het goed niet in de nalatenschap zat. Zo stelt ook de codex: de goederen van de erflater zijn die goederen die belast worden. Er zou al een vrijstelling zijn op grond van de wet, maar het lijkt de spreker goed dat toch in het decreet in te schrijven.

3. Wijziging van het erfrecht: artikel 3 van de nota-Deblauwe

3.1. Vrijwillige inbreng in natura bij toepassing van artikel 858/920 van het BW

In artikel drie gaat het om de vrijwillige inbreng in natura bij toepassing van artikel 858/920 van het BW. Er staat dat ze niet gelden als inbetalinggevingen. De inbreng en de inkorting gebeuren voortaan niet meer in natura, tenzij de erfgenaam zelf dat wenst.

Wie iets heeft gekregen, moet de waarde inbrengen. Als een vader een portefeuille aandelen ten belope van 1 miljoen euro aan een zoon schenkt en de nalatenschap blijkt bij zijn overlijden leeg, dan moet die zoon aan de mede-erfgenamen de helft daarvan uitbetalen. Als het om inbreng gaat, dan is het zelfs meer. Als de begiftigde vijf broers heeft, dan moet er vijf zesde betaald worden.

Misschien heeft betrokkene niet eens het geld om dat aandeel van een familiale onderneming in waarde te betalen. Dan is de enige mogelijkheid om dat terug af te staan. Bij roerend goed is er geen probleem. Gaat het om onroerend goed, dan moet men zich afvragen of het niet om een overeenkomst gaat tussen twee personen, met name de betrokken zoon en de mede-erfgenamen. Is er dan geen sprake van verkoop?

Rik Deblauwe meent van niet. Hij definieert het veeleer als een facultatieve verbintenis die volgt uit de wet. Er is dan geen verkoop. Om problemen te vermijden, vraagt de spreker ook dat in de wetgeving op te nemen. Ook daarvan is de impact op de begroting nihil. Het zorgt alleen voor grote geruststelling in de praktijk en voorkomt dat men moet vertrouwen op een oordeel van de Vlaamse Belastingdienst alleen. Het parlement kan en mag in die zaken beslissen.

4. Wijziging van het erfrecht: artikel 4 van de nota-Deblauwe

4.1. De echtgenoot die deelgenoot wordt in de blote eigendom van de nalatenschap na omzetting van vruchtgebruik

Artikel vier gaat over de echtgenoot die deelgenoot wordt in de blote eigendom van de nalatenschap na omzetting van vruchtgebruik, met toepassing van artikel 745quater, §1/1, van het BW: hij wordt niet als derde verkrijger aangemerkt voor de toepassing van artikel 2.9.1.0.7 van de VCF.

Dat laatste artikel behelst een soort antifraudebepaling. Iemand met een onroerend goed wil dat overdragen aan X. Het is mogelijk dat ze de 10 percent verkooprecht te veel vinden en beslissen om eerst 1 percent te verkopen, om zo deelgenoten te worden. Nadien wordt dan de resterende 99 percent verkocht. Dat zou dan als verdeling beschouwd worden en belast aan 2,5 percent.

Dat staat mijlenver van de omzetting van vruchtgebruik in volle eigendom zoals bedoeld in artikel 745quater van het Burgerlijk Wetboek. Heel letterlijk kan men met voldoende kwade wil stellen dat de echtgenoot deelgenoot is geworden van de volle eigendom op grond van een overeenkomst. Hij had de mogelijkheid om dat te vragen, maar het was een vorm van overeenkomst. Hij is dan een derde partij en als hij de rest vraagt van het onroerend goed dat ingekocht wordt, is dat een verkrijging bij overeenkomst, dus moet 10 percent betaald worden. Ook dat acht de spreker beter te voorkomen en geregeld in de wet.

5. Titel van eigendom

Er is geen artikel over de titel van eigendom. Het probleem zoals aangekaart betreft de globale erfovereenkomst en de vermelding van vroegere schenkingen. Het lijkt ook Rik Deblauwe goed om dat mee te nemen en hij verdedigt een compromis. Hij stelt dat de belastingplichtige consequent moet zijn. Als die zou vermelden in de globale erfovereenkomst zelf dat het niet de bedoeling is om een titel te scheppen en dat bijgevolg noch schenker noch begiftigde zich op de overeenkomst zullen kunnen beroepen voor de geldigheid van de schenking, en bijvoorbeeld voor de herroeping ervan, dat is er geen titel. Wordt evenwel gesteld dat er een titel gecreëerd wordt, ook al blijkt niet helemaal duidelijk waarom, dan mag er volgens de spreker wel belasting geheven worden. Bij wijze van voorbeeld neemt hij iemand met een collectie schilderijen die een globale erfovereenkomst wil maken waarin staat dat alles geschonken is vóór zijn overlijden. Dan zeggen dat zoiets vrijgesteld is van registratierecht, is veel gevraagd, oppert Rik Deblauwe. Het is nodig om tot een redelijk standpunt te komen volgens hem. Waar in de akte zelf staat dat er geen titel is, is er ook geen titel om zich op te beroepen en te bewijzen dat men als begiftigde iets gekregen heeft. Dan moet men iets anders zoeken als bewijs van verkrijging. De schenker moet zich beroepen op iets anders dan die erfovereenkomst om eventueel de schenking bij ondankbaarheid te herroepen. Iedereen draagt dan de gevolgen van de rechtshandeling.

Nicolas Geelhand de Merxem stelt dat er meestal een titel is, een 'pacte adjoint' of een authentieke akte van schenking. Het zal volgens de spreker dan ook nooit de bedoeling zijn om een titel te creëren, want in 90 percent van de gevallen heeft men een titel.

Rik Deblauwe stemt hiermee in maar ziet dat graag ook zo opgenomen: "Het is niet de bedoeling een titel te creëren.". Hij meent ook dat onder het bestaande recht de Vlaamse Belastingdienst dan niet kan heffen. Men kan immers geen titel creëren tegen zijn zin.

Nicolas Geelhand de Merxem refereert aan Werdefroy die letterlijk stelt dat wanneer alle partijen die partij zijn bij de schenking tegenwoordig zijn in een akte waar de schenking wordt vermeld, en ook al heeft men een wettige of dringende wettige reden om dat te vermelden, dan kan en moet er geheven worden. Spreker heeft eerder al geopperd dat dat niet klopt. De belangrijkste reden is als men verplicht wordt om iets te vermelden, niet om een titel te verschaffen, juist om die wettelijke verplichting na te leven zoals bij wederbelegging. Als in een akte staat dat iemand geld kreeg van zijn ouders en die ouders zijn partij in de akte, dan rijst de vraag waarom er een onderscheid moet gemaakt worden naargelang de ouders al dan niet partij zijn bij een akte. Als de wet verplicht om iets te vermelden, dan is er een wettelijke plicht en is dat niet te beschouwen als zich een titel verschaffen.

Rik Deblauwe is akkoord en ziet dan twee mogelijkheden: Werdefroy veranderen of de wet.

Nicolas Geelhand de Merxem oppert dat dat in orde komt.

6. Nieuwe samenlevingsvormen

Rik Deblauwe stelt dat de hervorming van het erfrecht mede tot doel had om beter rekening te houden met de nieuwe samenlevingsvormen, met name wettelijk en feitelijk samenwonenden en de nieuw samengestelde gezinnen. Er zijn soms meer kinderen en meer gespreid. Dat moet allemaal burgerrechtelijk, maar ook fiscaal geregeld worden. De Vlaamse fiscale wetgever speelde ooit een voortrekkersrol door verkrijgingen door wettelijk en zelfs feitelijk samenwonenden tegen hetzelfde tarief te laten gebeuren als voor gehuwden, met name het tarief in rechte lijn van nul tot 27 percent. Vlaanderen blijft één van de enige in Europa waar die gelijk-schakeling gebeurt.

Gaat dat niet te ver, vraagt de spreker zich af. Er blijven relevante verschillen bestaan tussen de verschillende samenlevingsvormen. Ze zijn door het decreet van 8 december 2007 dat onder meer de fiscale behandeling van het verrekenbeding wijzigde, nog versterkt.

Er is een onderscheid te noteren tussen drie situaties. Er zijn gehuwden met gemeenschap van goederen, met scheiding van goederen en wettelijk of feitelijk samenwonenden.

Voor de eerste groep is het eenvoudig: de toebedeling van het gemeenschappelijk vermogen wordt belast tegen maximaal 27 percent.

Voor de groep met scheiding van goederen wordt sinds de meest recente wijziging van december 2017 ook de verkrijging op grond van een verrekenbeding belast. Het is niet meer aftrekbaar maar wordt verwaarloosd. Bijgevolg zullen de verkrijgingen, ook al staat er een verrekenvordering tegenover, belast worden. *Rik Deblauwe* stipt aan dat er nog ruimte voor discussie is over of dat al dan niet terecht is. Zelf acht hij dat niet terecht als het gaat om een vordering die onmiddellijk ontstaat. Ontstaat de vordering pas op het ogenblik van het tweede overlijden, dan is dat juridisch aanvechtbaar, maar de spreker kan het wel begrijpen in economische zin. Hij keurt het daarom niet goed.

Voor de laatste groep, de wettelijk en feitelijk samenwonenden, creëert men een beding van aanwas. Dat wordt belast aan 10 percent voor onroerende goederen en aan nul percent voor roerende goederen. Dat vindt de spreker onredelijk. Het gaat om verkrijgingen die economisch gezien gelijkwaardig zijn en dan gaat het niet op om in vergelijking een tarief te hanteren van nul tot 27 percent voor alle gehuwden met gemeenschap, voor huwelijk met scheiding van goederen alle verkrijgingen te belasten zonder aftrek van het verrekenbeding, maar voor feitelijk samenwonenden worden de bedingen van aanwas van roerende goederen niet belast. Er klopt iets niet, stelt de spreker uitdrukkelijk. Hij pleit niet voor belasting of vrijstelling, maar wel voor gelijkheid. Het is aan de politiek om de opties af te wegen. Hij acht het niet ondenkbaar dat iemand ooit voor een rechtbank of het Grondwettelijk Hof die gelijkheid verdedigt.

Er zijn verscheiden opties. Men kan alle verkrijgingen tussen echtgenoten vrijstellen, met daaraan gekoppeld de vraag of dat budgettair haalbaar is. Als het de vrijstelling betreft van de toebedeling van het gemeenschappelijk vermogen alleen, dan is dat al iets beperkter. Nog beperkter wordt het als men ervoor kiest om alleen een vrijstelling van de toebedeling van het gemeenschappelijk vermogen

in te schrijven voor roerende goederen. Dat behelst een gedeeltelijke opheffing van artikel 2.7.1.0.4 van de VCF.

7. Commentaar bij de tarieven in de rechte lijn en de zijlijn

Met betrekking tot de tarieven in de zijlijn geeft de spreker nog mee dat het verschil tussen rechte lijn, zijlijn, ascendenten, verdere zijverwanten historisch is en al bestaat van in de frimaire wet uit 1798. Dat is alleen maar geaccentueerd. Het bestaat bovendien in verschillende Europese landen en wordt derhalve geacht aan een zeker rechtsgevoel te beantwoorden. In het Verenigd Koninkrijk geldt het evenwel niet. Daar is een eerste schijf vrijgesteld en de rest wordt aan 40 percent getaxeerd voor iedereen. Aan wie dat dan toekomt, maakt niets uit, al is er voor de echtgenoten wel een vrijstelling. Maar alles gebeurt aan hetzelfde tarief. Er is dan geen sprake van heffing naar draagkracht, maar er is toch ook iets voor te zeggen, oppert Rik Deblauwe. Voor wie erft in de zijlijn, is er sprake van een soort 'windfal for profit', een toevallige verkrijging. Hoe meer men belast wordt, hoe redelijker, in rechte lijn. In de zijlijn gaat het echter vaak om relatief kleine bedragen die dan zeer hoog belast worden, voor mensen die het vaak niet kunnen dragen. Iemand die niets heeft en een zeker bedrag van een tante krijgt, wordt er zwaar op belast. Een welgestelde in hetzelfde geval, wordt aan hetzelfde tarief belast. Er wordt geen rekening gehouden met wat men van huize uit of zelf al heeft.

8. Commentaar bij de vraag of er iets moet veranderen in het erfrecht in het algemeen en wat geeft problemen in de praktijk?

8.1. Fictieartikelen

Daarbij denkt de spreker meteen aan de fictieartikelen 2.7.1.0. van de VCF en volgende. Wat heeft de wetgever daar willen doen? Telkens er in de loop der tijden een soort verkrijging was die leek op een testament, heeft de wetgever besloten dat ook te belasten als dusdanig. Een levensverzekering die men te allen tijde kan afkopen, werd beschouwd als een soort van testament: de verkrijger is er pas zeker van op het ogenblik van overlijden. Dat is verdedigbaar, maar de gelijkstelling met testament geldt ook bij een levensverzekering die aanvaard is, en men die niet meer kan afkopen, waarbij het dus absoluut zeker is dat de begunstigde zal verkrijgen wat daarin staat. Dan moet er niet belast worden als op een testament, maar als een schenking.

8.2. Onbeperkte termijn bij aankoop in vruchtgebruik en in blote eigendom

Dan is er nog aankoop in vruchtgebruik en in blote eigendom. Daarbij geldt plots geen termijn van drie jaar, maar wel een onbeperkte termijn.

De spreker illustreert dit met een voorbeeld. Iemand koopt samen met zijn kinderen een onroerend goed: hijzelf koopt het vruchtgebruik, de kinderen de blote eigendom. Als dat gebeurt met de nodige formaliteiten, dan wordt dat belastbaar aan 3 percent en na drie jaar is er geen erfbelasting meer. Regelt men dat anders, dan zullen daarop niet alleen successierechten aangerekend worden mocht de ouder in de eerste drie jaar overlijden, maar ook als dat gebeurt over tien of meer jaar. Dat is niet alleen volgens Rik Deblauwe onredelijk. Alle auteurs van de administratie vinden het een merkwaardig onderscheid. Toch blijft het bestaan. Dat moet onder de loep genomen worden. Het dateert van een commissie in de Kamer van 1906 of zo. Men heeft op een zeker moment besloten dat ten eeuwigden dage te belasten, omdat men dan het tegenbewijs met alle middelen zou toelaten. Op een schenking, ook onrechtstreeks, in casu de prijs van een onroerend goed of van de blote eigendom daarvan voor de kinderen, daarop mogen die kinderen daar na talloze jaren niet meer belast worden, stelt de spreker. Het impliceert ook dat

ze de bewijzen dat ze zelf de prijs van de blote eigendom van het onroerend goed hebben betaald, eeuwig moeten bijhouden. Dat is onredelijk.

9. De mogelijke impact van de aangekondigde hervorming van het vennootschapsrecht

Er is nog een andere hervorming op komst, meldt de spreker: die van het vennootschapsrecht. Een bvba zal geen kapitaal meer hebben. Er is een vrijstelling voor familiale vennootschappen mits het gaat om aandelen die deel nemen in het kapitaal. Als er op Vlaams niveau niks gebeurt, dan zal de schenking tegen het nultarief en vererving tegen verlaagd tarief niet langer mogelijk zijn voor alle bvba's in België. Dat lijkt Rik Deblauwe niet de bedoeling. Het staat wel zo in de wetgeving. De Vlaamse Belastingdienst zal zich verplicht zien om de vrijstelling te weigeren als men niets doet. De spreker wilde het alvast opmerken.

VI. Debat

1. Tussenkomen van Jos Lantmeeters en debat

Jos Lantmeeters volgt de oproep om de nieuwe samenlevingsvormen beter te ondersteunen in de erfbelasting. Zelf pleit hij voor de vrijstelling van de langstlevende. Dat heeft te maken met de gelijkheid en brengt Vlaanderen langszij met andere Europese landen zoals Nederland. Daar worden enkel belastingen geheven op wat men meer krijgt dan de helft. Hij is blij als de ongelijkheden verdwijnen.

Wat betreft het artikel 4 van de nota van Rik Deblauwe wil het lid nog iets weten in verband met de echtgenoot die deelgenoot wordt in de blote eigendom. Beperkt de spreker zich tot de echtgenote in het wettelijk huwelijk om de discriminatie opnieuw te vermijden? Of neemt hij de wettelijk en feitelijk samenwonenden mee? Wat lijkt technisch redelijk, naast het financiële aspect? Wil Rik Deblauwe dat echt beperken tot echtgenoten en zijn daar redenen voor? Kan het uitgebreider?

Rik Deblauwe legt uit dat die beperking tot echtgenoten is ingegeven door het feit dat artikel 745quater van het BW die mogelijkheid ook alleen voorziet voor echtgenoten. Hij legt de vraag ook voor aan de andere sprekers om zekerheid te krijgen over het feit of dat al dan niet ook geldt voor de wettelijk samenwonenden betreffende de gezinswoning. Voor de feitelijk samenwonenden alvast niet.

Nicolas Geelhand de Merxem vult aan dat de wettelijk samenwonende enkel het vruchtgebruik op de gezinswoning erft. Dat is een groot verschil, stelt hij. Een langstlevende echtgenoot erft vruchtgebruik op de hele nalatenschap.

Rik Deblauwe stelt dat het alvast moet worden bekeken of er een mogelijkheid kan zijn om alsnog ook de blote eigendom naar zich toe te trekken. Men moet vermijden om discriminaties in het leven te roepen.

Er wordt volgens de spreker terecht gewezen op de mogelijkheid van discriminaties. Hij refereert daarom nogmaals aan het feit dat men in de zin van artikel 2.7.1.0.5 van de VCF moet zien dat dat ook voor heel Europa geldt. Er kan een artikel 5 toegevoegd worden dat stelt dat wat voorafgaat ook geldt voor alle gelijkaardige rechtshandelingen op grond van gelijkaardige wetgevingen in de Europese Economische Ruimte.

Katrijn Boone geeft mee dat voor het Belgische nieuwe wettelijke erfrecht de regel waarvan sprake ook van toepassing is op de wettelijk samenwonende partner, binnen de grenzen van zijn of haar erfrecht. Voor de feitelijk samenwonende partner is er geen wettelijk erfrecht en dus ook geen omzetting van vruchtgebruik.

Hetzelfde geldt ook voor het voorgestelde artikel 2 van de nota-Deblauwe, het voortgezet vruchtgebruik.

Rik Deblauwe repliceert dat zijn tekstvoorstel dan inderdaad moet worden uitgebreid tot de wettelijk samenwonenden.

Jean Flemings stipt aan dat er voorbehoud wordt gemaakt in artikel 2 voor de niet-geregistreerde aktes in de laatste drie jaar voor het overlijden, maar stelt dat die ingevolge een fictieartikel wel belastbaar zijn in de erfbelasting. Moet dat dan tweemaal belast worden? Het gaat dan om niet-geregistreerde schenkingen in de laatste drie jaar die altijd al belastbaar zijn op basis van een ander artikel.

Rik Deblauwe merkt op dat het inderdaad niet de bedoeling is tweemaal te belasten. Als het afgetrokken wordt van de blote eigendom, dan acht de spreker het redelijk dat vruchtgebruik belast wordt. Daarvan zegt hij dan niet meer dat het niet aan erfbelasting wordt onderworpen. Meer niet. Maar het zou wel goed zijn dat te vermelden in de memorie van toelichting bij het decreet.

Nicolas Geelhand de Merxem wijst er nog op dat er in de nieuwe Erfwet overgangsbepalingen zijn waar men aandacht besteedt aan afspraken tussen schenker en begiftigde tijdens het leven van de schenker. Die afspraken zijn gehonoreerd gebleven na de nieuwe Erfwet.

Voorbeeld: als er een schenking gebeurt aan vier van de vijf kinderen met de bepaling dat de geschonken goederen zullen moeten worden ingebracht in natura, dan was de federale wetgever in eerste instantie van plan om dat te schrappen, omdat alle schenkingen zullen moeten worden ingebracht in waarde op de dag van de schenking. Men houdt dan geen rekening met afspraken die om een of andere reden heel belangrijk waren. De wetgever is daarop teruggekomen en heeft ingezien dat het niet opgaat om afsprakencontracten die gemaakt zijn met een bepaald oogmerk, terug te draaien.

De spreker meent dat, als men in de erfbelasting nieuwe en strengere regels invoert en nieuwe fictiebepalingen inbrengt, dat dan wel kan, maar het kan voor betrokkene niet dat die worden toegepast op contracten die twintig of dertig jaar eerder zijn afgesloten, toen iedereen van oordeel was dat die rechtshandeling niet belastbaar was.

Zo vindt hij dat ook het Vlaams Parlement daarop bedacht moet zijn als er nieuwe decreten worden goedgekeurd die strengere regels opleggen inzake fictiebepalingen, antimisbruikbepalingen of onweerlegbare vermoedens. Het gaat om nieuwe belastingen die worden ingevoerd. Als die nieuwe belastingen worden ingevoerd en toegepast op overeenkomsten van dertig jaar eerder, dan stelt zich in de praktijk volgens de spreker een wezenlijk probleem. Het impliceert dat men aan mensen nooit kan zeggen dat ze een contract kunnen sluiten met de zekerheid dat het nooit belast zal worden bij overlijden. Dan is het eveneens onmogelijk om te adviseren, besluit de spreker.

VII. Dankwoord

De *commissievoorzitter* dankt alle genodigden voor hun inbreng.

VIII. Dinsdag 20 februari 2018: toelichting door Jos Ruysseveldt

1. Inleiding

Jos Ruysseveldt veronderstelt dat alles wat in voorgaande zittingen uitvoerig becommentarieerd is met betrekking tot erfrecht, ook gekend is. Er is gevraagd om vanuit de kennis van het federale erfrecht een visie te ontwikkelen over het al dan niet aanpassen of bijsturen van het decreet met betrekking tot erfbelastingen. Het nieuwe federale erfrecht is volgens de spreker een zeer technische aangelegenheid geworden met betrekking tot een aantal aspecten. Hij pikt een aantal accenten van voorgaande besprekingen weer op en bevestigt al dan niet wat door die sprekers is aangebracht. Hij gaat in op vier punten: de reserve van de ascendenten, de inkorting en de inbreng, en de erfovereenkomsten (presentatie is bijlage 4).

2. De erfrechtelijke reserve van de ascendenten

Per 1 september 2018 wordt de reserve van de ascendenten afgeschaft. Een fiscale tussenkomst zou nodig kunnen zijn. Onder meer Decuyper becommentarieert tweejaarlijks het successierecht en de erfbelasting. Het onderhoudsgeld dat kan worden voorzien in het kader van echtscheiding is al aftrekbaar en parallel kan die visie volgens de spreker ook gehanteerd worden voor de vordering die mogelijk ontstaat, mochten op het ogenblik van het overlijden de ouders of grootouders behoeftig zijn.

Moet daarbij decretaal gecorrigeerd worden? De professor acht het niet nodig, al kan het wenselijk zijn om discussie te voorkomen. Hij geeft een aanzet om het artikel met betrekking tot het passief te verfijnen. Zulke vorderingen kunnen dan in min worden gebracht van de nalatenschap.

3. De inkorting

De inkorting zal vanaf 1 september 2018 in de regel in waarde gebeuren. Mensen van wie de reserve is aangetast zouden dan een compensatie in geld kunnen vragen, of in minderneming.

In bepaalde gevallen kan de inkorting na 1 september ook gebeuren in natura.

Er zijn drie uitzonderingen mogelijk: als de begunstigde het zelf voorstelt, voor legaten die aan een derde zijn vermaakt – een andere dan de kinderen – en voor de gezinswoning. Inkorting en inbreng doen zich voor na het overlijden. Er is een erfbelasting voor de goederen die aanwezig zijn op het ogenblik van overlijden. Dat is belastbare materie.

De inkorting zelf, net als de inbreng, zijn civielrechtelijke acties na het overlijden die niet onmiddellijk iets te zien hebben met successierechten of erfbelasting. Er kunnen wel soms implicaties zijn. Inkorting in natura zou bijvoorbeeld kunnen bij een vastgoed dat te veel werd toebedeeld of geschonken, in geval van één van de drie uitzonderingen. Dat kan tot successierechten leiden, bijvoorbeeld als echtgenoten, gehuwd met gemeenschap, een huwelijkscontract hebben opgemaakt waarin ze elkaar de volledige gemeenschap laten toebedelen. Daarop kan een inkorting gebeuren door de kinderen.

De toebedeling van een huwgemeenschap aan de langstlevende echtgenoot wordt normaliter beschouwd als een rechtshandeling onder bezwarende titel. Als goederen ooit zijn ingebracht door de eerst stervende echtgenoot kan dat bij toebedeling aan de langstlevende impact hebben op de successie en kan er door de kinderen ingekort worden. Met betrekking tot roerende goederen, artikel 2.7.1.0.5 van de VCF,

kan er ook worden ingekort. Desgevallend kunnen er fiscale consequenties zijn in het kader van de inkortingsproblematiek.

Fiscale correctie in het kader van de codex lijkt de spreker echter niet nodig. De regels zijn gekend en blijven bestaan, met het verschil dat in de toekomst een inkorting voornamelijk in waarde zal gebeuren, een roerende transactie, of uitzonderlijk in nature met onderscheid tussen roerend en onroerend goed. Dan is er mogelijk een fiscale consequentie, vat professor Ruysseveldt samen. De fiscale codex volgt de civielrechtelijke procedure.

4. De inbreng

De federale wetgever vulde ook de inbrengregeling anders in. Het is ook een techniek die wordt toegepast na het overlijden. De belastbare materie die zich in de nalatenschap bevindt, wordt belast conform de regels van de Vlaamse Codex Fiscaliteit, hoofdstuk 7, rond erfbelasting. Het gaat ook daar om een civielrechtelijke handeling en de professor nuanceert bij de vraag naar fiscale consequenties.

De inbreng is vooral bedoeld voor schenkingen die bij leven zijn gebeurd door ouders aan kinderen. De relatie van inbreng wordt door de civielrechtelijke wetgever daartoe beperkt. Dat is nieuw. Wat ooit is geschonken, brengen de kinderen weer in. Dat heeft op zichzelf geen fiscale complicatie. Het kind dat ooit een goed kreeg, zal het in waarde – geld of een minderneming – compenseren bij inbreng, maar mag het goed behouden. Uitzonderlijk kan er een inbreng in natura gebeuren. Enige uitzondering is wanneer de begiftigde het zelf aanbiedt. Een kind dat ooit een bouwgrond kreeg, hoeft die niet terug in te brengen, maar kan dat wel zelf voorstellen.

Ook daar zijn er geen fiscale consequenties, behalve met artikel 2.7.1.0.5 van de VCF. Dat heeft te maken met schenkingen van roerende goederen die zijn gebeurd binnen de drie jaar voor overlijden en niet geregistreerd zijn. Dat geeft aanleiding tot een belasting op grond van oud artikel 7 of het nieuwe artikel 2.7.1.0.5 van de VCF. Dat heeft wel een fiscale implicatie. Ook in dergelijke gevallen ziet de professor geen behoefte aan een fiscale correctie.

Tot 1 september 2018 kan nog beslist worden dat een inbreng moet gebeuren in natura, nadien kan dat enkel nog als de begiftigde het zelf voorstelt. Ook bij inbreng gaat het om een civielrechtelijke handeling zonder fiscale consequenties. De spreker haalt een voorbeeld aan van een moeder die aan beide dochters respectievelijk een te verkavelen bouwgrond en een woonhuis schonk. Na haar overlijden besloten de dochters spontaan de goederen weer in te brengen. Er waren geen fiscale consequenties. De dochters kwamen weer in onverdeeldheid. Nadien nam de dochter die het huis kreeg, de bouwgrond over en de andere dochter nam het woonhuis. Het ging dan om een simpele verdelingsoperatie met verdeelrechten ten belope van 2,5 percent in het Vlaamse Gewest.

5. Generatiesprong of inbreng ten behoeve van een derde

De inbreng ten behoeve van een derde deed al eerder stof opwaaien. Het wordt ook in de literatuur meer beschouwd als een schenking met generatiesprong. De spreker noemt het een zeer mooi initiatief dat het mogelijk maakt dat grootouders die bekommerd zijn om het welzijn van de kleinkinderen. Dan kan de wens uitgedrukt worden dat de grootouder aan het kleinkind denkt. Hij kan een goed schenken aan dat kleinkind, maar technisch zal bij overlijden van de grootouder door het kind van die grootouder en dus de ouder van dat kleinkind dat goed in rekening gebracht worden via de inbrengregeling. Ook daar gaat het opnieuw om een handeling post mortem. Die inbreng geeft geen fiscale gevolgen. Mocht de

schenking gebeurd zijn binnen drie jaar voor overlijden van de grootouder, dan kan er wel sprake zijn van enige belasting vanuit de fictiebepalingen.

Ten aanzien van commentatoren die het alsnog hebben over een dubbele schenking, kan het zinvol zijn de inbreng die na overlijden gebeurt, eigenlijk in hoofde van het kind van de grootouder, fiscaal op punt te stellen. De professor drukt zijn waardering uit voor de poging van tekstvoorstel die Rik Deblauwe daartoe ondernam. De inbreng ten behoeve van een derde kan discutabel genoemd worden, maar decretale bijsturing is mogelijk.

6. Voortzetting van het vruchtgebruik

Ander punt is de schenking van een gehuwde ouder aan kinderen met voorbehoud van vruchtgebruik. Dezelfde problematiek is er ook met wedersamengestelde gezinnen.

Als de ouder overlijdt, dooft het vruchtgebruik uit. Dat kan nu opnieuw in de nalatenschap vallen omdat kinderen de goederen die ze kregen opnieuw moeten inbrengen. Er is geen fiscale consequentie inzake erfbelasting.

De nieuwe regel zegt dat, als dezelfde ouder tijdens het huwelijk zulke goederen schenkt aan zijn kinderen met voorbehoud van vruchtgebruik en de ouder overlijdt na 1 september 2018, dan het vruchtgebruik uitdooft, maar de langstlevende echtgenoot kan dan het vruchtgebruik voortzetten. Het goed bevindt zich dan niet in de nalatenschap.

Ook daar kan er volgens de professor in het licht van de vigerende wetgeving geen belastbaarheid zijn. In de fictiebepalingen is een apart artikeltje terug te vinden, artikel 2.7.1.0.3, ten derde, van de VCF, of het oude artikel 4.3, dat stelt dat bepaalde schenkingen van roerende goederen tijdens het leven van de erflater, en dat onder opschortende voorwaarde van het leven van de erflater, alsnog belast kunnen worden met erfbelastingen. Het geldt niet voor vastgoed. Met vastgoed kan er wel schenkbelasting ontstaan.

Het loont volgens de spreker de moeite om dat bij te sturen. Artikel 2.7.1.0.3, ten derde, van de VCF, slaat op een overeenkomst bij leven. Het gaat om iets dat ontstaat ingevolge de wet, maar het goed zelf bevindt zich niet meer in de activa van de nalatenschap. Professor Ruysseveldt meent dat het artikel voorbijgestreefd is. Hij noemt het zelfs mogelijk overbodig, zoals collega Nicolas Geelhand stelde. Als het blijft bestaan, lijkt het aangewezen om het voorstel van tekst van Rik Deblauwe over te nemen. Klarheid is noodzakelijk inzake fiscaliteit, stelt de spreker. Over een heldere fiscale tekst kan, ook voor de ambtenaren die ermee geconfronteerd worden, geen discussie ontstaan.

7. Erfovereenkomsten

7.1. De punctuele erfovereenkomsten

Volkomen nieuw zijn de erfovereenkomsten. Jos Ruysseveldt heeft het niet over erfovereenkomsten onder bezwarende of bijzondere titel, de aanwasovereenkomsten. Die krijgen een bijzondere toepassing vanaf 1 september 2018. Het gaat wel over erfovereenkomsten onder kosteloze titel.

Er kunnen dan afspraken gemaakt worden in familiaal verband. Zo is het mogelijk om zekerheden in te bouwen die vooralsnog niet aanwezig zijn. De professor maakte een oplijsting, zij het onvolledig, van wat als bijzondere punctuele erfovereenkomst kan gelden.

In dat verband lijkt alles vrij helder, stelt professor Ruysseveldt, en is er geen fiscale correctie nodig.

Het gaat niet zozeer over belastbare materie, maar vooral over het verzaken aan het recht op inkorting. Juridisch beschouwd kan die verzaking als een vermogensverrijking gezien worden in hoofde van anderen. De wetgever heeft niet alles ingevuld. Bovendien kan een fiscale wetgever een juridische werkelijkheid anders invullen. Dat zijn de fameuze fictiebepalingen, verklaart de spreker.

Het is volgens de professor ook niet echt nodig om alles in te vullen. Men kan allicht nog wel extra beklemtonen in het kader van artikel 845, §2, van het BW, wat betreft de generatiesprong, dat het absoluut niet om twee schenkingen gaat. De ene schenking is van grootouder aan kleinkind, maar de inbreng zelf die wordt aangerekend in hoofde van het kind van de grootouder en dus de ouder van het kleinkind, brengt geen fiscale complicaties mee. Dat kan een aandachtspunt zijn. Er is voor de professor niet echt een fiscale correctie nodig. Hij suggereert dat men er wel een duidelijk standpunt over kan formuleren opdat de administratie over een heldere visie beschikt.

7.2. De globale erfovereenkomsten of familiepact

De globale overeenkomsten of wat men ook als generatiepact benoemt, beschouwt Jos Ruysseveldt als zeer innovatief. Ouders of een ouder met kind, kleinkind en zelfs een stiefkind of stiefkleinkind – begrip dat een duidelijke definitie vraagt – kunnen schikkingen treffen. De professor vindt dergelijke overeenkomsten zeer interessant, maar stipt aan dat men zich moet hoeden voor een te hoge drempel als er geen zekerheid kan worden gegeven.

In een 'familiepact' wordt de historische achtergrond van eerdere schenkingen aan kinderen opgenomen, zoals voorzien door de civiele wetgever. De notaris moet de overeenkomst registreren binnen de vijftien dagen. De opgenomen schenkingen van roerende goederen die niet geregistreerd werden, omdat ze via een Nederlandse notaris gebeurden of via handgift of bankgift, zullen dan mee geregistreerd worden.

De tekst van Rik Deblauwe kan volgens de spreker eventueel aangevuld worden met de zinsnede zoals onderstreept in de desbetreffende slide 13 van zijn toelichting om duidelijk te maken dat de schenkingen die vermeld staan in het kader van de historische context van de overeenkomst, zeker niet dienen als titel. Een titel geeft aanleiding tot belastingen. In die zin is een ingreep van de decreetgever wel nodig ter bijsturing, oppert de spreker.

8. Andere aandachtspunten

8.1. Gelijkschakeling partners (echtgenoten versus samenwonenden)

Jos Ruysseveldt stelt dat hij zelf advocaat is en vijftien jaar in het notariaat werkte. Hij is intussen advocaat, raadsman dus. Veel mensen komen met vragen over hun vermogen en dat zijn niet alleen zeer goeude mensen.

De spreker wil absoluut vermelden dat Vlaanderen al jaren als partners beschouwt, de mensen die in de echt verbonden zijn, maar even goed mensen die samenwonen. Voor die laatste is Vlaanderen zelfs revolutionair, aangezien wie de facto samenwoont fiscaal ook als partner behandeld wordt. De professor klaagt aan dat er sinds 1858 een regel is dat mensen die met gemeenschap van goederen gehuwd zijn en elkaar willen beschermen, dat contractueel kunnen realiseren via een huwelijkscontract of een wijziging daarvan. Klassiek voorbeeld daarvan is dat langst leeft, al heeft. Dat wordt al sinds 'mensenheugenis' in België en nadien ook

in Vlaanderen belast. Al wat de langstlevende echtgenoot meer krijgt dan de helft, wordt belast.

En er is een nieuw fenomeen op komst inzake een wijziging van het huwelijksvermogensrecht. Voor mensen die gehuwd zijn met een zuivere scheiding van goederen, die niet de solidariteit hebben van een gemeenschapsstelsel waarbij elk de helft heeft van wat er ook is, heeft de federale wetgever ervoor gezorgd dat ook zij ten aanzien van elkaar kunnen verrekenen. Dat betekent dat de langstlevende partner ook nog wel beschermd wordt, maar die krijgt geen goederen in volle eigendom of vruchtgebruik toebedeeld. Hij krijgt een vordering die hij kan uitoefenen op de nalatenschap van de eerst stervende partner. Die vorderingen zijn sinds vorig jaar niet langer aftrekbaar. Dat stemt tot nadenken, aangezien ze voor honderd percent niet-aftrekbaar zijn en er een duidelijke discriminatie is tussen mensen met een zuivere scheiding van goederen en mensen die gehuwd zijn met gemeenschap van goederen.

Mensen die niet gehuwd zijn en wettelijk samenwonen zouden volgens de spreker ook verrekenbedingen moeten kunnen opmaken. Dat is niet federaal geregeld, maar moet perfect mogelijk zijn vanuit de contractuele basis. Ze worden civielrechtelijk overgelaten aan het contract en zullen geen wettelijk kader krijgen. Professor Ruysseveldt meent dat ze ook een verrekenbeding kunnen opmaken, maar ze genieten de bescherming niet en worden fiscaal gestraft.

Buiten wat wetgeving aangaat, ziet de spreker ook een zekere discriminatie waar gehuwden goederen in de huwgemeenschap kunnen brengen. Mensen met een zuivere scheiding van goederen kunnen een toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen creëren, of TIGV. Als een partner vastgoed of roerende goederen in zo'n TIGV inbrengt, dan kost dat 50 euro. Dat is federale materie.

Vervolgens is er een standpunt van het Vlaamse Gewest dat maakt dat er voor samenwonenden die een TIGV realiseren een belasting ontstaat. Die bedraagt naargelang of het een belasting onder bezwarende titel is dan wel onder kosteloze titel respectievelijk in het eerste geval 50 euro voor roerende goederen en voor vastgoed geldt een mutatierecht van 10 percent. Bij een inbreng zonder vergoeding wordt die beschouwd als een schenking en geldt een progressieve schenkbelasting voor vastgoed. Voor roerende goederen is een vlak tarief van 3 percent vastgelegd. De professor wijst nogmaals op de aberratie tussen enerzijds gehuwden die een TIGV willen creëren en anderzijds samenwonenden die hetzelfde willen doen. Dat dient bijgestuurd te worden, meent professor Ruysseveldt.

8.2. Successierechten is de belasting te veel

Voor velen zijn successierechten er als belasting te veel aan. Ouders, tantes, kinderloze ooms enzovoort blijken er niet echt een probleem mee te hebben dat de goederen, verkregen door kinderen, enigszins belast worden.

Moeilijker ligt het waar mensen gedurende hun hele leven samen alles hebben gerealiseerd en opgebouwd, de huwelijksaanwinsten, en waar dat dan wordt belast. In omringende landen is er een vrijstelling tussen echtgenoten: Denemarken, Ierland, Frankrijk, Luxemburg en het VK. In sommige landen, zoals Duitsland, geldt een abattement (vrijstelling) tot 500.000 euro, in Nederland tot 636.180 euro. Dat bedrag heeft met indexatie te maken. In Italië gaat het zelfs tot 1 miljoen euro.

Nog andere landen kennen geen successierechten: Cyprus, Malta, Litouwen, Oostenrijk, Portugal, Slowakije, Tsjechië en Zweden kennen geen erfbelasting. Zo ingrijpend hoeft een regeling ook voor Jos Ruysseveldt niet te zijn, maar het speelt bij mensen. Men beschouwt het als een afstraffing op wat men al die jaren heeft gespaard.

8.3. Fictiebepalingen

Ter afronding gaat de professor nog in op de fictiebepalingen. Hij maakt gewag van wat hij 'fossielen' noemt, met name zaken die voorbijgestreefd zijn.

8.3.1. *Verzekeringsgift: artikel 2.7.1.0.6 van de VCF*

Het beding ten behoeve van een derde is een overeenkomst, gesloten bij leven, waarin wordt vastgelegd dat iemand iets ontvangt, maar dat moet bij overlijden worden afgestaan aan de persoon die betrokkene aanduidt. Klassiek voorbeeld is een levensverzekeringsovereenkomst. Die hebben in de voorbije jaren enorm aan populariteit gewonnen als beleggingsvorm.

Er is een discriminatie ten overstaan van een klassieke belegging die misschien in een effectenportefeuille zou zijn geplaatst bij een financiële instelling. Er is ook een belegging onder de mantel van een levensverzekering. Wat is daar het probleem? Vader onderschrijft een polis en duidt zichzelf aan als verzekerd hoofd. De dochter wordt opgegeven als begunstigde. De vader schenkt op dat ogenblik geen polis, maar wel dezelfde geldwaarde aan zijn ander kind. Die krijgt een effectenportefeuille ten belope daarvan. Geen van beide schenkingen wordt geregistreerd. De vader overlijdt na meer dan drie jaar. Juridisch heeft het ene kind dan al de geldwaarde van de effectenportefeuille verkregen en wordt daarop niet meer belast. Het andere kind krijgt de uitkering van de levensverzekeringsspolis en wordt wel belast. Eenmaal een levensverzekeringsovereenkomst is aanvaard door betrokken begunstigde, kan ze niet meer worden herroepen. Zolang dat niet het geval is, kan de vader dat wel. Professor Ruysseveldt vraagt zich af of dat niet achterhaald is, dergelijke levensverzekeringen. Er zijn nog anderen bedingen ten behoeve van een derde waarvoor de fiscaliteit in de zin van taxatie wel kan blijven bestaan, oppert hij.

8.3.2. *Gesplitste aankoop/inschrijving artikel 2.7.1.0.7 van de VCF*

Ook de gesplitste aankoop of gesplitste inschrijving zoals dat intussen heet, lijken hem achterhaald qua tegenbewijsregel. Een kind koopt met een ouder een vastgoed en betaalt de prijs voor de blote eigendom. De ouder koopt het vruchtgebruik. Bij overlijden van die ouder dooft dat uit. Het vruchtgebruik wordt niet belast. In 1919 oordeelde de fiscale wetgever wel dat het kind moet aantonen dat het echt de prijs voor blote eigendom heeft betaald. Dat tegenbewijs kan geleverd worden door alle middelen die van toepassing zijn: een geschrift, getuigen, een vermoeden enzovoort. Het gaat dan niet over drie jaar, maar over de hele levensduur van de ouder. Vraag is dan of een kind dat bewijs nog kan leveren. Er wordt wel op gewezen vanwege het belang. Maar kan de fiscale administratie zo ver gaan van bepaalde zaken te vragen als tegenbewijs, bijvoorbeeld dat het moet geregistreerd worden? In het standpunt 15.00.4 vraagt de Vlaamse administratie dat. Het staat nochtans nergens genoteerd in fiscale decreetteksten. Volgens professor Ruysseveldt zou men artikel 3.17.0.0.11 van de VCF, dit is het artikel met betrekking tot het tegenbewijs, ook best bijsturen.

8.3.3. *Indexering tariefschalen*

Een vaststelling ten overstaan van omringende landen is ook nog dat de tariefschalen sinds 1997 niet meer zijn aangepast. Dat brengt aberraties teweeg. Erven van een oom in het jaar 2000 of in 2018 zorgt voor perceptieproblemen bij de bevolking.

9. Eindconclusie

De professor pleit voor zeer eenvoudige strakke fiscale teksten die discussies kunnen vermijden. Dat zou behalve aan de burger ook aan de administratie, de mensen van VLABEL, ten goede komen, besluit hij.

IX. Debat

1. Tussenkoms van Jos Lantmeeters

Jos Lantmeeters stelt dat de standpunten van de professor correct maar ook heel technisch, en dus niet politiek van aard zijn. Het lid deelt ze volkomen, maar voor hem blijft de vraag wat VLABEL daarmee zal doen. De decretale aanpassingen, die door de spreker zijn voorgesteld, wil het lid zeker aanbrengen.

Wat de spreker vooral bijblijft, is dat men zich Europees in de markt moet zetten.

Ook Jos Lantmeeters vindt het een discriminatie dat samen opgebouwd vermogen anders behandeld wordt naargelang de samenlevingsvorm. Hij is de facto voorstander om de langstlevende te ontzien in de erfbelasting. Die gelden ontsnappen niet aan de fiscus, aangezien ze ooit ook bij de kinderen terecht komen en belast worden. Sommigen oordelen dat bepaalde mensen zo bevoordeeld worden, maar het lid meent dat men er zo voor zorgt dat bepaalde mensen niet benadeeld worden. Hij betreurt dat in december 2017¹ een decreet is goedgekeurd in verband met de verrekenbedingen. De nieuwe samenlevingsvormen worden daardoor gediscrimineerd en benadeeld. Het wordt fiscaal afgestraft om in zo'n nieuwe samenlevingsvormen de nieuwe partner te bevoordelen en veilig te stellen ten aanzien van de eigen kinderen. Jos Lantmeeters hoopt alvast een goed decreet te kunnen voorleggen.

2. Tussenkoms van Björn Rzoska

Björn Rzoska gaat enigszins buiten de techniciteit om en wil van de raadsman weten in hoeverre het verstandig is om voorliggende punten aan te pakken terwijl er al een verlaging van de schenkingsrechten is doorgevoerd. Was dat niet beter in één verhaal meegenomen?

Groen heeft de hervorming van het schenkingsrecht niet goedgekeurd, maar de meerderheid wel, stelt het lid. Het lijkt hem niet zinvol om de ene na de andere problematiek aan te pakken in plaats van dat geïntegreerd te doen. Schenkbelasting kan voor Björn Rzoska alvast niet losstaan van erfbelasting.

3. Repliek van Jos Ruysseveldt

Jos Ruysseveldt sluit zich bij de opmerkingen aan. Het gaat om erfbelastingen, voor goederen en vermogens die mensen krijgen door overlijden. Daarnaast zijn ook tijdens het leven mogelijkheden voorzien om elkaar te beveiligen en te bevoordelen. De spreker ziet een uitdaging voor het Vlaams Parlement om de parallelle systemen onder de loep te nemen. Zo is er, zij het met volkomen andere tarifiering, de verkrijging van familiale ondernemingen en aandelen. De behandeling is nageen een copy-paste, aldus de professor.

¹ Decreet houdende bepalingen tot verdere regeling van de invordering van niet-fiscale schuldvorderingen voor de Vlaamse Gemeenschap en voor het Vlaamse Gewest en de instellingen die eronder ressorteren, diverse fiscale bepalingen, en de overname van de dienst van de belasting op spelen en weddenschappen, de automatische ontspanningstoestellen en de openingsbelasting op slijterijen van gegiste dranken, *Parl. St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1301/4.

Mocht men een gelijkschakeling van tarieven kunnen bewerkstelligen, ook in het licht van de vergelijking met andere landen, dan zou dat mooi zijn, stelt Jos Ruysseveldt. Frankrijk past een gelijke tarifiering toe voor vererving en schenkingen. Dat gold ook in het federale België.

De professor voelt als raadsman vooral aan dat de fiscaliteit te hard speelt in het kader van de beloning van de langstlevende echtgenoot. Als het kan worden bijgestuurd bij leven, moet dat kunnen, vindt hij. Meestal wordt dat uitgesteld. Er zijn andere technieken voor bevoordeling bij leven dan het huwelijkscontract. Dat krijgt in de bedoelde context pas uitwerking als een van de partners overlijdt. Al die aspecten samen behandelen is zinvol, gezien het budgettaire verhaal dat erbij komt, maar het zou mooi zijn als ook bij levenden de fiscaliteit kan worden gelijkgeschakeld.

4. Tweede tussenkomst van Jos Lantmeeters

Jos Lantmeeters repliceert nog dat het allicht goed ware geweest om sommige dingen samen te behandelen. Hij wijst er evenwel op dat men eerst wilde bekijken wat er met de schenkingsrechten mogelijk was om dan ook de budgettaire beperkingen af te wegen voor een nieuwe regeling.

Het lid deelt de mening van de professor niet waar het gaat om de gelijkschakeling tussen tarieven voor schenkingen en erfenissen. Het voorstel van sp.a heeft hij gelezen en gehoord, maar hij is de mening toegedaan dat schenkingsrechten lager mogen zijn dan erfenisrechten. Dat moet ertoe leiden dat de gelden sneller in de maatschappij en het economisch stelsel opgaan.

Dat is een politieke beslissing en strikt juridisch kan men stellen dat een schenking bij leven of na overlijden eenzelfde principe behelst en gelijkaardig behandeld moet worden. Het lid verdedigt de politieke stellingname dat goederen die een bepaalde tijd immobiel zijn, zoals huizen van rusthuisbewoners, of geld dat op een rekening staat, van lagere belasting genieten als ze bij leven geschonken worden omdat ze zo sneller geactiveerd worden. Anders laat het ook iedereen koud of dat na overlijden dan wel vooraf gebeurt.

5. Tussenkomst van Joris Vandenbroucke

Joris Vandenbroucke pikt hierop in en houdt voor dat men met hetzelfde argument gemakkelijk kan pleiten voor een ruime vrijstelling voor iedereen waarbij geen onderscheid wordt gemaakt of goederen afkomstig zijn uit erfenis dan wel uit een schenking en ook niet tussen roerende en onroerende goederen. Zo kan men iedereen op dezelfde manier behandelen. Zo is er evenveel prikkel om goederen meteen in omloop te brengen, aldus het lid.

De bestaande situatie is eenvoudig, stelt hij. Lage schenkingsrechten versus relatief hoge erfrechten zijn in het voordeel van wie het zich kan permitteren om bij leven al bepaalde goederen en sommen te schenken. Anderen kunnen dan niet en hebben een buffer nodig om bijvoorbeeld aan het einde van hun leven een hoge rusthuisfactuur te betalen. Dat is eerlijker dan het voorstel van Jos Lantmeeters, vindt het lid.

6. Derde tussenkomst van Jos Lantmeeters

Jos Lantmeeters verduidelijkt dat zijn voorstel niet nieuw is. N-VA is voorstander van vrije sommen, onderstreept hij. En ook een benchmark met andere landen volgt N-VA helemaal. In Europa is er sprake van grote belastingvrije sommen, bijvoorbeeld in Italië. Soms is de erfbelasting volledig afgeschaft. Dat wordt onderzocht en het gaat in de richting van belastingvrije sommen, maar niet in hoofde

van degene die krijgt, maar wel in hoofde van wie schenkt. Anders zouden enorme bedragen gratis kunnen overgaan van de ene naar de andere generatie. Men wil dus wel met belastingvrije sommen werken, maar men kijkt ook aan tegen een budgettaire beperking.

Doel is alvast een richting aan te geven en dat behelst in eerste instantie de vrijstelling van de partner. Dat is in andere Europese landen al zo en Vlaanderen moet fiscaal aantrekkelijk blijven als kleine entiteit. Bovendien wil men zo alle discriminatie tussen alle samenlevingsvormen wegwerken. Het lid gaat verder niet in op nog andere voorstellen maar wil absoluut niet dat de inspanningen weggezet worden als enkel bedoeld om de goeie partijen te bevoordelen.

Men denkt qua belastingvrijheid aan sommen van 250.000 euro of hoger, tot 500.000 euro, maar dat laat het budget vooralsnog niet toe. Voor wat schenkingen betreft, zorgt men voor wie eventueel later moet betalen. Het lid hoopt dat dat aantal beperkt is en dat het om de hoge vermogens gaat, al vindt hij in het voorstel van sp.a daarover niets terug, behalve dat die groep dan wel hogere belasting moet betalen en de 1,3 miljard euro moet ophoesten, allicht door hogere tarieven.

Jos Lantmeeters blijft alvast bij het voorstel om maatregelen te vinden die het geld sneller in omloop te brengen, met het oog op de economische realiteit. Als een kinderloze tante haar nichtjes geld wil geven, dan moet ze nu een voordeel krijgen om dat ook te doen en niet te laten wachten tot ze overleden is. Ook voor woningen wordt alom aangeklaagd dat er heel wat 'immobiel blijven' en dus niet via bijvoorbeeld sociale verhuurkantoren in de markt kunnen komen hoewel er heel wat jonge mensen wachten op een woonst. Het lid merkt dat heel wat voorgestelde oplossingen ook technisch door de professor ondersteund worden.

X. Dinsdag 20 februari 2018: toelichting door prof. em. H       Casman

1. Inleiding

H       Casman licht de fiscale gevolgen van de nieuwe erfbelasting toe en ziet vijf aandachtspunten. De presentatie van de spreker vindt de lezer in bijlage 5.

2. Waardering van vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot

Als een gehuwde persoon overlijdt, met of zonder kinderen, zal allicht de langstlevende echtgenoot/echtgenote het vruchtgebruik erven en de andere erfgenamen de blote eigendom. Het vruchtgebruik wordt belast in hoofde van de langstlevende, de blote eigendom in hoofde van de kinderen. Het vruchtgebruik moet derhalve gewaardeerd worden.

In de loop der jaren is een enorme discrepantie gegroeid tussen de civiele en de fiscale waardering van vruchtgebruik. De spreker geeft dat weer in een tabel. Bij een willekeurige blik op de leeftijd van een langstlevende persoon van 70 jaar, hoort een waardering van het vruchtgebruik die civiel 14,24 of 16,43 is, en fiscaal 24. Bij nazicht van de hele lijst wordt duidelijk hoe groot de verschillen zijn.

Dat betekent dat de langstlevende die vruchtgebruik verkrijgt en dat eventueel in een kapitaal omzet, zal belast worden op bedragen die niet overeenkomen met de ontvangen bedragen. Die discrepantie moet volgens professor Casman vermeden worden. Dat kan heel eenvoudig door een beslissing van de fiscale decreetgever om dezelfde tabellen te hanteren als voor de civiele waardering. De civiele tabellen bestaan nog niet zo heel lang. Tot dan was het een moeilijke zoektocht naar een correcte waardering. De fiscale tabellen waren dan wel duidelijk en eenvoudig, maar ook zeer forfaitair. De jaarlijkse civiele tabellen zijn veel nauwkeuriger dan de

grosso modo opgemaakte fiscale tabellen die geen onderscheid maken tussen man en vrouw, die voor grote leeftijdsgroepen dezelfde zijn en altijd uitgaan van een gemiddeld inkomen van 4 percent, voor alle goederen, zowel voor bosgronden als voor gelden op een bankrekening. Dat is volgens de spreekster niet meer realistisch. Eerste suggestie is dus om fiscaal te verwijzen naar de civiele tabellen voor de waardering en de heffing van erfbelastingen op vruchtgebruik en bijgevolg ook op blote eigendom.

3. Schenking met een generatiesprong

Een tweede punt is al verschillende keren aangehaald, onder meer door Jos Ruysseveldt. In het voorbeeld van professor Casman gaat het om een opa met drie kinderen – A, B en C – die een generatie overslaat om een schenking te doen, niet aan B, maar aan kleine b, diens zoon. Civiel wordt echter beschouwd dat de schenking wel degelijk via B is gegaan. In de nalatenschap van opa wordt die schenking verrekend alsof B die gekregen heeft, en aan kleine b doorgegeven heeft; nochtans heeft opa wel degelijk rechtstreeks aan b gegeven.

Fiscaal zou er dan ook slechts sprake moeten zijn van die ene schenking, van opa rechtstreeks naar kleine b. De civiele analyse, die de schenking opsplijt, komt niet met de realiteit overeen; men noemt dat een fictie. Daarom lijkt het de spreekster aangewezen om te bevestigen dat het fiscaal slechts om één schenking gaat.

4. Voortgezet vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot

Bij het voortgezet vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot licht professor Casman de hypothese toe. De man heeft een schenking gedaan aan zijn kinderen: een huis, geld of effecten. Hij heeft voor zichzelf levenslang het vruchtgebruik voorbehouden. De echtgenote van de man zal bij overlijden van de man in principe ook vruchtgebruik op de geschonken zaken kunnen uitoefenen, bij toepassing van de regel van het 'voortgezet' vruchtgebruik. De term is technisch niet volledig correct, aldus Hélène Casman, want de vrouw put haar recht op vruchtgebruik niet uit het vruchtgebruik van de man, maar uit de wet. Dat is dus een nieuw wettelijk toegekend vruchtgebruik. Zal op dat vruchtgebruik erfbelasting worden geheven?

Nu wordt vaak in een conventionele regeling afgesproken met de kinderen dat ook de vrouw bij overlijden van vader vruchtgebruik op het geschonken goed zal hebben. Van dat conventioneel voortgezet vruchtgebruik wordt doorgaans aangenomen dat het niet belast moet worden omdat het een afgeleide is van de hoofdschenking. Dan mag volgens de spreekster het wettelijk toegekend vruchtgebruik ook niet belast worden. Het zou niet logisch zijn eenzelfde vruchtgebruik zwaarder te belasten als het door de wet is toegekend, dan wanneer partijen het zelf hebben bedongen. Er moet coherentie zijn tussen het wettelijk voortgezet vruchtgebruik en het conventioneel terugvallend vruchtgebruik.

5. Globale erfovereenkomst

De globale erfovereenkomst is een overeenkomst die ouders bij leven met hun kinderen kunnen sluiten. Ze kunnen met de kinderen afspreken een streep te trekken onder alle reeds gebeurde schenkingen. Dan bekijken ze wie wat heeft gekregen en hoe dat in waarde is geschat. Is er tussen de kinderen geen absolute gelijkheid, maar wel evenwicht? Aanvaarden alle kinderen dat evenwicht? Zullen ze na een degelijke informatie en begeleiding vanwege notaris of raadsman allen de globale overeenkomst tekenen? Dan is door iedereen het akkoord met al de schenkingen die zijn gebeurd bevestigd.

De globale erfovereenkomst gaat alleen over schenkingen die al gebeurd zijn, zelfs lang voordien, of in die erfovereenkomst worden vastgesteld. Het gaat dus niet om

schenkingen die nog in de toekomst zullen plaatsvinden of goederen die bij overlijden nog moeten verkregen worden. Door de ondertekening van de overeenkomst geven de kinderen aan dat het evenwicht tussen hen op dat ogenblik bereikt is, en dat alle gedane schenkingen correct met mekaar zijn gecompenseerd. Dat zal de vrede in de familie bevorderen, stelt de spreekster. Er is immers een document opgemaakt dat volgens de wet niet meer betwist kan worden: geen inbreng, geen inkorting, geen benadeling meer in te roepen. Het is een belangrijk instrument om geschillen en spanningen te vermijden. Er is immers openheid over wie er wat en wanneer heeft gekregen en hoeveel dat waard was. Men vermijdt hiermee dat kinderen pas bij het openvallen van de nalatenschap vernemen welke schenkingen er zijn geweest, en hierover gaan twisten. Een globale erfovereenkomst zorgt voor transparantie en regelt meteen ook nog de nodige compensaties indien nodig. Het gebruik van zo'n nieuw instrument verdient daarom aanmoediging, meent professor Casman.

Men vreest echter een fiscaal probleem. Als in een dergelijke overeenkomst oudere schenkingen vermeld worden, dan kan het gaan om schenkingen die in een Belgische notariële akte zijn vastgesteld, maar het kan ook gaan om bankgiften of om handgiften. Daar is dan geen schenkbelasting op betaald. Zal de opname ervan in de globale erfovereenkomst aanleiding zijn voor de fiscus om die 'oudere' schenkingen te belasten? Als dat het geval zou zijn, zullen mensen niet geneigd zijn om een erfovereenkomst te sluiten. Hoe kan men hen geruststellen?

Er is een duidelijk onderscheid te maken. Schenkingen die in de erfovereenkomst worden gemaakt, worden vastgesteld in een notariële akte die geregistreerd wordt en daarop zal schenkbelasting betaald worden. Daar valt niet aan te twijfelen. Maar wat met de vroegere schenkingen waaraan men in de erfovereenkomst refereert? Er zijn hier oplossingen voor, stelt de professor. Zo kan de decreetgever beslissen dat de vermelding in de erfovereenkomst geen aanleiding geeft tot heffing van schenkbelastingen, als de schenking minstens drie (of zeven) jaar eerder is gebeurd. Is er nog geen drie (of zeven) jaar verstreken, dan blijft het risico dat er nog erfbelasting zal moeten betaald worden. Een andere optie is dat alle schenkingen die in de erfovereenkomst zijn vermeld, en nog niet belast waren, op dat ogenblik aan 3 procent belast worden, tenzij men kiest om niet meteen schenkbelasting te betalen, en gewoon het risico van het verstrijken van de termijn van drie (of zeven) jaar te nemen. Hoe dan ook: duidelijkheid is gewenst om ervoor te zorgen dat de regeling over globale erfovereenkomsten geen dode letter blijft, aldus de spreekster.

6. Voordelen voor de langstlevende

Met betrekking tot voordelen aan een langstlevende partner is de situatie zeer onoverzichtelijk, stelt Hélène Casman. Een partner in de betekenis van de Vlaamse Codex Fiscaliteit kan een echtgenoot zijn, een wettelijk samenwonende partner of een feitelijk samenwonende partner zijn na één of drie jaar.

Spreekster probeerde het allemaal in een tekening te vatten. Zo hoopt ze aan te tonen dat men aan de burger niet meer kan uitleggen waarom zeer vergelijkbare situaties op zeer uiteenlopende manieren worden belast. Dat is onbegrijpelijk en vergt dus ingrijpen om coherentie te brengen.

Een eerste voorbeeld (zie slides 4 tot en met 8) betreft een gemeenschap, de rechthoek, deels grijs en deels blauw. Het grijs geeft aan dat één echtgenoot meer inkomsten heeft gehad en meer kon sparen dan de andere, maar alles zit wel in de gemeenschap. Die gemeenschap zal bij helften worden verdeeld. Als dat gebeurt bij overlijden van de grijs ingekleurde partner, dan valt die 50 percent in zijn nalatenschap. Die nalatenschap wordt verkregen door de kinderen en, allicht voor het vruchtgebruik, door zijn partner. Daar zullen erfbelastingen op betaald worden.

Het is civiel echter ook mogelijk om te bepalen dat 100 percent van de gemeenschap voor de langstlevende is. Dat leeft heel erg bij mensen, oppert de spreekster. Ze hebben samen een vermogen opgebouwd, gewerkt en gespaard, voor hun oude dag en vervolgens voor het comfort van wie het langste leeft. Civiel is het absoluut geen probleem om 100 percent aan de langstlevende te laten toekomen, zolang de kinderen gemeenschappelijke kinderen zijn. In een stiefouderrelatie is er meer civiele argwaan, en zijn er perken aan deze mogelijkheden gelegd. Artikel 5 van het wetboek successierechten, intussen artikel 2.7.1.04 van de Vlaamse Codex Fiscaliteit, bepaalt dat de langstlevende die meer dan de helft van de gemeenschap krijgt op dat meerdere belast wordt. Deze regel wordt overigens nu ook door commissieleden in vraag gesteld.

Professor Casman stelt dat deze vraag moet worden bekeken samen met andere situaties. Bij het finaal verrekenbeding, dat aan een scheiding van goederen toegevoegd wordt, hanteert ze opnieuw een grijze en een blauwe echtgenoot. De grijze heeft 80 opgebouwd tijdens het huwelijk, de andere 20. Wat houdt het finaal verrekenbeding in? Er zijn verschillende mogelijkheden, we bekijken er twee. Er kan een finaal verrekenbeding zijn op basis van een 50/50-verrekening. De betrokkenen zijn getrouwd geweest met scheiding van goederen omdat ze bescherming wilden tegen mekaars schulden, in geval van faillissement bijvoorbeeld, of gewoon omdat ze wel van elkaar houden, maar niet voor elkaars schulden willen instaan. Op het einde van het huwelijk wordt finaal verrekend. Dat houdt bij een 50/50-verrekening in dat van de 80, 30 overgaat naar de andere, zodat dat ze allebei 50 hebben. Dat kan bij overlijden maar ook bij echtscheiding. Er verschuift 30 naar degene die minder had opgebouwd. Er is ook een finaal verrekenbeding mogelijk 0/100 en dan verschuift de 80 naar de partner die maar 20 had (meestal enkel bij overlijden, niet bij echtscheiding bedongen). Alles zit dan bij de langstlevende. Het is een huwelijksvermogensrechtelijk beding, dat in een huwelijkscontract kan worden opgenomen. Het bestaat al lang en het succes neemt toe. De federale wetgever is van plan om het uitdrukkelijk in de wet in te schrijven, om het gebruik ervan te stimuleren.

Wat is het lot van een fiscaal verrekenbeding in Vlaanderen? Bij een zuivere scheiding van goederen 80-20 zit er 80 in het vermogen van de overledene en dat gaat naar zijn erfgenamen die daarop belasting betalen. Bij een verrekenbeding 50/50, verschuift 30 naar de andere echtgenoot. Wat stelt de Vlaamse Codex Fiscaliteit in een vrij recent ingevoerde regel? Die schuldvordering komt niet in aanmerking, dus de langstlevende wordt niet belast op die extra 30. Diezelfde 30 wordt evenmin afgetrokken van wat de kinderen erven. Dat houdt in dat de kinderen belast worden op 80 terwijl ze maar 50 krijgen. Dat is helemaal niet uit te leggen aan de burger, verzekert professor Casman. Bij een verrekenbeding 0/100 is het nog erger. De kinderen erven niets. Maar ze betalen toch op 80. Dat moet herbekeken worden, dringt de spreekster aan.

7. Beding van aanwas

Voor het beding van aanwas is er geen wettelijke tekst, noch civiel noch fiscaal. Wat houdt het in? De meest voorkomende toepassing is bij aankoop van een huis. Men koopt elk de helft en betaalt ook ongeveer elk de helft. Bij overlijden van de ene gaat zijn helft naar de andere partner, zo wordt afgesproken. De helft van de langstlevende groeit dus aan met de helft van de overledene. Die aangroei of aanwas wordt in een ruilcontract opgenomen, omdat het beding wederkerig is, en in beide richtingen geldt.

De fiscale analyse die nu heerst is dat de helft die aan de langstlevende aanwast, niet aan erfbelasting onderworpen is, hoewel het bij overlijden gebeurt. Er wordt wel verkooprecht geheven, in Vlaanderen is dat dus 10 percent. Dat kan nog heel

gunstig zijn, voor hen die zich er niet op kunnen beroepen dat het om de gezinswoning gaat.

Hetzelfde is mogelijk voor spaarcenten, voor gelden op een bankrekening op naam van beide of voor effecten op een effectenrekening op naam van beide. Op deze aanwas wordt dan fiscaal niet betaald want er is geen verkooprecht op roerende goederen. Via een beding van aanwas kan er dus 100 percent naar de langstlevende gaan, zonder dat er betaald moet worden. Bij een gehuwd koppel onder het gemeenschapsstelsel waarbinnen afgesproken wordt dat wat er samen is opgebouwd voor de langstlevende is voor 100 percent, wordt wel op de helft erfbelasting geheven. Een ongetrouwd koppel dat hetzelfde bedingt, krijgt het voor niets. Ook dat is moeilijk uit te leggen aan de burger.

XI. Debat

1. Tussenkost van Jan Bertels

Jan Bertels wijst *Jos Lantmeeters* terecht omdat hij tevreden kan zijn dat hij gelijk krijgt van de spreekster, maar wel anders heeft gestemd.

2. Tussenkost van Jos Lantmeeters

Jos Lantmeeters repliceert dat hij voordien al zei dat hij het liever niet had goedgekeurd, omdat hij ook de opmerking heeft gemaakt zoals nu professor Casman. De steun is welkom, zowel wat betreft het verblijvingsbeding als voor de verzekeringsgift in het betoog van professor Ruysseveldt.

Met betrekking tot de globale erfovereenkomst wil het lid weten of het technisch decretaal te regelen is dat de daarin opgenomen handgiften en schenkingen waarop al dan niet al belasting is betaald, niet dubbel worden belast. Of moet dat via een formule-Casman/Ruysseveldt? Zou dat bijvoorbeeld opgelost kunnen worden met een clause die elke notaris dan opneemt? Kan via een decreet vermeden worden dat er opnieuw rechten ontstaan en geheven worden door VLABEL terwijl het eigenlijk niet mag? Of moet het via de notaris opgelost worden met een door specialisten opgestelde tekst?

3. Repliek van prof. em. Hélène Casman

Hélène Casman is van mening dat het enkel decretaal op te lossen is. In het fiscaal recht geldt de regel, met name in verband met schenkbelasting, dat wanneer in een te registreren document – wat ook de verdere draagwijdte daarvan is – wordt vermeld dat er schenkingen zijn geweest, en dit door schenker en begiftigde wordt bevestigd, er een grondslag is om schenkbelasting te heffen als men juridische gevolgen aan de vermelding van die schenking wil verbinden. Dat is wat gebeurt met een globale erfovereenkomst: men vermeldt de gedane schenkingen omdat men de inbreng en de inkorting wil vermijden, en zelfs het risico van benadeling wil uitschakelen. Dat is een juridisch gevolg. Een wettelijk voorzien gevolg weliswaar, maar wel degelijk een juridisch gevolg. Louter vermelden houdt dus het risico in dat er reden is tot heffen.

De professor stelt dat het niet mogelijk is om met een of andere formulering in de akte te stellen dat de vroegere schenkingen niet bevestigd worden of dat er aan die vermelding geen juridische gevolgen worden verbonden. Er wordt wel degelijk een titel over gedane schenkingen verleend, en daardoor zijn schenkbelastingen op die schenkingen verschuldigd.

In de toelichting bij de federale Erfwet is een poging ondernomen om uit te leggen dat het niet zo zou zijn, maar dat is volgens haar moeilijk te verdedigen. Zelfs als

er louter twijfel zou zijn over de belastbaarheid bij loutere vermelding van oudere schenkingen, dan nog leidt die twijfel tot een risico dat niemand zal willen nemen. Er is dus maar één optie om die twijfel weg te werken, en dat is een decretale oplossing, zoals ook Hélène Casman voorstaat.

4. Tweede tussenkomst van Jan Bertels

Jan Bertels begrijpt het pleidooi voor een decretale oplossing en het kiezen voor zoveel mogelijk rechtszekerheid. Interpretatieregels laten te veel verschillende interpretatie toe, wat een hele jurisprudentie doet ontstaan die veel mensen rijk maakt, maar niet de rechtsonderhorige.

Met betrekking tot de globale erfovereenkomst wil het lid weten of die hele ingewikkelde constructie geen pleidooi inhoudt om gewoon schenkingen en erfrecht gelijk te behandelen.

5. Tweede repliek van prof. em. Hélène Casman

Professor Casman repliceert dat dat een volkomen ander debat is.

XII. Dankwoord commissievoorzitter

Commissievoorzitter *Paul Van Miert* dankt alle sprekers in de hoorzitting voor hun inbreng.

XIII. Dinsdag 27 februari 2018: toelichting door professor Dirk Van de gaer, vakgroep Sociale Economie (UGent)

1. Inleiding

Professor *Dirk Van de gaer* zal een bijdrage leveren tot de economische analyse van de gevolgen van de huidige Vlaamse systemen van erfbelasting en de interactie met de schenkbelasting. Daarbij zal hij de nadruk leggen op de efficiëntie van de gebruikte instrumenten en op de implicaties van de schenk- en erfbelasting voor de vermogensverdeling op langere termijn. Deze belastingen moeten samen bekeken worden. De gebruikte presentatie vindt de lezer in bijlage 6.

De overheid heeft middelen nodig om haar taken te vervullen. Daarom is het belangrijk dat ze die middelen op een zo efficiënt mogelijke manier kan bekomen. Indien de opbrengst van een efficiënte belasting daalt, dan moet men een andere, minder efficiënte belasting verhogen of de uitgaven doen verminderen. Zo niet zal de openbare schuld toenemen.

De schenk- en de erfbelasting heeft ook implicaties voor de vermogensverdeling op langere termijn. Een intergenerationele transfer van vermogen gebeurt slechts een keer per generatie. Als men de duur van een generatie gelijkstelt met 25 jaar, dan wordt slechts een persoon op 25 per jaar getroffen door de erfbelasting. Veranderingen in het systeem van schenk- of erfbelasting hebben dus slechts beperkte gevolgen op korte termijn. Over generaties heen kunnen de gevolgen echter wel degelijk groot zijn. Die vaststelling is gebaseerd op onderzoek dat hij vorig jaar heeft gedaan met twee collega's van de London School of Economics.

Men kan ook de vraag stellen of erfgenamen die in essentie in dezelfde positie zijn, wel op dezelfde manier behandeld worden door het erfrecht.

Hij gaat niet in op een aantal belangrijke aspecten van de erfrechthervorming zoals de vermindering van de reserve van de afstammelingen, de globale erfovereen-

komst of de wijze van inbreng van geschonken goederen. Als economet heeft hij immers meer te vertellen over eerder vermelde onderwerpen.

2. Economische analyse – basis

Econometen onderscheiden twee soorten erfenissen: geplande en accidentele. Geplande erfenissen zijn het resultaat van het aanhouden van vermogen om het door te geven aan de erfgenamen.

Accidentele erfenissen zijn het resultaat van het opbouwen van vermogen uit voorzorg voor de oudere dag, omwille van de onzekerheid van het moment van overlijden. Op het moment van het overlijden blijft dan over het algemeen nog een gedeelte van het vermogen over.

Het onderscheid tussen deze twee soorten erfenissen heeft grote gevolgen voor de efficiëntie van de belasting op die erfenissen en voor de verdelingsaspecten die eraan verbonden zijn.

2.1. Efficiëntie

Het belasten van geplande erfenissen leidt namelijk tot gedragsveranderingen. Een verhoging van de belastingen op geplande erfenissen zal de ouders er misschien toe brengen om het vermogen te verminderen omdat de kinderen er minder zullen aan hebben. Dat leidt tot een vermindering van de belastbare basis en tot een efficiëntiekost. Dat fenomeen bestaat bij nagenoeg alle belastingen.

Het belasten van accidentele erfenissen leidt echter niet tot enige gedragsverandering. Het opgebouwde vermogen is immers bedoeld om de onzekerheid van het bestaan te dekken, en de omvang van het vermogen dat daartoe nodig is wordt niet beïnvloed door de hoogte van de erfbelasting. Bijgevolg leidt de erfbelasting niet tot gedragsverandering, en heeft ze geen efficiëntiekost. Daarom pleiten economen soms voor een honderdpercentbelasting op de accidentele erfenissen. Schenkingen zijn gepland, maar erfenissen kunnen een mix zijn van geplande en accidentele erfenissen. Daarom is de efficiëntie een argument voor lagere tarieven bij de schenkbelasting dan bij de erfbelasting.

2.2. Verdeling

Geplande erfenissen zijn groter en komen vaker voor bij vermogende families. Accidentele erfenissen komen voor bij vermogende en minder vermogende families. Bij minder vermogende families zullen ze natuurlijk kleiner zijn. Vanuit het verdelingsperspectief zou men dus een hogere belasting moeten heffen op schenkingen dan op erfenissen. De aspecten efficiëntie en verdeling gaan dus in tegengestelde richting.

Geplande erfenissen kunnen doorgegeven worden na het overlijden of reeds bij leven, in de vorm van schenkingen. Er is dus een interactie tussen beide. Daarom moeten ze ook samen bekeken worden.

3. De huidige/toekomstige wetgeving

De schenkbelasting op roerende goederen is heel beperkt. Bij een handgift is de schenkbelasting nul percent als de schenker nog drie jaar leeft, drie percent als de schenking gebeurt bij notariële akte in rechte lijn en zeven percent voor alle anderen, als ze gebeurt bij notariële akte.

Voor onroerende goederen zijn de tarieven hoger en progressief. Opnieuw zijn ze voor andere personen hoger dan in rechte lijn. Ten slotte is er ook een bijzonder

verlaagd tarief voor de schenking van bouwgrond. Het is hem een raadsel waarom dat zo is.

Als de schenking volledig gebeurt in de vorm van roerende goederen, dan zal de te betalen belasting minimaal zijn. Maar het is wel mogelijk dat twee erfgenamen die hetzelfde bedrag erven, een verschillende erfenisbelasting moeten betalen omdat de erfenis anders is samengesteld tussen roerende en onroerende goederen. Een mogelijke verklaring voor de hogere belasting op roerende goederen is dat men, zeker in het verleden, roerende goederen gemakkelijker kan verbergen voor de fiscus. Eigenlijk is dat opnieuw een efficiëntieargument. In de toekomst zal dat steeds minder het geval zijn omdat er de laatste jaren een uitwisseling van vermogensdata op gang gekomen is.

4. De toekomstige belasting

De overeengekomen veranderingen in de erfbelasting zijn de volgende. Er zal een lager marginaal tarief gehanteerd worden voor de eerste 35.000 euro en voor erfenissen vanaf 75.000 euro voor broers en zussen en andere personen. Er komt ook een vrijstelling voor de eerste schijf van 50.000 euro voor de partner, een vrijstelling voor de eerste schijf van 75.000 euro voor een wees jonger dan 21 jaar en een erfenissprong. Erfgenamen hebben een jaar de tijd om de erfenis kosteloos door te geven aan de eigen kinderen.

Hij formuleert een aantal bedenkingen.

4.1. Bedenking 1

Ten eerste worden de tarieven opnieuw apart toegepast op roerende en onroerende goederen. Dit vermindert natuurlijk de verschuldigde belasting. Twee erfgenamen die hetzelfde bedrag erven, zullen echter een verschillende erfbelasting moeten betalen naargelang de samenstelling van de erfenis. Indien een erfenis in rechte lijn volledig bestaat uit roerende of uit onroerende goederen, dan betaalt men in totaal een belasting van 6000 euro. Als de erfenis voor de helft bestaat uit roerende goederen en voor de andere helft uit onroerende goederen, dan bedraagt ze nul euro. Dat is dus de optimale mix voor het nalaten van een erfenis. Het belastingsysteem is immers progressief en het wordt apart toegepast op roerende en onroerende goederen. Het is hem een raadsel waarom de wetgever een voorkeur zou hebben voor een mix van vijftig percent roerende goederen en vijftig percent onroerende goederen.

4.2. Bedenking 2

Ten tweede zijn de tarieven in rechte lijn lager dan voor een verre verwantschap. Dat geldt zowel voor de toekomstige als voor de huidige regeling. Daarvoor zijn twee mogelijke argumenten. Ten eerste erven de meeste mensen reeds in rechte lijn. De andere erfenissen zijn dus eigenlijk bijkomende erfenissen. Door een hogere belasting van die bijkomende erfenissen ontstaat er een vorm van bijkomende progressiviteit in het systeem van erfbelasting. Dat is eigenlijk een verdeulingsargument. Ten tweede zou men kunnen argumenteren dat de belastingen op erfenissen die niet in rechte lijn verlopen, minder inefficiënt zijn. Als men de belastingen verhoogt, dan zouden mensen met kinderen hun erfenis meer aanpassen dan mensen zonder kinderen. Dit tweede argument speelt uiteraard alleen voor de geplande erfenissen.

4.3. Bedenking 3

Ten derde houdt noch het oude noch het nieuwe systeem rekening met de reeds ontvangen erfenissen. Dat kan opnieuw aanleiding geven tot een zekere mate van ongelijke behandeling. Als men 50.000 euro erft van zijn moeder en vlak daarna 50.000 euro van zijn vader, dan betaalt men drie percent op elk van beide erfenissen, zijnde 3000 euro in totaal. Als men echter 100.000 euro erft van zijn vader en niets van zijn moeder, dan betaalt men zes percent belasting, drie percent op de eerste 50.000 euro en negen percent op de tweede 50.000 euro. Men betaalt dus 6000 euro.

4.4. Bijkomende bedenkingen

Hij heeft ook nog een aantal kleinere bedenkingen. De vrijstelling voor de eerste schijf van 50.000 euro voor de partner en de vrijstelling voor de eerste schijf van 75.000 euro voor een wees jonger dan 21 jaar zijn belangrijk voor de betrokkenen, maar de herverdelingseffecten ervan zijn gering.

De belastingvrijstelling via de erfenissprong zal vooral gebruikt worden door ouders die het zich kunnen veroorloven. Dat vermindert de herverdelende werking van de erfbelasting.

De vermindering van de tarieven voor de erfenissen niet in rechte lijn verminderen eveneens het herverdelingseffect van de erfbelasting. Het gaat immers vaak om secundaire of bijkomende erfenissen. De vermindering van de hoogste marginale tarieven versterkt het ongelijkheidsbevorderend effect van die maatregel. Deze gevolgen zal men pas zien binnen een of twee generaties.

4.5. De schenkbelasting en erfbelasting samen bekeken

Er is een interactie tussen de erfbelasting en de schenkbelasting. Daarom zal hij ze nu samen bekijken.

Rekening houdend met de lage schenkbelasting zouden alle geplande erfenissen eigenlijk moeten gebeuren onder de vorm van schenkingen. Bovendien kan men op om het even welk moment een schenking doen. Dat betekent dat de erfbelasting eigenlijk alleen toepasbaar is op accidentele erfenissen. Men gaat dus in de richting van een honderdpercentbelasting voor de erfbelasting. In tegenstelling tot andere belastingen heeft een belasting op accidentele erfenissen immers geen enkele accidentele kost. Een hogere belasting op erfenissen dan op schenkingen is te verzoenen met de opvatting dat de lagere efficiëntiekost van de belasting op geplande erfenissen belangrijker is dan de ongelijkheidsverhogende gevolgen van de geplande erfenis. De opmerking Z2 is minder belangrijk (slide 18).

5. Voorstellen tot verandering

Tot slot formuleert hij een aantal voorstellen tot verandering, binnen het huidige systeem en daarbuiten.

5.1. Binnen de huidige structuur

Binnen de huidige structuur, met een schenkbelasting en een erfbelasting die variëren naargelang de hoogte van het doorgegeven bedrag, blijft het een feit dat de huidige tarieven van de schenkbelasting laag zijn. Een verhoging van het tarief zal allicht niet populair zijn. Een belastingverhoging is echter geen doel op zich. Men verhoogt een belasting om een belasting met een hogere efficiëntiekost te verminderen of om een bepaalde overheidsuitgave te doen. Dat betekent dat iedereen

er in principe beter aan toe is. Hoe hoog die tarieven dan wel moeten zijn, is een politieke discussie.

Bij schenkingen zijn er weinig redenen voor een andere fiscale behandeling van roerend en onroerend goed, en zeker van bouwgrond. Het argument dat het ene gemakkelijker te verdoezelen is dan het andere heeft steeds minder kracht.

Om gelijkaardige redenen dringt een gelijkaardige behandeling van erfenissen van roerende en onroerende goederen zich op. Het bedrag van de belasting wordt lager omdat de totale erfenis voor de berekening wordt opgesplitst in roerende en onroerende goederen. Men kan echter ook een lager tarief toepassen op het totale vermogen, roerend en onroerend samen. Deze maatregel neemt wel de discriminatie weg die het gevolg is van een andere samenstelling van de erfenis uit roerende en onroerende goederen.

Ten slotte vraagt hij zich af of de fiscaal voordelige behandeling van de erfenissprong wel nodig is. Dit systeem zal vooral door rijkere families worden gebruikt. Dit systeem heeft ook niet echt een meerwaarde, aangezien een ouder aan zijn kind kan schenken aan een tarief van nul percent als hij of zij nog drie jaar leeft.

5.2. Naar een nieuwe structuur

Men zou ook ambitieuzer kunnen zijn en kiezen voor een nieuwe structuur. Men zou kunnen evolueren naar een structuur die vertrekt vanuit het perspectief van de ontvanger van de erfenis. Binnen een dergelijk systeem maakt het niet uit van wie men krijgt. Het maakt ook nauwelijks iets uit of men krijgt onder de vorm van een erfenis of van een schenking tussen levenden.

Bij het uitwerken van een nieuwe structuur dient men rekening te houden met een aantal feiten. Ten eerste is dat de grote vermogensongelijkheid in alle westerse landen. Vijftig percent van de mensen bezit minder dan 5 percent van het vermogen. De volgende 40 percent bezit tussen de 5 en de 35 percent en de rijkste 10 percent bezit tussen de 60 en de 90 percent van het vermogen. Ten tweede wordt die vermogensongelijkheid doorgegeven over de generaties heen. Ten derde spelen schenkingen en erfenissen een belangrijke rol bij het doorgeven van deze vermogensongelijkheid.

Omwille van die feiten is het verantwoord om een soort van progressieve belasting te heffen op schenkingen en erfenissen. Daarvoor moet men bijhouden wat iemand in zijn leven gekregen heeft, via schenkingen of via erfenissen. Afhankelijk van wat iemand al gekregen heeft, zal men in een hogere schaal terecht komen. Er zijn goede redenen om voor schenkingen een lagere schaal te gebruiken dan voor erfenissen. Schenkingen zijn immers geplande erfenissen. Vooraleer men een dergelijke maatregel kan nemen, is er echter veel studiewerk nodig. Er moet duidelijkheid zijn over de implicaties van de verschillende scenario's voor de opbrengst van de belasting en voor de vermogensongelijkheid op langere termijn.

XIV. Debat

1. Tussenkomsst van Matthias Diependaele

1.1. Belang van de hoorzittingen

Matthias Diependaele merkt op dat de hervorming ondertussen al goedgekeurd is door de Vlaamse Regering. Het Vlaams Parlement kan dat echter nog bijsturen als het dat wil en als er daarvoor een meerderheid is. De hoorzittingen hebben in elk geval belangrijke achtergrondinformatie geleverd die nuttig kan zijn bij de bespreking van het ontwerp van decreet.

1.2. Verlaging van de schenkbelasting door de vorige Vlaamse Regering

In de vorige regeerperiode is het tarief van de schenkbelasting verlaagd. Ook sp.a was daar toen bij betrokken. De schenkingsrechten moesten lager zijn dan de successierechten om de mensen ertoe aan te moedigen hun slapend vermogen sneller in de economie te brengen. Hij heeft daar wel een dubbel gevoel bij. Het geld zou moeten rollen, maar de calvinistische spaarzaamheid heeft ook haar voordelen.

1.3. Erfenisrechten voor de vererving van ondernemingen werd op nul gezet

Voor de ondernemingen werden de tarieven op nul gezet om de toekomst van de bedrijven te verzekeren. Het is immers niet gunstig voor de werknemers als er bij het overlijden van de ondernemer discussie ontstaat.

1.4. Erfenissprong

Hij denkt dat er wel argumenten zijn voor het systeem van de erfenissprong, dat opgenomen is in het ontwerp van decreet. Zijn fractie beseft wel dat de huidige lage schenkingstarieven al een bruikbaar instrument zijn. Dat systeem zal inderdaad vooral gebruikt worden door de mensen die het geld dat ze erven van hun ouders kunnen missen. Ook hier is het echter de bedoeling om het geld sneller in de economie te brengen.

1.5. Het perspectief van de verkrijgende

Hij is het grondig oneens met het pleidooi van de spreker voor een werkwijze vanuit het perspectief van de ontvanger. In de politiek vertrekt men beter niet vanuit de situatie die theoretisch de mooiste is. Het is een illusie om te denken dat de mens maakbaar is en dat men kan vertrekken van een wit blad. De erflater wil medezeggenschap over wat er met zijn centen gebeurt. Op basis van de bestaande wetgeving moet hij voor zijn dood kunnen inschatten waar zijn vermogen uiteindelijk gaat terechtkomen. Hij kan dus niet akkoord gaan met een werkwijze die vertrekt vanuit het perspectief van de ontvanger.

1.6. Vermogensongelijkheid

De spreker heeft een punt waar hij het heeft over de vermogensongelijkheid. Dat is ook de reden waarom de tarieven nu reeds progressief zijn. De laatste jaren worden erfenissen echter steeds minder belangrijk. De grootste vermogens worden opgebouwd door mensen die van nul begonnen zijn. Dat heeft vooral te maken met een nieuwe economie. In dat verband verwijst hij naar een boek van Marc De Vos, 'Ongelijk maar fair'.

1.7. Vermogenskadaster

Om te weten te komen wat een mens gedurende zijn leven geërfd heeft, heeft men een vermogenskadaster nodig. Hij vindt dit een stap te ver omdat hij vindt dat de overheid niet alles hoeft te weten. Op dat vlak dient de overheid terughoudend te zijn.

2. Tussenkomen van Johan Danen

Johan Danen betreurt dat professor Van de gaer niet aan het woord is gekomen vooraleer de beslissing genomen werd door de Vlaamse Regering. Hij wil graag meewerken aan eventuele aanpassingen. Hij heeft echter niet de indruk dat er nog veel marge is voor verandering.

2.1. Vermogensverdeling

De visie op de verdeling van rijkdom is een belangrijk element bij dit soort van maatregelen, ook voor zijn fractie. Vanuit de standpunten die hij heeft vertolkt, ziet Dirk Van de gaer onrechtvaardigheden in het huidige systeem van erf- en schenkbelasting. Hijzelf zou andere keuzes hebben gemaakt.

Groen erkent dat erven en schenken samen moeten worden bekeken. De fractie is ook van oordeel dat er andere manieren zijn om slapend geld wakker te maken en om de economie te stimuleren. Groen vindt de aangekondigde hervorming dan ook een gemiste kans.

2.2. Schenkbelasting

Wat denkt professor Van de gaer over hand- en bankgiften aan een nultarief? Dan moet men het geluk hebben dat de erflater nog drie jaar leeft. Zo niet wordt het geschonken bedrag gewoon bij de rest van het overgelaten vermogen geteld. Is het belastingvrij schenken van een familieonderneming rechtvaardig vanuit zijn uitgangspunten?

2.3. Efficiëntiekost van de voorgestelde belasting

De overheid heft belastingen om daar iets mee te doen in functie van de samenleving. Als men hier wat minder ophaalt, dan kan men elders wat meer ophalen of bepaalde uitgaven schrappen. Wat is de efficiëntiekost van deze maatregel? Kan men de 140 miljoen euro die werd uitgetrokken voor deze hervorming niet beter anders inzetten, bijvoorbeeld voor een lastenverlaging op lonen?

2.4. Perspectief van de ontvanger en de plek waar die ontvanger woont

Dirk Van de gaer pleit voor het in rekening brengen van de reeds ontvangen bedragen bij het bepalen van het belastingtarief op een nieuwe schenking of erfenis. Binnen het huidige systeem wordt de regio of het land van de heffing echter bepaald door de regio of het land van de erflater. Het is moeilijk om de tarieven te laten afhangen van de eerder ontvangen bedragen als de begunstigde niet in dezelfde regio woont. Bovendien worden de mensen steeds mobieler. Heeft hij oplossingen voor dat probleem?

3. Tussenkost van Joris Vandenbroucke

Joris Vandenbroucke ziet in de toelichting van professor Van de gaer heel wat elementen die zijn fractie in de vorige twee besprekingen al aangeraakt heeft.

3.1. Voorstel van sp.a

Ook sp.a heeft een voorstel geformuleerd voor een hervorming van de erfbelasting. Sp.a pleit voor een belastingvrije som van 250.000 euro per persoon over de hele levensloop. Het maakt niet uit of die 250.000 euro wordt verkregen via erfenissen of via schenkingen of van wie men die 250.000 euro krijgt. Op het bedrag boven de 250.000 euro wordt er een progressief tarief toegepast. Het perspectief van de ontvanger is volgens hem het meest logische. Dat vindt hij ook terug in het voorstel van de spreker.

Hij ergert zich aan het vaak gehanteerde argument dat mensen nog eens belast worden op het geld dat ze gedurende hun leven met hard werken verdiend hebben. Het is echter niet de erflater die belast wordt, maar degene die het vermogen in de schoot geworpen krijgt. Het hanteren van het perspectief van de ontvanger bij

het bepalen van het tarief doet niets af aan de zeggenschap van de schenker of de erflater, zoals Matthias Diependaele suggereert.

3.2. Ongelijkheid van de vermogensverdeling

Sp.a hecht veel belang aan het argument van de ongelijkheid van de vermogensverdeling. In ons land is ongeveer zeventig percent van het gezinsvermogen geërfd of gekregen. Bovendien is ruim twee derde van het vermogen dat jaarlijks wordt doorgegeven aan de volgende generatie afkomstig van minder dan één op zes gezinnen. Deze concentratie van vermogen zet zich ook door in de tijd. De erfbelasting en de schenkbelasting moeten ook een vorm van herverdeling realiseren.

3.3. Onderscheid tussen erven en schenken opheffen

Dan is het logisch dat het onderscheid tussen erfenissen en schenkingen wordt opgeheven. Binnen een systeem met een grote belastingvrije som hoeft men, bij het bepalen van een progressief tarief, geen onderscheid te maken tussen erfenissen en schenkingen. Ook het argument dat men slapend vermogen in de economie wil brengen wordt dan irrelevant.

3.4. Vennootschappen

Wat vindt Dirk Van den gaer van het gunstregime dat wordt toegepast op het doorgeven van aandelen van vennootschappen? Wanneer men bij leven een vennootschap doorgeeft aan zijn nabestaanden, dan is het nultarief van toepassing. Na het overlijden geldt er een tarief van drie percent. Hij vindt dat ook de aandelen van een vennootschap in rekening moeten worden gebracht.

In het sp.a-voorstel is dat vanaf het vrijgestelde bedrag van 250.000 euro. Een mogelijk argument voor deze regeling is dat de continuïteit van de onderneming in het gedrang kan komen als de hele som van de erfenisrechten in een keer betaald dient te worden. Hoe staat hij tegenover een systeem van passief aandeelhouder-schap van de overheid, die gedurende een tijdje dividenden kan afkomen tot de erf- of schenkbelasting betaald is?

4. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

4.1. Het voorstel van sp.a inzake de hervorming van de erfbelasting

Willem-Frederik Schiltz vraagt of Joris Vandenbroucke of sp.a ondertussen al adequate tarieven gevonden heeft voor de bedragen die in het recente voorstel van deze partij boven het vrijgestelde bedrag van 250.000 euro liggen. Heeft hij ook de budgettaire impact berekend?

4.2. De aangekondigde hervorming van de erfbelasting legt de nadruk op de zijlijn

De huidige belastinghervormingen vormen een eerste stap om de Vlaamse belastingen te aligneren op de federale hervorming van het erfrecht. Daarvoor was een bedrag van 137 miljoen euro uitgetrokken. In die zin is het te begrijpen dat er enige focus is gelegd op de zijlijn.

4.3. Tarieven op accidentele erfenissen

Professor Van de gaer stelt dat het belastingtarief op accidentele erfenissen geen impact heeft op het gedrag. Er is dus geen efficiëntieverlies, ook al zouden deze erfenissen voor honderd percent belast worden. Dat zou logisch zijn als de overheid de bedoeling had om zoveel mogelijk geld te innen uit erfenissen, maar dat is niet het geval. Dat zou ook niet als rechtvaardig ervaren worden.

4.4. Erfenissen in de zijlijn zijn niet altijd bijkomende erfenissen

Hij heeft moeite met de stelling dat de zijlijn per definitie een bijkomende erfenis is. Sommige mensen erven niet of nauwelijks van hun ouders, maar kunnen wel erven van een rijke suikeroom of -tante.

4.5. Efficiëntie van de erfbelasting in de rechte lijn

De spreker zegt dat de efficiëntie van de erfbelasting kleiner is binnen de rechte lijn, wellicht omdat ouders voor hun kinderen het optimum willen bereiken. Is dat een rechtvaardiging voor een hoger tarief in de zijlijn? Het efficiëntieargument reflecteert niet noodzakelijk een maatschappelijke keuze.

Hij brengt in herinnering dat men door het verlagen van de schenkingsrechten meer inkomsten heeft gegenereerd. Een verhoging van de schenkingsrechten zal dus leiden tot een vermindering van de inkomsten.

Waar moet men dan het geld vinden voor een verlaging van de personenbelasting? Hij is namelijk een groot voorstander van een vermindering van de personenbelasting en van de lasten op arbeid. Hij is eerder een voorstander van een shift tussen belastingen op verbruiksbelastingen en personenbelasting.

4.6. Aangekondigde hervorming legt nadruk op de zijlijn omwille van sociologische evoluties

Men kiest duidelijk voor een vermindering van de belastingen in de zijlijn. De diversiteit van de gezinssamenstelling neemt toe. Bovendien zijn er ook veel alleenstaanden zonder kinderen. Waarom moeten die erfenissen zoveel zwaarder belast worden? Zijn fractie kijkt vanuit het perspectief van de erflater. Erfenissen en schenkingen kunnen niet los van elkaar worden gezien. Een hoge schenkbelasting zal wellicht leiden tot een verschuiving naar de erfenissen en andersom. Het is belangrijk dat mensen zoveel mogelijk bij leven en welzijn beslissen over wat er met hun vermogen dient te gebeuren. In die zin is de introductie van de erfovereenkomst een belangrijke doorbraak. Daarin kan men namelijk een aantal aspecten regelen. In die zin is de keuze voor de zijlijn nu gemaakt.

4.7. Bouwgronden

De gunstige fiscale regeling voor de bouwgronden heeft te maken met het feit dat er lange tijd een schrijnend tekort was aan bouwgronden.

4.8. Erfenissprong

Met de erfenissprong probeert men tegemoet te komen aan de wens van een aantal mensen om een generatie over te slaan, om hun erfenis niet over te laten aan hun kinderen, maar aan hun kleinkinderen.

4.9. Progressiviteit van de belastingen

De belastingen zijn nog altijd progressief. Met de nieuwste hervorming is de progressiviteit misschien iets kleiner geworden. In Europa staat België op de zesde plaats voor wat de Ginicoëfficiënt betreft. Het is dus zeker niet het meest ongelijke land ter wereld. Er worden veel middelen ingezet, ook in het onderwijs, om de sociale mobiliteit en de inkomensmobiliteit te garanderen.

Zijn opmerkingen zijn er vooral op gericht om binnen de diversiteit aan samenlevingsvormen – alleenstaanden, gehuwden en nieuw samengestelde gezinnen – de vrijheid te creëren om zijn vermogen over te dragen aan de gewenste personen,

zonder dat daar grote verschillen mee gemoeid zijn. Collega Joris Vandenbroucke hanteert natuurlijk een andere ideologische insteek.

5. Tussenkost van Katrien Schryvers

5.1. Inleiding

Katrien Schryvers merkt op dat deze hoorzittingen bedoeld zijn om de gevolgen van de federale hervorming van het erfrecht op Vlaanderen te analyseren en om te onderzoeken hoe men daarop moet inspelen. De Vlaamse Regering heeft op 24 februari 2018 een akkoord bereikt over de nieuwe erfbelasting.

De hervorming van het federale erfrecht gaat in vanaf 1 september 2018. Ook de Vlaamse maatregelen moeten vanaf die datum ingaan.

5.2. Flexibele erfenissprong

De Federale Regering heeft in 2013 de erfenissprong mogelijk gemaakt. Wie erft kan de volledige nalatenschap verwerpen. Bij plaatsvervulling gaat die over naar de volgende generatie. Het is alles of niets. Daarom kan deze techniek alleen gebruikt worden door mensen die de totaliteit van de erfenis kunnen missen. Met de flexibele erfenissprong wil men tegemoetkomen aan de vraag van mensen die een stuk van de nalatenschap willen verwerpen. De erfenissprong die momenteel op federaal niveau bestaat, wordt dus socialer gemaakt. Dat is heel belangrijk voor haar fractie.

Men kan zich afvragen waarom de flexibele erfenissprong nog nodig is. Het is immers nu al mogelijk om via een handgift een gedeelte van de erfenis door te geven. Als de schenker echter overlijdt binnen een termijn van drie jaar, moet men toch betalen. De nieuwe mogelijkheid creëert dus meer zekerheid.

5.3. Stiefkleinkinderen

Het wordt ook mogelijk om stiefkleinkinderen testamentair te bevoordelen, aan tarief 'eigen kleinkinderen'. De schenkingsrechten voor stief- en zorgkinderen zijn sinds enkele jaren immers gelijkgesteld met die voor de biologische kleinkinderen.

6. Eerste repliek van professor Dirk Van de gaer

6.1. Perspectief van de schenker of de ontvanger

Professor *Dirk Van de gaer* ziet een duidelijk conflict tussen het perspectief van de schenker en dat van de ontvanger. Daar kan hij als wetenschapper geen antwoord op geven. Dat is een politieke keuze die samenhangt met het gehanteerde ethische perspectief.

6.2. Efficiëntieaspect van de erfbelastingen

Hij is ingegaan op de efficiëntieaspecten van de verschillende vormen van belastingen. Als men de accidentele erfenissen niet maximaal belast, dan moet men meer inzetten op andere belastingen, die meer distorsief zijn en die aanleiding geven tot een daling van het sociaal surplus. Er kunnen natuurlijk politieke redenen zijn om de accidentele erfenissen niet aan honderd percent te belasten. Hij heeft alleen gesproken als econoom.

6.3. Vermogenskadaster

Een systeem waarbij men rekening wil houden met wat iemand al gekregen heeft door erfenissen en schenkingen vergt inderdaad een vermogenskadaster. Ook dat is een politieke keuze. De Belgen staan daar argwanend tegenover. Daarvoor kunnen historische verklaringen bestaan. Misschien moet men op een gegeven moment echter toch de sprong maken.

6.4. Te lage tarieven bevorderen ongelijkheid

In sommige situaties ligt de belasting inderdaad heel laag. Voor hand- en bankgiften geldt het nultarief als men nog drie jaar overleeft. Ook op de erfenissen die bestaan uit aandelen van vennootschappen worden heel weinig belastingen geheven. Dit bevordert inderdaad het doorgeven van ongelijkheid over generaties heen. Men argumenteert soms dat dit heel belangrijk is voor de continuïteit van het bedrijf. Dat zal ongetwijfeld waar zijn, maar voor de samenleving is het vooral belangrijk dat het bedrijf terechtkomt in de handen van degene die daarmee de grootste meerwaarde kan realiseren. Dat is niet noodzakelijk de zoon van de huidige eigenaar. Men kan dus ook hoge tarieven hanteren en het bedrijf verkopen aan diegene die daaruit de hoogste meerwaarde kan halen.

7. Tweede tussenkomst van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele merkt op dat management en eigenaarschap perfect los kunnen staan van elkaar. De spreker heeft gelijk wat management betreft, maar niet wat eigenaarschap betreft.

8. Tweede repliek van professor Dirk Van de gaer

8.1. Erfbelastingen op vennootschappen

Dirk Van de gaer kan akkoord gaan met de opmerking van Matthias Diependaele.

8.2. Regionale verschillen

Hij vervolgt dat de regionale verschillen een moeilijke zaak zijn. Daarover moet men nog dieper nadenken.

8.3. Gelijkheid van erf- en schenkbelastingen

Joris Vandenbroucke heeft gezegd dat het voorstel van sp.a een gelijke behandeling van schenkingen en erfenissen impliceert. Vroeger dacht hij ook in die richting, maar daar is hij niet langer van overtuigd. Het ene heeft immers een efficiëntiekost, omdat het gepland is, en het andere niet. Nu denkt hij dat er efficiëntieargumenten zijn voor een lager tarief voor schenkingen. Dat verplicht de mensen om na te denken over wat ze willen doen met hun erfenis, wat een bijkomend voordeel kan zijn.

9. Tweede tussenkomst van Joris Vandenbroucke

Joris Vandenbroucke vraagt of dat onderscheid nog relevant is als men uitgaat van een hoge belastingvrije som voor iedereen.

10. Derde repliek van professor Dirk Van de gaer

10.1. Onderscheid in tarieven tussen erf- en schenkelastingen

Dirk Van de gaer antwoordt dat het onderscheid tussen erf- en schenkelastingen relevant blijft. Hij vindt het voorstel van sp.a interessant, maar vooraleer een dergelijk voorstel geïmplementeerd kan worden, is er nog veel studiewerk nodig. Op dit ogenblik streeft men niet naar fiscale avonturen. Binnen het voorstel van sp.a begint men pas erfenis- en schenkingsrechten te incasseren als het geërfde bedrag boven de 250.000 euro ligt. Dat is een hoog bedrag. De eerste jaren zullen er weinig inkomsten zijn. Dat heeft te maken met de timing.

De verlaging van de schenkingsrechten heeft inderdaad geleid tot een toename van de inkomsten. Er zit echter een kortzichtig element in die redenering. Dit systeem zorgt voor een verschuiving van de belastingopbrengsten naar vandaag.

De schenkingsrechten bedragen echter slechts 3 percent, terwijl het tarief voor de erfenisrechten over twintig jaar 20 of 25 percent zou bedragen. In de toekomst zal dit systeem dus aanleiding geven tot grotere fiscale problemen voor de overheid.

10.2. Erfenissprong

Het voorgestelde systeem voor de erfenissprong is zeker een verbetering ten opzichte van het vorige. Het blijft echter een instrument dat meer gebruikt zal worden door vermogende mensen, al is dit effect getemperd.

11. Derde tussenkomst van Joris Vandenbroucke

11.1. Sp.a-voorstel over de erfrechten

Joris Vandenbroucke beseft dat zijn fractie een fundamentele hervorming voorstelt. Ze heeft zich niet afgevraagd wat er haalbaar is op de korte termijn, maar wel hoe men de toenemende concentratie van vermogen in ons land kan afremmen. Dat is een ideologische keuze.

Verder wil hij een fout in het huidige systeem wegwerken. In het huidige systeem kosten de gunstregimes op schenkingen en aandelen immers ongeveer 700 miljoen euro per jaar aan potentiële inkomsten. In verhouding maken meer mensen met een groot vermogen gebruik van die gunstregimes. Op het totaal aangegeven vermogen dat wordt doorgeschoven naar een volgende generatie wordt momenteel een belastingvoet van vijf tot zes percent gehanteerd. Heel wat gewone mensen kunnen het zich niet veroorloven om aan een lager tarief te schenken. Hun erfgenamen betalen dus de volle pot. De grote vermogens betalen dus nog minder dan vijf of zes percent.

Het voorstel van zijn fractie strekt ertoe om die 700 miljoen euro te herverdelen naar een grotere groep door te vertrekken van een groot vrijgesteld bedrag. Die vrijstelling wordt inderdaad bekostigd door een hoger reëel tarief voor de grote vermogens.

Dat tarief kan echter heel wat lager zijn dan de huidige, waanzinnig hoge tarieven, die door nagenoeg niemand betaald worden. Hij kan akkoord gaan met de opmerking dat een dergelijke hervorming leidt tot een aantal overgangsproblematieken die in het voorstel van zijn fractie nog geen gedetailleerde oplossing hebben gekregen. Hij hecht echter meer belang aan het fundamentele debat dat te weinig wordt gevoerd.

12. Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz merkt op dat men hiermee beland is in de inhoudelijke bespreking van het ontwerp van decreet.

De eerste cijfers over de schenkingen tonen aan dat het in de meeste gevallen niet gaat over rijke mensen. Vaak gaat het over een schenking van een paar duizend euro. Door de aanpassing kunnen ook mensen met een kleiner vermogen aan vermogensplanning gaan doen. Hij kijkt uit naar een pittig en ideologisch debat over de hervorming.

13. Tussenkomst van Johan Danen

13.1. Schenkingsrechten: efficiëntie- versus herverdelingsperspectief

Johan Danen heeft begrepen dat het vanuit efficiëntieoogpunt interessanter zou zijn om het schenken voordeliger te maken dan het erven. Hoe zit het dan vanuit herverdelingsoogpunt?

De roerende nalatenschappen bedragen gemiddeld 60.000 tot 70.000 euro. Dat gemiddelde wordt naar beneden getrokken omdat vooral vermogende mensen vooraf dingen regelen.

13.2. Grote vermogens: heeft het beleid het opgegeven om te pogen daar geld te halen?

Hij stelt vast dat men het opgegeven heeft om bij de grote vermogens geld te halen. Heeft de spreker suggesties om dat alsnog te proberen?

14. Laatste repliek van professor Dirk Van de gaer

Professor *Dirk Van de gaer* zal nu niet antwoorden op de tweede vraag van Johan Danen. Daarover zou hij verder moeten nadenken.

De schenkbelasting heeft een gedragseffect. Daarom moet het tarief daarop lager zijn dan honderd percent. De belasting op de accidentele erfenissen kan vanuit economisch oogpunt honderd percent zijn. Naargelang men meer belang hecht aan herverdeling, zal de belasting op schenkingen dichter in de buurt komen van de belasting op accidentele erfenissen. Het afwegen van de efficiëntie tegenover de rechtvaardigheid is een politieke keuze.

XV. Dinsdag 27 februari 2018: Toelichting door professor Charlotte Declerck, hoofddocent Familie- en Erfrecht (UHasselt)

1. Inleiding

Professor *Charlotte Declerck* overhandigde een tekst aan de commissieleden die als bijlage 7 bij dit verslag is opgenomen.

Met de Erfwet van 31 juli 2017 wordt het Belgische erfrecht eindelijk bij de tijd gebracht. De erfrechtelijke reserve wordt ingeperkt, de regels inzake inbreng worden gewijzigd en het verbod op overeenkomsten over niet-opengevallen nalatenschappen wordt versoepeld.

Zonder een update van de Vlaamse Codex Fiscaliteit, minstens op welbepaalde punten, kunnen de geleverde federale inspanningen echter een maat voor niets zijn.

Zijzelf heeft de hoorzittingen van de voorbije weken gevolgd via de website. Ze beseft dat ze weinig nieuws kan toevoegen aan wat reeds verteld is. Door het herhalen van de wenselijke situatie wil ze echter de elementen benadrukken die zeker in een decreet moeten worden opgenomen.

Haar nota vertrekt vanuit de drijfveren van de federale wetgever. Ze onderzoekt hoe men er kan voor zorgen dat dit niet gedwarsboomd wordt omwille van fiscale redenen. Vanaf 1 september 2018 is er een civiel performant antwoord. Nu moet men ook een fiscaal performant antwoord toevoegen.

Het relatievermogensrecht laat ze hier buiten beschouwing omdat die vraag niet werd voorgelegd in het schrijven. Nochtans moet er ook op dat vlak een coherent beleid worden uitgetekend. Vergelijkbare situaties tussen partners mogen geen verschillend fiscaalrechtelijk antwoord krijgen. In dit verband verwijst ze naar de uiteenzetting van collega prof. em. Hélène Casman.

2. Een antwoord bieden op de diversiteit en de complexiteit in de familievormen

De eerste belangrijke drijfveer voor het uittekenen van de federale Erfwet van 31 juli 2017 was een antwoord bieden op de diversiteit en de complexiteit in de familievormen. Het kerngezin bestaat niet langer uitsluitend uit gehuwde koppels met gemeenschappelijke kinderen. Er zijn allerhande variaties in gezinsvormen. Er is vooral een toename van het aantal nieuw samengestelde gezinnen.

Dat creëert allerhande nieuwe uitdagingen rond de verhouding tussen onder meer stiefbroers en stiefzussen, halfbroers en halfzussen en stiefgrootouders en stiefkleinkinderen. Het naast elkaar plaatsen van de verschillende modellen van familievormen kon hierbij uiteraard geen oplossing bieden.

Om tegemoet te komen aan deze veelheid van familievormen, moest men de beschikkingsvrijheid van de erflater vergroten. Daarom werd de erfrechtelijke reserve van de ascendenten (ouders, grootouders en overgrootouders) afgeschaft en die van afstammelingen ingeperkt. Het erfrecht werd geflexibiliseerd en het beschikbare deel van de nalatenschap werd vergroot.

2.1. Suggestie

Het spreekt voor zich dat het vergroten van de beschikkingsvrijheid in hoofde van de erflater niet mag worden beknot door een hogere fiscale druk op bepaalde categorieën van personen uit te oefenen, zoals vandaag nochtans wel het geval is voor de categorie van de stief- en zorgkleinkinderen. Voor die categorie van personen moet het tarief dus aangepast worden, zeker als men rekening houdt met de doelstelling van de federale wetgever om een generatiesprong mogelijk te maken. Ook voor de stiefbroers en de stiefzussen kan men opteren voor hetzelfde tarief als voor broers en zussen. Alleen zo kan men een civiel en fiscaal performant antwoord bieden op de bestaande familiediversiteit. Wat samenlevingsvormen betreft, heeft Vlaanderen altijd een voortrekkersrol gespeeld. Onder bepaalde voorwaarden worden wettelijk en feitelijk samenwonende partners gelijkgesteld met gehuwden. Die weg moeten we verder uittekenen.

3. Goede afspraken maken goede families

3.1. Toelichting

Conflicten over opengevallen nalatenschappen kunnen ertoe leiden dat verdelingen en vereffeningen jarenlang aanslepen, met een verzuurde verstandhouding tussen familieleden tot gevolg. Dergelijke conflicten moet men zoveel mogelijk voorkomen.

Daarom wordt het verbod op erfovereenkomsten vanaf 1 september 2018 versoepeld. Punctuele erfovereenkomsten maken het onder meer mogelijk om te verzaken aan de vordering tot inkorting met betrekking tot een bepaalde schenking. Het kan gaan om een verzaking aan het wettelijk toegekende vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot of over een generatiesprong. In elk geval worden er in de wet heel wat nieuwe erfovereenkomsten ingebouwd. De federale wetgever bouwt ook een nieuw instrument in, namelijk de globale erfovereenkomst, het familiepact. Ouders kunnen overleg organiseren tussen al hun kinderen om een evenwicht te realiseren, rekening houdend met de schenkingen die ze in het verleden hebben gedaan, als ze dat wensen, en met schenkingen die ze krachtens de globale erfovereenkomst willen doen. Daarbij kan ook rekening worden gehouden met dienstengiften en wordt ook rekening gehouden met de concrete situatie van elk van de kinderen. Wanneer de hele procedure wordt gerespecteerd en de globale erfovereenkomst wordt ondertekend, dan verzaken de meerderjarige kinderen die partij zijn aan die globale erfovereenkomst aan de vordering tot inbreng en inkorting.

Bij deze regeling werd er opnieuw ingespeeld op de familiediversiteit. Men kan ook toebedelingen doen aan stiefkinderen. De federale wet definieert stiefkinderen als de kinderen van de gehuwde of van de wettelijk samenwonende partner, niet die van de feitelijk samenwonende partner. In de globale erfovereenkomst kan eventueel ook een generatiesprong worden bewerkstelligd. Het spreekt voor zich dat deze versoepeling van het verbod op erfovereenkomsten niet fiscaal wordt gedwarsboomd.

3.2. Suggestie

De knelpunten kunnen zich eerst en vooral situeren bij de verzaking aan de vordering tot inkorting of de verzaking aan de vordering tot inbreng in de globale erfovereenkomst. Artikel 918, §4, van het Burgerlijk Wetboek zegt dat een verzaking onweerlegbaar geacht wordt geen gift te zijn. Een heffing is dus niet mogelijk. Dat staat echter niet vermeld bij de globale erfovereenkomst. Nicolas Geelhand hanteerde het argument van de *lex specialis*. Om die reden zou een naar analogietoepassing misschien wel onmogelijk zijn. Dit is niet wenselijk. Om onzekerheid te vermijden is het dus aangewezen om te verduidelijken dat daarop geen belasting kan verschuldigd zijn.

Wat met de schenkingen die in het verleden reeds gebeurd zijn, die opgenomen zijn in de globale erfovereenkomst en waarop niet werd geheven, bijvoorbeeld omdat het een handgift betreft, een bankgift of een niet-geregistreerde schenking die in Nederland werd verleend? Zij is van oordeel dat die principieel vrijgesteld moeten worden. Dat zou moeten worden verduidelijkt in de VCF, uiteraard met het behoud van risico van heffing van erfbelasting indien de termijn van drie jaar nog niet zou verstreken zijn tussen het verlijden van de globale erfovereenkomst en het overlijden van de beschikker.

Als iedereen het daarover eens is, heeft de globale erfovereenkomst ook de kracht om rekening te houden met voordelen of dienstengiften. Een vader kan bijvoorbeeld voor een van zijn kinderen eigenhandig een huis bouwen. Als hij enkele jaren later niet meer in staat is om ook voor de andere kinderen een huis te bouwen, dan kan hij voor hen een gelijkwaardige geldsom voorzien. Vader denkt zijn kinderen gelijk te hebben behandeld, maar vanuit erfrechtelijk perspectief is dit geenszins het geval. Een globale erfovereenkomst kan hieraan verhelpen. Een dienstengift wordt binnen de globale erfovereenkomst gelijkgesteld met een schenking. In principe is er op deze handenarbeid geen belasting verschuldigd omdat het niet gaat om een overdracht van een zaak. Omdat de dienstengift in de globale erfovereenkomst in se wordt gelijkgesteld met een schenking en dit voor het bereiken van een evenwicht tussen de vermoedelijke erfgenamen zou het niettemin wenselijk zijn om expliciet te zeggen dat er hierop geen belasting kan verschuldigd zijn.

4. Bij de tijd brengen van het evenwicht tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen

4.1. Toelichting

De Erfwet formuleert ook een nieuw en eigentijds evenwicht tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen van de erflater. Bij de totstandkoming van de Erfwet van 31 juli 2017 was er daarover wat controverse. Sommigen waren van oordeel dat de langstlevende echtgenoot te veel versterkt werd, ten nadele van de kinderen.

Die zienswijze is niet correct. De kinderen beschikken weliswaar voortaan slechts over de helft van de fictieve massa als globale reserve en die reserve is in de regel nog regel in waarde. De kinderen worden dus gewone schuldeisers. Maar de Erfwet zorgt wel voor heel wat correcties en compensaties, zodat er niet kan gesproken worden van een versterking van de langstlevende echtgenoot ten nadele van de kinderen. Het gaat eerder over een nieuw en bij de tijd gebracht evenwicht; niet over een voor- of achteruitgang ten voor- of ten nadele van een van beiden.

De spreker zal hier inzoomen op die correctiemechanismen die fiscale repercussies kunnen hebben. Als de langstlevende echtgenoot in samenloop komt met kinderen van de erflater die niet de hare of de zijne zijn, krijgt de langstlevende echtgenoot ook in dit geval het vruchtgebruik over de gehele nalatenschap en de kinderen de blote eigendom.

Dat kan leiden tot spanningen die niet wenselijk zijn voor een goed beheer van de goederen. Dit zou vooral tot uiting komen in nieuw samengestelde gezinnen. Daarom creëert de Erfwet voor deze gezinnen de mogelijkheid om een omzetting van het vruchtgebruik op eerste verzoek te vragen, hetzij door een niet-gemeenschappelijk kind, hetzij door de langstlevende. De familierechter beschikt in dit geval niet over een appreciatiebevoegdheid. Het vruchtgebruik wordt omgezet voor zover dit tijdig, dit is binnen de wettelijk gestelde termijnen, wordt gevraagd door vruchtgebruiker dan wel blote eigenaar. Hierop bestaat slechts één uitzondering, namelijk het vetorecht in hoofde van de langstlevende echtgenoot tegen de omzetting van de gezinswoning en het huisraad. Wordt er geen akkoord over de wijze van omzetting van het vruchtgebruik bereikt, dan wordt het vruchtgebruik omgezet in een onverdeeld aandeel van de nalatenschap. Met andere woorden, de langstlevende echtgenoot wordt mede-eigenaar van de onverdeelde nalatenschap. Wat er evenwel uiteindelijk in handen komt van de langstlevende echtgenoot, is ontstellend weinig terwijl diezelfde echtgenoot voor fiscale redenen op een hoger bedrag wordt belast. De oorzaak hiervan is gelegen in de verschillende omzettingstabellen die voor civiele dan wel fiscale redenen worden gehanteerd.

Een andere wijziging is de afschaffing van de inbrengrechten en -plichten in hoofde van de langstlevende echtgenoot. De langstlevende echtgenoot die het vruchtgebruik heeft op de hele nalatenschap, oefent vanaf 1 september 2018 eigenlijk alleen nog het vruchtgebruik uit op de goederen die aanwezig zijn op het ogenblik van het overlijden, en niet langer op de schenkingen die gedaan zijn aan de kinderen en waarvan ze de inbreng nog kon vorderen. Er is echter een correctie. Indien de erflater tijdens het huwelijk schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik heeft gedaan, dan zal de langstlevende echtgenoot op het ogenblik van het overlijden van de erflater een wettelijk toegekend vruchtgebruik genieten, tenzij zij er zou hebben aan verzaakt in een punctuele erfovereenkomst of de erflater haar dit zou hebben ontnomen via testament (behoudens schending van haar erfrechtelijke reserve). Men spreekt van voortgezet vruchtgebruik, maar het is beter om te spreken van een wettelijk toegekend vruchtgebruik. Over de aard van dit recht bestaan reeds verschillende strekkingen in de rechtsleer. Sommigen zeggen dat het gaat om een anormale nalatenschap, anderen dat het gaat om een bijzondere

vorm van inbreng en nog anderen dat het gaat om wettelijke devolutie, een wettelijk erfrecht. Deze laatste strekking verdient navolging.

4.2. Suggesties

Wat zijn de fiscale gevolgen van dit denkkader? De discrepantie tussen de civielrechtelijke omzettingstabellen en de tabellen die worden gehanteerd door de fiscale wetgever of decreetgever is een groot probleem. De langstlevende echtgenoot ontvangt slechts een bepaalde som geld, maar wordt belast op een veel grotere som. Ze stelt voor om de gedateerde omzettingstabellen uit de VCF af te schaffen en te verwijzen naar de omzettingstabellen die reeds voor het burgerlijk recht worden gehanteerd. Dat probleem werd ook reeds aangehaald door de sprekers Casman en Geelhand.

Wat doet men met het wettelijk toegekende vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot op schenkingen die de erflater tijdens het huwelijk heeft gedaan, aan om het even wie, met voorbehoud van het vruchtgebruik? Op dat wettelijk toegekende vruchtgebruik kan er geen erfbelasting verschuldigd zijn en dit om de eenvoudige reden dat de goederen waarop dit vruchtgebruik rust niet tot de nalatenschap behoren. Een uitzondering hierop moet worden gemaakt voor niet-geregistreerde schenkingen die minder dan drie jaar voor het overlijden van de erflater zijn gebeurd. Dit kan men best verduidelijken.

5. Bewerkstelling van meer mogelijkheden inzake generatiesprong

5.1. Toelichting

Vanuit civielrechtelijk perspectief kan men alleen maar blij zijn met de realisatie van de erfenissprong. De schenkingen aan het kleinkind krijgen civiel een volledig andere behandeling. Het gaat om meer dan alleen maar het creëren van zekerheid.

De globale verwerping van de nalatenschap door een kind blijft mogelijk na 1 september 2018. Als de ouder overladen is met schulden, dan is dat ook goed te begrijpen. Het verwerpen van de nalatenschap van de ouders blijft echter een emotionele zaak. Daarom is het goed dat er partiële oplossingen worden gecreëerd, via de partiële erfenissprong, in de globale erfovereenkomst of in de punctuele erfovereenkomst. De erfenissprong zal waarschijnlijk slechts door een bepaald deel van de burgers toegepast worden, al was het maar omdat voor een ander deel van de burgers de pensioenen onvoldoende hoog zijn om de rusthuisfactuur te betalen. Dat betekent echter niet dat men niet moet tegemoetkomen aan de reële behoefte aan een erfenissprong.

Wat is het probleem? Stel dat een grootmoeder wenst te schenken aan haar kleinkind. Door de generatiesprong is het mogelijk dat de schenking aan het kleinkind niet als een schenking buiten deel zal worden gekwalificeerd, dat moet worden aangerekend op het beschikbare deel van de nalatenschap van de grootouder.

In dat geval is het mogelijk dat de ouder die nog leeft, en die tot de nalatenschap van de grootouder komt, de schenking die zijn kind heeft gekregen dient te verrekenen op zijn erfdeel, zodat hij de facto minder in handen krijgt. Zo niet, dan wordt dat aangerekend op het beschikbare deel van de nalatenschap, maar misschien is dat beschikbare deel niet groot genoeg. Dan kunnen sommige grootouders die mogelijkheid niet gebruiken.

Een tweede mogelijk probleem is dat de verschillende kinderen van de grootouder niet allemaal evenveel kinderen hebben. Wanneer er rechtstreeks geschonken wordt aan alle kleinkinderen, dan wordt dat allemaal aangerekend op het beschik-

bare deel. Zo creëert men een ongelijkheid tussen de verschillende staken, maar vaak wil een grootouder dat niet.

5.2. Suggestie

Het is natuurlijk niet de bedoeling om een dubbele schenkbelasting te heffen, want dan zal er in de praktijk niemand kiezen voor een erfenissprong. Eigenlijk hoeft men dat niet te verduidelijken, want het gaat om een inbreng in de eerste beweging. Niettemin is het toch wenselijk om dit te doen en dit om redenen van zekerheid en gemoedsrust.

6. Van een erfrecht in natura naar een erfrecht in waarde

6.1. Toelichting

De federale wetgever heeft ook steeds een blik over de grenzen geworpen en inspiratie geput uit de rechtsvergelijking. Zo kon worden vastgesteld dat in de meeste landen om ons heen het erfrecht in natura in belangrijke mate is verlaten voor een erfrecht in waarde.

Het is niet meer bij de tijd om aan reservataire erfgenamen aanspraken op nalatenschapsgoederen zelf te formuleren wanneer die reeds zijn weggeschonken door de erflater tijdens leven. Het kan dus volstaan om aan de reservataire erfgenamen een schuldvordering in geld toe te kennen. Ze worden met andere woorden gewone schuldeisers. Dat is een algemene regel, met een aantal uitzonderingen.

Een belangrijke uitzondering is dat de begiftigde zelf kan opteren voor een inbreng of een inkorting in natura. Hij kan daartoe niet worden verplicht, ook niet door de erflater, maar hij kan er vrij over beslissen wanneer hij dat wenst te doen.

6.2. Suggestie

Er wordt gesuggereerd te verduidelijken dat dit niet kan worden belast.

XVI. Debat

1. Tussenkomen van Paul Van Miert, commissievoorzitter

De *voorzitter* merkt op dat het voor de verschillende sprekers misschien fijner was geweest om allemaal op dezelfde dag aan bod te komen. Dan hadden de verschillende sprekers ook kunnen deelnemen aan de discussie. De agenda van de diverse sprekers liet dat echter niet toe.

2. Tussenkomen van Johan Danen

Johan Danen vraagt aan de spreekster een korte appreciatie van de aangepaste wetgeving, zowel federaal als Vlaams. Komt men hiermee tegemoet aan de nieuwe maatschappelijke noden en de nieuwe gezinsvormen? Is de wetgever ver genoeg gegaan? Heeft ze nog suggesties voor een toekomstige aanpassing?

3. Repliek van prof. dr. Charlotte Declerck

Charlotte Declerck kan binnen het beschikbare kader, binnen het tijdsbestek en rekening houdend met alle concrete omstandigheden de in de media reeds voorgestelde wijzigingen bijtreden. Zo zullen partners niet langer belast worden op wat ze samen hebben opgebouwd, maar door de Vlaamse hervorming is er wel een plafonnering.

Dat neemt echter niet weg dat de hele schenk- en erfbelasting globaal herdacht mag worden. Dat vergt echter een ruimer tijdsbestek. Nu is de deadline 1 september 2018.

4. Tweede tussenkomst van Johan Danen

Johan Danen stelt vast dat de wetgever vaak jaren of zelfs decennia achterloopt op maatschappelijke trends. De spreekster heeft geantwoord op zijn vraag of de wetgever daarin ver genoeg gegaan is.

5. Tweede repliek van prof. dr. Charlotte Declerck

Charlotte Declerck merkt nog op dat Vlaanderen, wat samenlevingsvormen tussen partners betreft, altijd al een belangrijke voortrekkersrol heeft gespeeld. Deze weg zou verder moeten uitgetekend worden.

Paul VAN MIERT,
voorzitter

Paul CORDY,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BW	Burgerlijk Wetboek
Fednot	Federatie van het Notariaat
TiGV	toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
UHasselt	Universiteit Hasselt
ULB	Université Libre de Bruxelles
VCF	Vlaamse Codex Fiscaliteit
VK	Verenigd Koninkrijk
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
VUB	Vrije Universiteit Brussel